

Matyu

Ripili Agale

Gote-na Epe Agale Matyu-mi lisa agalere buk maalapuna riri-nane apo wia-daa. Go agalemere Yesu go su kamaa ipisare re la yokesa. Abala riri-nanere Maria-me Yesu madisa agale lisa. Go-rupa puma nipuna kogono pama puma nipu puma komisa-rupa apo wia-daa. Gore nipu komoma wala rekesa. Rekoma page ora loba su puma yaa-para abala napisa. Dia-le, nipuna ruru-repaa piri-para wala puma agale lakeloma yaa-para werepe pisa.

Buk Matyu-ri ririna Yesu madisade madaa luma wala Yesu kalu-ipa mina Satan-me nipu ko lisare go remaa raayo go buk madaa wia. Go page Yesu epe agale pamu lakeloma agale mana loma enaali ma-epeaasa-daa remaa raayo go buk Matyu-para wia. Remaa medalomare Yesu Galili giyoma Jerusalem penaloma nimumi nipu lu makomaaoma repena polopeana lisimide pare nipu tapa giyoma wala rekesa.

Gore ada ele meda Matyu-mi waalalo pisare gore go-rupa: Yesumi epa pisa kogono raayo-ore: Gote-na agale lakale alinumi lisimi yade aunu-para Gote-me go-rupa palua lisade agale-para Gote-na buk madaa wia agalenu Yesumi mawaraayaya pu lagelea. Gote-me Israel enaali nimu raba meape ali meda raapalua lisade elere gore Yesu yade pi go buk-mi lapaaya.

Robonu go-rupa adamina:

Maria-me madisa page nipuna kasuanuna binu
 page (1.1-2.23)
 Jon su kamaa piruma enaali kalu-ipa kalisa
 (3.1-12)
 Yesu kalu-ipa muma Satan-me nipu koyalalo
 pisa (3.13-4.11)
 Yesu nipumi Galili su puma kogono pisa (4.12-
 18.35)
 Yesu Galili su giyoma nipu Jerusalem pisa
 (19.1-20.34)
 Nipu Jersalem taun re-para puma koro komea
 pisa (21.1-27.66)
 Yesu tapa-para rekesa (28.1-20)

*Yesu Keriso-na kasuanuna biri go-rupa
 maasimi
 (Luk 3.23-38)*

¹ Go remaa madaare Yesu Keriso-na kasuanuna bi abala go-rupa lemena. Abalare Yesuna kasua Devit pirisa. Devit-na kasua medare Abraham pirisa.

² Abraham-re Aisak-na aaraa pirisa. Aisak-re Jekop-na aaraa pirisa. Gore Jekop-re Juda-para nipuna amenu-para nimuna aaraa pirisa.

³ Juda-re Peres-para Sera Iapona aaraa pirisa. Nipuna amare Tamar pirisa. Peres-re Hesron-na aaraa pirisa. Hesron-re Ram-na aaraa pirisa.

⁴ Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa. Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa. Nason-re Salmon-na aaraa pirisa.

⁵ Salmon-re Boas-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rehap.) Boas nipuri Obet-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rut.) Obet-re Jesi-na aaraa pirisa.

⁶ Jesi nipuri King Devit-na aaraa pirisa.

Devit-ri Solomon-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri abalade Uria ena pirisa.)

⁷ Solomon-re Rehoboam-na aaraa pirisa. Rehoboam-re Abiya-na aaraa pirisa. Abiya-re Asa-na aaraa pirisa.

⁸ Asa-re Jehosafat-na aaraa pirisa. Jehosafat-re Jehoram-na aaraa pirisa. Jehoram-re Usia-na aaraa pirisa.

⁹ Usia-re Jotam-na aaraa pirisa. Jotam-re Ahas-na aaraa pirisa. Ahas-re Heskia-na aaraa pirisa.

¹⁰ Heskia-re Manase-na aaraa pirisa. Manase-re Emon-na aaraa pirisa. Emon Josaia-na aaraa pirisa.

¹¹ Josaia-re Jehoiakin-para nipuna amenu medaloma nimuna aaraa pirisa. Go raburi mo Israel enaalinu nimu Babilon su-para karapo ada mapaitaasimi.

¹² Nimu Babilon su-para karapo palisimi raburi kasuanuna bi gu-rupa maasimi: Jehoiakin-re gore Sealtiel-na aaraa pirisa. Sealtiel-re Serubabel-na aaraa pirisa.

¹³ Serubabel-re Abiut-na aaraa pirisa. Abiut-ri Eliakim-na aaraa pirisa. Eliakim-ri Asor-na aaraa pirisa.

¹⁴ Aso-re Sadok-na aaraa pirisa. Sadok nipuri Akim-na aaraa pirisa. Akim-ri Eliut-na aaraa pirisa.

¹⁵ Eliut-ri Eleasar-na aaraa pirisa. Eleasar-re Matan-na aaraa pirisa. Matan-re Jekop-na aaraa pirisa.

¹⁶ Jekop-re Josep-na aaraa pirisa. Josep-re Maria-na aali pirisa.

Maria-re Yesuna agi pirisa. Yesuri nipuna biri Gote-na Maa Rapae Ali (Mesaia) maasimi.

¹⁷ Gore abalare Abraham-na ruru go pirisimi enaalina epaoma puma Devit madaare kasuanuna ruru 14-pela pirisimi. Abalade Devit pirisa rabu epaoma pumare nimu Babilon karapo ada mapaitaasimi raburi kasuanuna ruru 14-pela pirisimi. Gore mapaitaasimi enaalina epaoma pumare Gote-na Maa Rapae Ali madisa rabu go madaare kasuana ruru 14-pela pa palisimi.

*Maria-me Yesu Keriso madisa
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Yesu Keriso nipu maitana remaare go-rupa pisa. Nipuna agi Maria-re abala Josep-na minalo mada misimi. Go-rupa pirisimi pare Josep nipumi abi namisa rabu Maria-me nipu madaa Holi Spirit-mi naaki padaa pa pirisa.

¹⁹ Go ena nipuna pulalo pi aliri Josep yapare nipu ora epe ali yaa-pulu nipumi Maria yala namapolaano kone wisa. Go-rupa pisa-pulu nipumi pagaa wi kone suma pawasi giyalua kone wisa.

²⁰ Josep nipumi go kone pa makuaaba pirina upaame Gote-na ensel meda adisa. Go ensel-me nipu-para talo: Josep nere Devit-na si. Nena ena Maria meape paalame nakomape. Paga, mo lo robaa-para pia naakiri Holi Spirit-mi mapiraari-pade.

²¹ Nipumi naaki matia rabu nipuna biri Yesu lape. Gore nipumi enaali raayona koeyae elenu

mea raakepe ruboma nimu epe-rupa raba muma mapiraalia lisa.

²² Gore Mudu Gote-na agale lakale ali meda agale lakalisa-pulu go ele raayo apo-rupa ora pisa. Go agale lakale alimi abalade go-rupa lisa:

²³ Pagelepa, ena maapua meda ali raapu na-paitalia pare naaki padaa piruma naaki matia pare go naaki nipuna biri Emanuel lamina lisa. Go bina re-re go-rupa: Gote-re naa raapu pia.

²⁴ Josep nipu u paluma rekesa rabu mo Ali Mudu-na ensel-me lakalisa agale pagoma nipumi go ena nipuna were-rupa misa.

²⁵ Pare nipuna ename naaki padaa pa pirina nipu raapu u napalisipi. Go naaki madisa rabu Josep-me bi Yesu lisa.

2

Kimisu alinumi Yesu adola ipisimi

¹ Maria-me Yesu Betlehem adare-para madisa. Go suri Judia su ru-nane wia. Go naaki nipu madisa raburi Herot nipu ali mudu pirisa. Gore abala madinaloma kuba kedo madaa kone makuaae alinu medaloma mo naare opa ipulanane piruma Jerusalem su-para ipisimi.

² Epa opopaoma agale go-rupa lisimi: Go kagaa naaki nipu Juda enaalinuna ali mudu pirape aliri ane maita ya? Naame naana su-para piruma nipu madina su waalape kuba kedo adoma epama. nipuna bi minasaato.

³ Gore ali mudu Herot-me go remaa pagoma pogolasaasa. Go-rupa puma Jerusalem su-para piri enaali raayo kone adaapu wisimi.

⁴ Go-rupa puma Herot-me Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para rekena agale maalape alinu-para makiritaasa. Nimu kiritame rabu Herot-me agale go-rupa lisa: Gote-na Maa Rapae Aliri aapina su-para maitia ya?

⁵ Gore nipu lakalisimi: Judia su ru-nane Betlehem adare-para maitaaya simi. Gote-na agale lakale alimi pepa madaa go-rupa lu wisa-le pagape lisimi:

⁶ Nimi Betlehem adare-para piri enaalinuri Juda su robo ru-nane pimi. Gore Juda suna ali kalununa kone madaa ora epe-rupa pimi. Go-rupa pea-le nimina su-parare ali mudu meda piralia. Go alimiri nimi-para Israel su-para piri enaalinu-para surubalia.

⁷ Go lu wisa agale pagomare Herot nipumi pawasi kaledoma mo naare ipula-nane piri makuaae alinu ipulupa lo lakalisa. Go-rupa puma go kuba kedo opapaaripade Di-ri aa-rabo yalo agale lorapisa.

⁸ Go agale muma sabaaoma nipumi go makuaae alinu Betlehem adare-para wala rapaaoma agale go-rupa lakalisa: Nimi pumare puri paloma go naaki waru asa pula pulupa. Nimimi abala adasaalimi-daare ni piri-para wala epa lagialepape. Go-rupa palimiri neme page nipuna bi minasaala palua lisa.

⁹ Mo ali muduna agale abala pagomare nimu pisimi. Go adoma ipisimi kuba kedo wala epa opoma puaoma pumare mo naaki madu saapiri ada kulu madaa puma aasa.

¹⁰ Mo kuba kedo wala adomare nimuna pu robaa-para raaname ora waru komisimi.

¹¹ Nimu ru-nane puma kodobaoma lisimina mo naaki Maria agiaaya puma adisimi. Go rabu nimumi su adoma rumu pege puma mo naakina bi minasaasimi. Nimuna paus loboma epe kaa pi ele medaloma kalisimi. Nimumi abu pi gol kaname warili epe ele-para paura epe kaa pi elenu-para epe kaa pi wabola ele medaloma page epa kalisimi.

¹² Gore upaame Gote-me nimu lakalisa-pulu nimu Herot piri wala napisimi. Nimuna pora rado meda mada puma nimuna ada wala pisimi.

Josep nipuna ena naaki-para Isip su-para pisimi

¹³ Nimu abala penaaloma Gote-na ensel-me ipuma upaame Josep go-rupa epa lakalisa: Nena naaki agiaaya maa pu no Isip su-para pogola pulupa. Ne go su-para piraina wala werepe go su giyape yapi di epa lagialua. Abiri Herot-me go naaki asa puma pia.

¹⁴ Gore Josep go agale pagoma lisana nipu urumu rumuna rekoma nipuna naaki agiaaya mo Isip su-para maa pisa.

¹⁵ Josep nipu mo Isip su-para pirina Herot komisa. Josep nipu go su-para pisare Mudu Gote-na agale lakale alinu lakalisa-pulu pa pisa. Pipa madaa Gote-na agale lakale ali nipumi go-rupa lisaa-ya: Nina naaki Isip su-para pirisa pare neme yaalisuade lu wisaya.

Herot-me nogo naaki raayo tamina lisa

¹⁶ Gore abalade mo naare ipula-nane piri alinumi Yesu madina su Herot nalakeloma pogola pisimi-pulu Herot-me nimu rono pagisa. Herot nipumi mo kimisu alinu-para agale lorapisa

rabu go alinumi mo kuba kedo opisade di lakalisimi-pulu Herot-me mo naaki madina yapi di makuaaoma lu makomaatalo pisa. Go raburi nipumi Betlehem su-para piruma maali laapo abe napali naaki raayo lu makomaina lisa.

¹⁷ Go kone madaare abalade Gote-na agale lakale ali meda Jeremaia-me abalade saa pi agaleme go-rupa lakalisa:

¹⁸ Rama su adare-parare agale meda pago aaeme. Go agalere nimumiri re lo piruma kodome komo aaeme. Go rabu ena Resel-me nipuna nogo naakinu madaa re lo aaya. Go rabu enaalinumi go enanuna lo robaa namakuma paeme. Dia-le nipuna nogo naaki komisimi-pulu nipu re piru aaya.

Josep nipuna were raapu Isip su giyoma wala pisimi

¹⁹ Werepe Herot abala komenaloma Ali Muduna ensel medame Isip su-para ipuma Josep nipu upaame go-rupa epa lakalisa:

²⁰ Ne rekoma nena naaki agiaaya maa pu nimina su Israel su-para wala pulupa. Mo naaki tyalo paade aliri abala komaade.

²¹ Gore Josep nipu rekoma nipuna naaki agiaaya maa puma Israel su-para wala pisimi.

²² Gore Arkelaus-me nipuna aaraa Herot-na pada muma nipu Judia suna ali mudu pirisa. Gore Josep-me go remaa abala pagisa-pulu nipu go su-para pope paalame komisa. Pare Gote-me Josep upaame agale lakalisa. Go-rupa pisa rabu nimu Galili su ru-nane wala pisimi.

²³ Nipu puma Nasaret adare-para pua pirisimi. Gore abalade Gote-na agale lakale alinumi ora agale go-rupa lisimide: Nipuri Nasaret su-para piri ali lisimi.

3

Jon Baptais-mi agale la yokesa
(*Mat 1.2-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28*)

¹ Go raburi Jon Batais ipuma lisana Judia suri enaali napiri su-nane epa aoma Gote-na agale lakelo aasa.

² Gore nipumi talo: Gote-na Surube Yapi Di-ri abala re-para go epalia-le nimina pupitagi nape kone giyalepa lisa.

³ Abalade Gote-na agale lakale ali Aisaia-me Jon-para agale go-rupa lisa: Ali medame enaali napiri su-para agale go-rupa yolo aaya: Ali Mudu nipuna poranu waru wari salepape. nipuna pamuape pora ma-redepo yalepape lisa.

⁴ Jon nipumi abalade kamel menana iri maraoma mena yogaleme warili aako let-me rabuaniaaoma yamesa. Go-rupa pumare nipumi raa-para alubi kapa-para wasu no pirisa.

⁵ Go rabu mo Jerusalem su-para Judia su raayo-para piri enaalinu-para ipa Jordan pagi-para piri enaalinu page Jon nipu piri-para ipisimi.

⁶ Ipumare nimuna koae-aunu la yoke agale lakalisimi rabu Jon-me ipa Jordan-para kalu-ipa measa.

⁷ Yapare Jon nipumi Farisi alinu-para Sadyusi alinu-para nimumi kalu-ipa minalo adisa. Go-rupa puma nipumi nimu go-rupa lakalisa: Nimir

koe kero madi alinu pimi. Aapimi nimi go-rupa lagia ya? Gote-na werepe rono pagape konere nimimi adobaaoma piralimi. Go rono page konere nimimi madaa pogola palimi ya?

⁸ Nimimi epe kogono puma palepape. Nimimi go-rupa puma kone rulalimi-daare ora kone rulae enaalinu pitaapape.

⁹ Nimina lo-parare Abraham-re naana aapa kone nasalepape. Neme nimi lagialo: Go wia kanare Gote-me Abraham-na sinu mada ma-aulaalia.

¹⁰ Rai gaapiri repena re-para abala apo wia le waru namaitiade repenare pitaa poma repena sulaa-para mea kiralia.

¹¹ Nemere nimi kone perekealiminalo kalu-ipa meaato. Pare werepe epaliade ali medamere Holi Spirit-na puri-para repena sulaa ele raapu kalu-ipa mealia. Niri raba mi ali yaa-pulu neme go alina age ada kepema kege radepetalo palua pare mada dia.

¹² Nipuna kelepa nipuna kimi ripinuma aaya. Go-rupa puma mo wit-na le raapu rilipu raloma go epe kilinu kama muma nipuna kiritape ada-para sulalo palia. Gore koe rilipuri wagepu nakudili repena sulaa-para mea kiralia rabu pa roalia lisa.

*Jon-me Yesu kalu-ipa measa
(Mat 1.9-11; Luk 4.1-13)*

¹³ Go raburi Yesu nipumi su Galili giyoma ipa Jordan-nane ipisa. Nipu Jon piri puma Jon-me kalu-ipa meanialo pisa.

¹⁴ Go-rupa pisa pare Jon-me Yesu go-rupa lakalisa: Neme ni kalu-ipa gialiri epelea-le ake paa-daa neme kalu-ipa gialua pae?

¹⁵ Gore Yesumi nipu agale go-rupa abulisa: Palaina abere neme loadeau pape. Naame go-rupa palimi-daare Gote-me pamina lea-ai raayo palima. Go-rupa lisa-pulu Jon-me nipuna agale ralisa.

¹⁶ Yesu nipu kalu-ipa abala muma wagepu nipumi ipa Jordan giyoma so pagi-nane ipisa. Go-rupa puma Yesumi go-rupa adisa: Yaa-para pora gaape lobesa rabu Gote-na Holi Spirit yaa puluma biyaa ipuma nipu madaa epaa pirisa.

¹⁷ Go rabu agale meda yaa-para go-rupa lanyaa: Gore nina si-le neme nipu madaa ora pedo waru pe.

4

Satan-me Yesuna kone makoyatalo lisa

(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Go raburi Holi Spirit-mi Yesu nipu enaali napiri su-para maa pisa. Go rabu Satan-me nipu kone makoyatalo lisa.

² Yesu nipu raa-para yapi ali ria malapu piruma eda nanisa-pulu reame komisa.

³ Go rabu Satan-me ipuma lisana Yesu-para go-rupa lisa: Nere ora Gote-na Si teare neme te rabu go kaname bret ma-auloma maa naina lisa.

⁴ Go raburi Yesu nipumi agale go-rupa lakalisa: Gote-na buk madaa agale go-rupa wia: Enaalinumi bret kama noma epe-rupa napirualimi pare Gote-na lagi agale raayo waru pagomare ade abuna epe-rupa pitimi lisa.

⁵ Go raburi Satan-me Yesu nipu wala so epe Jerusalem siti-para lamua pisa. Gore nipu ora so lotu ada kulu madaa marekaaoma go-rupa lakalisa:

⁶ Nere ora Gote-na Si tea-daare gore ne go lotu ada kuluna aoma su kamaa epa pogolape. Gore Gote-na buk madaa agale go-rupa wia: Gote-me ne madaa nipuna ensel-nu lakeloma ripinaalepa tea rabu ne waru surubuma kimi ripinaabalimi. Go-rupa pea-le pogola pali-daare kaname page nena age mada natia lisa.

⁷ Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Gote-na agale wi buk madaare agale meda go-rupa wia: Neme nena Mudu Gote-na kone adolalo namaperekeyape lea.

⁸ Satan-me Yesu wala maa pumare ora so kari meda madaa puma aomare su raayona wi elenu Yesu mawaalisa.

⁹ Gore nipumi Yesu go-rupa lakalisa: Neme ni madaa rumu pege puma nina bi minasaali-daare go su kamaa wia ele raayo ne gialua lisa.

¹⁰ Go rabu Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Satan nere pane pu. Gote-na buk-mi agale go-rupa lea: Nena Mudu Gote komea pia-le nipu komeana bi minasaoma nipu komeana kogono pape.

¹¹ Go raburi Satan-me Yesu nipu giyainaloma Gote-na ensel-numi nipu raba mula ipisimi.

*Yesumi Galili su-para kogono ripia pisa
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Yesumi Jon karapo ada mapaitarimi remaa pagisa-pulu nipu Galili su-para pisa.

¹³ Gore nipu Nasaret su-para napirisa pare Kaperneam su-para puma pirisa. Kaperneam

suri ipa Galili le pagi-para aasa. Go Kaperneam adare-re Sebulun-para Naptali su laapona robo rikirana aasa.

¹⁴ Gore abala Gote-na agale lakale ali meda Aisaia-me laoma ipisa agale raluma pa kama ipisa agale raluma pisa.

¹⁵ Sebulun su-para Naptali su lapo-para piri enaalinuri nimina su laapona porare mo ipa paginane puma ipa Jordan-na mone pane aina. Go su laapo-parare ora Galili su robo ru-nane aasa pare ruru rado enaali adaapu pirisimi.

¹⁶ Go su ribaale-para pirisimi enaalinumiri nimumi epe adaa paa adalimi. Enaali raayore komape su ribaale-para piri enaalinu nimi pimi-para paa ora epalia.

¹⁷ Go raburi Yesumi nipuna epe agale remaa lakalisa: Gote-na Surube Yapi Di ora re-para go ipula-le nimimi koe kone giyoma lo robaa perekealepape lisa.

Yesumi ali maalapu-para ni raita maa ipulupa lisa

(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Yesu nipu ipa Galili le pagi-nane pamua aasa rabu nipumi ameaya laapo adisa. Go ameaya laapore Saimon Pita-para ame Andru laapome wena meape kogono puma agona pa kama pisipi.

¹⁹ Gore Yesu nipumi talo: Nipiri ni raapu baina. Go wena meapenya-rupa nipimi enaali mealipinalo mogaalua-le ipulupa lisa.

²⁰ Gore nipu laapome wagepu mo wena agona giyoma nipu raapu pisipi.

²¹ Nipumi wala ogesi-daa puma ameaya laapo meda adisa. Nipu laapore Sebedi-na si Jems-para Jon ameaya pirisipi. Nipuna aaraa Sebedi raapu ipinu madaa piruma nimuna wena agona rabu lala pirisipi. Yesumi nipu laapo ipulupa lisa.

²² Gore nipuna aapa page mo ipinu page giy-oma Yesu raapu pisimi.

*Yesumi enaali adaapu waru raba misa
(Luk 6.17-19)*

²³ Nipu Galili su raayona pora pamuala pisa. Go-rupa pumare nipumi Juda alinuna lotu adanu-para enaalinu Gote-na surube suna agale pamu lakalisa. Gore nipumi Gote-na Surube Yapi Di madaa epe agale pamu lakeloma lisana mo enaalinu nimuna yaina rado rado maperekeaaoma nimuna yogale ma-epeaasa.

²⁴ Go-rupa pisa-pulu nipuna bi so Siria su robo raayona piri enaalinumi pago kiritasimi. Go pagomare enaalinumi pago kiritasimi. Go pagomare enaalinuri nimuna yaina rado rado-para radaame komalimi enaali page mea ria ipisimi. Nimuna yainare koe remo nimu madaa piruma makeyae enaalinu page piruma kuli raayo koma pe page nimu mea ipisimi. Yesu nipumi nimu raayo maperekeaa kiritasa.

²⁵ Go rabu ora enaali adaapumi Yesu raita maa pisimi. Nimuna suri Galili-para adare Dikapolis-para Jerusalem su-para Judia su robo ru-nanepara ipa Jordan-na mone pane piri enaalinu-para ora raayore agale pagoma raita maa pamsimi.

5

Yesumi rudu madaa aoma agale mo enaali lakalisa

(Luk 6.20-23)

¹ Yesu nipumi mogo enaali adaapu adoma nipu so rudu madaa opasaoma puma pirisa. Go rabu nipuna disaipel aalinu meda-para epa pirisimi.

² Go rabu Yesumi nimu agale go-rupa lakalisa:

³ Nimi raayona lo robaa-para epe kone mulalo piruma makuaalimi-daare raana komalepape. Gote-na Surube Yapi Di nimimi ora mealimina.

⁴ Nimi raayome re lo pimi-daare ranaa komo piramina. Gore Gote-me nimina lo robaa-para kuma mapainaalo go-rupa palimina.

⁵ Nimi raayome nimina bi rabuaniaalimiri gore ranaa komo piramina. Gore nimiri Gote-me su raayo gialia.

⁶ Nimi raayome Gote-na epe kone komea mulalo palimi-daare nimiri Gote-me eda rubitabenalo gialia. Go-rupa pea-le nimi ranaa komo piramina.

⁷ Nimi raayome enaalinu-para kodome komalimiri ranaa komo piramina. Gore nimi madaare Gote-me page kodome komalia.

⁸ Nimi raayona lo robaa-para epe yaaliare ranaa komo piralepape. Nimimi Gote mada adalimi.

⁹ Nimi raayome yada mapaitaalo palimi-daare Gote-me nimi ora naa enaalinu tea.

¹⁰ Nimi raayome Gote-na pora raluma kedaa ritimi-daare ranaa komo piramina. Nimiri Gote-na Surube Yapi Di adalimi.

¹¹ Gore nimimi naa ruru pitalo raita mea epalimide rabu nimumi adoma nimi-para ero agale pu koe kedaa pi kone suma makirae agale medaloma teme-daare nimimi pa raaname ko-malepape.

¹² Go rabu nimina kone-para page raana waru komoma pedo waru palimina. Go-rupa pea-le nimi so yaa-para wi yoto epe adaapu gialia. Go koe konere nimumi abala Gote-na agale lakale alinu-para riri-nane abala mea kalisimi.

*Nimiri aipa-para paa laapo-rupa pimi
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)*

¹³ Nimi kone rulae enaalinuri go su kamaa piri enaalinuna rikirana aipa-rupa pimi. Go-rupa pea pare mogo aipa-na rede abala dia yaaliare gore naame ake palima rabu kusa wala ma-rede palima ya? Go pi aipare nipuna rede napea-pulu enaali mea ruboma alimi rabuaa timi.

¹⁴ Nimiri go su kamaa piri enaalinuna pea-rupa pimi. Go-rupa puma adare so rudu madaa warilimi rabu enaali raayome go adare-na paa waru ademe.

¹⁵ Go page enaalinumiri lam meda kewoma baket rolo-para nasalimi. Dia, pare ora ada-para mudialimi-le gomere no ada ru-nane piri enaali raayo paa-para epe-rupa mada pimi.

¹⁶ Go-rupa pea-le nimina epe paame pa enaalinuna le agaa madaa raalia-daare nimumi nimina epe palimide kogono adoma nimina Aapana bi minasaalimi.

Yesumi rekena agale madaa agale lakalisa

¹⁷ Nimimiri neme Gote-na agale lakale alin-una agale-para rekena agale-para giyaliminalo ipisuade kone nasalepape. Dia, neme go elenu mea rubolalo naipisua pare apo rekena agalena re waatalo ipisua.

¹⁸ Neme ora nimi lagialo: Go su yaa laapo ora nadia yaaliade rabu page Gote-na rekena agalena oge lu saabae pepasinu page ora pa saabalia. Go rekena agalere ora pa saabaina Gote-me ele raayo kiritalia.

¹⁹ Go-rupa pea-le enaali medalomame go rekena agalere oge agale meda kone suma enaalinumi giyalimi-daare mogo rekena agale agulaeme. Go puma Gote-na Surube Yapi-para nimu page oge enaalinu mapiraalia. Pare enaali raayome mo rekena agale waru pagoma enaali medaloma pagenalo mogeaalimi-daare gore so Gote-na Surube Yapi-para page bi adaalepe salia.

²⁰ Neme nimi lagialo: Gore nimimi Gote-na agale pagoma nimina epe koneme kogono palimiri mo rekena agale tisaanu-para mo Farisi alinu-para nimuna kogono ma-oge yalimi. Go-rupa napalimiri nimimi Gote-na Surube Yapi Di madaa na-adalimi.

Rono page kone
(Luk 12.57-59)

²¹ Naana kasuanumi abalade pagisimi yade agalere go-rupa pagisimi: Ali meda nalu mako-maape leade. Pare ali meda lu makomaliri kose pagape ali piri-para maa palimi.

²² Pare neme abe nimi lagialo: Ali medame nipuna ame-para rono pagaaliare nipu kose pagape ali piri-para maa palimi. Go page ali

medame nipuna ame-para agale koe tea-daare kaunsil piri-para kose talo lamua palimi. Gore ali medame ame-para ne ora makeyae ali yana tea-daare nipu mo koe repena sulaa-para maa pu palia.

²³ Go-rupa pumare neme Gote-para ora pili lape eda maa yawo sumare kana reke alta madaa mea epali rabu neme nena ameme ne madaa koe kone enare go kone ma-epe aape:

²⁴ Gore nena mo ritide ofa mo kana alta madaa pa yawo sape. Go-rupa puma nena ame piri wala puma mode agale koe wala puma ma-redepo yalepape. Go agale abala waru kiralumare werepe Gote-para mo eda maa puma ora pili paina.

²⁵ Gore ali medame ne raapu kose loma agale salia-daare pena pora pagina palipi rabu epe kone suma agale ma-redepo yaaoma pulupape. Go-rupa napaliri go alimi ne wagepu kose pagape ali piri-para maa palia. Go-rupa pumare pagape mo alimi ne plisman-nu mea katea. Go-rupa pumare nimumi ne maa puma karapo ada mapaitaalia.

²⁶ Neme ora ne lagialo: Nena kose kabape kana raayo mada na-abulu kiritaliri gore neme mo karapo ada mada nagiyali.

Ena paake ali paake madaa agale

²⁷ Yesumi go-rupa lisa nimimi go agalere abala pagisimide lisa: Neme ena paake nayolape. Neme ali paake narumape lemede lisa.

²⁸ Go agale abala pagisimide pare neme nimi wala go-rupa lagialo: Gore ali medame ena meda

adalia pare nipumi go ena paake lamualua kone salia-daare go konemere mo ena abala paake nea.

²⁹ Go pea-le nena le popoke-naneme koe elenu adoma pulalo paliare neme go le yokoma rubape. Go-rupa puma nena le komea yoko rubali pare nena yogale raayo su koe-para namuma lopalialia.

³⁰ Go page nena ora ki-naneme ne koe ele mulalo paliare go kiri rugulu rubape. Go-rupa puma nena yogale komea aaomare nena to yogale raayo su koe-para namuma lopalialia.

Ena giyape agale

(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ Yesumi wala lisa: Abalade go agale madaare kasuanumi go-rupa lisimi: Ali medame nipuna were giyalialia-daare nipumi ena rugulape pepa meda were kalape lisimi.

³² Go-rupa lisimide pare neme nimi lagialo: Ali raayome nipuna ena nagiyalepape pare go ena paake nea loma pa kama nagiyalepape. Go-rupa pea pare neme agale loma ena nagiyape. Giyalialiare ne page repaayana pora rugiti. Go page pa ali medame giya ena lamualialia-daare neme page ena paake yole ali pirali. Go-rupa puma repaaya makoyaali.

Ora so yaa madaa le agale

³³ Yesumi agale meda ora mone mone go-rupa lisa: Agale medare abalana kasuanumi go-rupa lisimi-daa abala pagemedede agalere go-rupa: Nimi ora so le yaa madaa agale meda Gote-na le agaa madaa talo palimi-daare go abalana agale madaa kone waru suma palepape lisimi.

³⁴ Go-rupa lisimi pare neme nimi lagialo: Nimimi yaa madaa pi natapape. Yaa madaare Gote nipuna pirape reke yade. Go paa-daa yaa madaa makuaa loma nimina agale puri nama-palaalepape.

³⁵ Go page nimimi yaa madaa makuaa agale meda go suna bimi puri namapalaalepape. Dia-le go suri Gote nipuna age lopae su yade. Go page nimimi Jerusalem sumiri su yaa laapo makuaa agale meda natapape. Dia-le Jerusalem sumiri Ali Mudumi mea waalisade su yade.

³⁶ Gore nimimi nimina kalu iri wala kaake pi pobere-daa mada namuma maalimi-pulu nimina kalu madaa yaa madaa makuaa agale page natapape.

³⁷ Gore nimimi agale leme rabu e-para dia laapo agale kama tapape. Agale mone mone lemere Satan-me malaaya.

Koeyae palimide na-abutapape

(Luk 6.29-30)

³⁸ Nimimi agale abalade gu-rupa pagisimide: Ali meda nena le ape minaaliare nipuna le page ape minape. Ali medame nena agaa kimi koda tiare nipuna agaa page abuloma koda tyape lisimide.

³⁹ Go-rupa lisimi pare neme nimi lagialo: Ali medame nimi-para koeyae paliade raburi nipu-para rono napagaalepape. Dia, pare ali medame nena pa-ae ki waarame rola tiare gore perekema luma pa-ae meda-nane ora lina waalape.

⁴⁰ Go-rupa wala ali medame nena mamina muma ne kose madaa adialalo paliare gore nena mamina meda page nipu wala kalape.

⁴¹ Gore soldia ali medame nipuna elenu su ogesi-daa adaalu-para mea ria tea-daare gore neme wala ogesi-daa su rado meda adaalu nona pi-para page mea riape.

⁴² Go page ali medame ne-para ele gi tea-daare neme nipu kalape. Gore ali medame ne-para pe meda gi tea-daare neme koau nawaalape.

*Yesumi talo: Yada lore ali raapu epe kone sape
(Luk 6.27-28; 6.32-36)*

⁴³ Yesumi agale meda wala gu-rupa lisa: Gore kasuanumi abalade lisimide agale go-rupa pageme: Nimina adami enaali-para epe pedo pi kone salepape pare nimina lore alinu-para koe kone salepape.

⁴⁴ Go pea pare neme nimi lagialo: Nimina lore alinu-para epe pedo pi kone waru salepape. Go-rupa page nimi-para koeyae palimiri go koe kone mea rubainalo Gote yaaloma beten tapape.

⁴⁵ Go-rupa palimiri nimiri so yaa-para pia Aa-pana enaalinu piralimi. Gote-me enaali koe epe laapo raita madaa naare apo marasaana-daa. Go page nipumi yai page ali koe epe laapo raita madaa apo epena lisana-daa.

⁴⁶ Go pea-le mo enaali medalomame nimi raana komalimide madaa nimu raana komalimiri go madaare epe yoto mealimina? Dia, mo takis meape alinumi page go-rupa peme.

⁴⁷ Go page nimina amenu-para abi paitalepape lemere mo-ainare ake leme pae? Gore kalu-ipa abi nami pa pimi enaalimi page go-rupa peme.

⁴⁸ Gore nimi ora waru epe-rupa piralepape. Nimina aapa so yaa-para epe-rupa pia-rupa nimi page epe-rupa mapiraalia.

6

Enaali meda raba meape agale

¹ Yesumi go-rupa lisa: Nimimi waru adalepape. Nimimi lotu kogono pulalo peme rabu enaalinumi nimi adena kone suma napipape. Nimimi naana epe kogonore enaalimi adena kone salimiri nimina so yaa-para piri Aapame nimi yoto mada nagialia.

² Go page nimimi naarali kome enaalinu nimu ele raba mu kalemere gore nimimi penaame go ele mealepa loma yaalari napulupape. Go-rupa palimiri nimimi makirae agale le enaalinuna kone komea mogeleme. Nimuri lotu ada-para mo pora pagina page pamuma ele kaleme. Gore mo piri enaalinumiri nina bi komea minasaaina kone wimi. Nina agale pagalepa. Go-rupa pemere nimuna rudu elenu abala penaame go mu aaeme-daa.

³ Pare nimimi mo enaali naralinu raba mulalo palimiri ora ki-naneme palide ele pope kinnaneme namakuaaina lape. Nena adami ali page agale napagena lape.

⁴ Dia, pare pagaa wi kone suma epe bi mulalo kogono palepape. Go-rupa palimiri nimina Aapamere nimina epe pagaa wi kogono adoma nimi epe yotome abutea.

*Beten lape kone
(Luk 11.2-4)*

⁵ Yesumi agale meda go-rupa lisa: Nimimi beten lemede raburi makirae agale le enaalirupa natapape. Nimimi lotu ada ru-nane aoma beten tapape. Go page nimumi adaa pora kebonane page enaalinumi naa adena kone suma beten natapape. Go-rupa peme pare nina agale pagalepa. Gote-me nimuna yoto elenuri abala kalisa.

⁶ Go yapare nimi beten ripia talo palimide raburi nimina ada rum-para puma pora poma nimi na-adape aapa madaa beten tapape. Go-rupa pumare nimina Aapame apo epe kaledoma leme beten adoma nipumi nimi-para page abutea.

⁷ Go page nimimi beten lemede raburi pa agale meda yoloma nale giyalepape. Mo kalu-ipa nami enaalinumi beten yoloma adaapu leme rabu waru pagalia kone wimi. Go-rupa natapape.

⁸ Nimi nimuna kone naratalepape. Dia-le nimimi beten talo agaleme abala managolaeme raburi nimina aapa Gote-me nimi madaa rudu lea ele raayo abala adoma makuaaya.

⁹ Gore nimimi beten go-rupa tapape: Naana aapa, nere yaa-para pili. Nena biri ade abuna epe-rupa.

¹⁰ Nena Surube Yapi Di epena. Nena konemere so yaa-para go-rupa peme-rupa su kamaa naame page go-rupa palima.

¹¹ Abi go yapi komea madaare neme naana eda giape.

¹² Neme naana koe elenu mea rubaina-le naame page koe kone saapirape enaalinuna kone mea rubalima.

13 Neme naare koe kedaa pi eleme ko nataina pare Satan-me naa natinalo surubape.

14 Pagalepa. Nimimi enaali medalomana koe elenu mea raakepe rubalimiri gore nimina so yaa-para pia Aapame nimina koe elenu page mea rubalia.

15 Pare nimimi pa enaali medalomana koe elenu namuma raakepe rubalimiri nimina aapa nipumi page nimina koe elenu mada namuma rubalia.

Yesumi eda niti pape madaa agale lisa

16 Yesumi agale meda wala gu-rupa lisa: Gore nimimi lotu kone suma eda giyalimi rabu maki-rae agale le enaali-rupa napipape. Nimuna le agaa-para reame kome-rupa napiramina. Go-rupa puma nimi reame kome enaali kone suma kone minalo peme. Pagalepa. Nimuna yoto elere abala meme.

17 Pare nimimi nape ele madaa niti puma giyalimi rabu nimina kalu-para wel maa pumare nimina le agaa-para waswas tyalepape.

18 Go-rupa palimi raburi nimimi eda giyalimina enaalinumi mada namakuaalimi. Nimumi mada na-adalimi pare nimina Aapame apo kudiri pu konere nipumi mada adalia. Go-rupa pumare nena epe yoto mada abutea.

Epe ele mea makiritaaina agale

(Luk 12.33-34)

19 Nimimi epe elenu go su kamaa nakirita salepape. Go su kamaare go epe elere bolonumi noma pa ramualia. Go su-para page paake ne alinumi pape aguloma meme.

²⁰ Nimina epe elenu raayore go su kamaa nakirita salepape pare go elenu so yaa-para kirita salepape. So yaa-parare bolonumi nanoma mada naramualia. Go-rupa puma paake ne alinumi page so yaa-para elere namealimi-le so yaa-para ele epe-rupa pa saabalia.

²¹ Gore epe ele kirita sali-parare nena kone page go-para pa saabalia.

Lere tona paa

(Luk 11.34-46)

²² Naana lere naana tona lam pea-rupa roaaya. Le epe yaaliare gore nena to raayo page epelea.

²³ Pare le koyaliare gore nena to raayo-para ribaa yoma koyalia. Go-rupa pea rabu nena lo robaa-para roalia paa wala kudinalia. Go-rupa puma nena yogale-para ribaa yoma ne ora makoyaalia.

Ali komeame surube ali laapona kogono mada napalia

(Luk 16.13)

²⁴ Bosboi laapona kogonore ali komeame mada napalia. Go-rupa palia raburi ali meda madaare epe kone suma ali meda madaare koe kone suma palia. Go-rupa napilia-le ali komea madaa ora raaname komoma ali meda-parare nipu rono pagaalia. Go page nimimi Gote-na kogono pala kana kogono pala mada napalimi.

Kedame komoma kone adaapu meme

(Luk 12.22-31)

²⁵ Yesumi agale meda wala gu-rupa lisa: Go-rupa pea-le neme nimi lagialo: Naa epe-rupa piramina kone adaapu nasalepape. Gore naame

ipa eda laapo ele nalima pa naana yogale madaa ele maraalima pa loma kone adaapu nasalepape. Gore epe-rupa pirape konemere pa nape eda kone rabuaanaaya. Go page yogaleme pa mamina maraape kone rabuaanaaya.

²⁶ Nimimi so biyaa pameme yaanu adalepape. Nimuna nape repena kili maapu napoma nimuna edare ada-para nakiritaeme. Go-rupa napeme pare nimina so yaa-para pia Aapame nimu eda kalea. Pare Aapame nimi madaa wia koneme go yaanu rabuniaaya.

²⁷ Nimimi go su kamaa wi ele madaa kone adaapu salimiri go konemere nimina pirape maali ogesi-daa adaalu mada namayola salia.

²⁸ Go-rupa pea-le nimina konere ake paa-daa mamina ele madaa penaateme? Nimimi oge repena kili so kamaa-nane ope-ai adalepape. Gore nipu opea rabu nipumi kogono napuma mamina page nawarialia.

²⁹ Go-rupa pea pare neme nimi lagialo: Abaladere King Solomon nipuna au mamina epe epe ele kama yamesa rabu mo plaua kili madaa pea-rupa nipumi au go-rupa pisa pare plaua-me nipuna au rabuniaaya.

³⁰ Abi e-para rilipu puti wia pare ekeru wala luma repena sulaa-para kiralimi. Pa rilipu gorupamere Gote-me pa suna au laaya. Go-rupa pea-le nimi enaalinuri ni madaa kone ogepusi rulaeme. Nimina Gote-me nimi page waru surubalia.

³¹ Go-rupa pea-le nimimi kone adaapu gorupa nasalepape: Naame eda ipa laapore ele nalima palo mamina ele maraalima palo kone

nasalepape.

³² Go kone raayore su kamaa kone narulae pa piri enaalinumi nimuna meape kone yade. Pare nimina so yaa-para pia aapa nipumi nimi adoma ele gialia.

³³ Go kone nasalepape pare kone perekeyo suma Gote-na Surube Yapi Di madaa page nipuna pape kogono page go laapo madaa kone abala saapiralepape. Go-rupa palimi-daare nipumi ele radonu page mada nimi gialia.

³⁴ Go-rupa pea-le bureka-nane ake palua pe kone nasalepape. Dia-le bureka-nane pape kone sape elenu pa epalia. Gore yapi meda madaa kedaare pa narialepape. Gore pa kedaanu yaa-pulu nipuna pa epalia.

7

Enaali rumape agale (Luk 6.37-38; 6.41-42)

¹ Yesumi agale meda wala go-rupa lisa: Nimimi enaali medaloma pa kama namariaaoma kose laaoma namuma rumaalepape lisa. Go-rupa puma Gote-me nimi page go-rupa mada mea rumaalia.

² Nimimi enaali meda pa kama mariaoma kose leme-daare gore Gote-me nimi madaa go-rupa komea-rupa abutea. Nimimi go-rupa rumaalua kone salemede-rupa go rumaape kone madaare Gote-me nimi komea-rupa abutea.

³ Gore nimina amena le-para oge le mare abala adema leme. Go-rupa pea pare nimina le-para wi repena reke pena ademe.

⁴ Gore nimina le-para repena reke wia-le ake paa-daa go-rupa leme: Naa ame, nena le-para wia oge le mare mea rubano leme.

⁵ Go ali nere makirae agale le ali yade. Abala ririnare nena le-para wia repena rekelepena maa rubape. Go-rupa puma werepere le adolalo puma nena amena le-para aaya loma epe-rupa mada mu paina.

⁶ Nimimi Gote-na elere yananu nakatapape. Go-rupa pumare wala nimumi kauloma ne nolalo palia. Go page nimi kulubunu epe epe elenu menana maa-nane namaitialepape. Go-rupa pumare nimimi mogo epe kulubunu rugulabebe palimi.

Beten loma agale meamina
(Luk 11.9-13)

⁷ Yesumi go-rupa lisa: Nimimi Gote-para beten teme-daare nipumi mada gialia. Nimimi ele asa palimiri nimimi mada adasaalimi. Nimimi pora gaape puma tya tya palimiri Gote-me nimi-para pora gaape mada lobalia.

⁸ Enaali raayome Gote-para beten lemere gore nimumi elenu mada mealimi. Enaali raayome elenu asa palimi-daare mada ada salimi. Gore alimi pora gaape tia-daare Gote-me pora mada lobalia.

⁹ Gore nimina naakinumi aapa yaaloma bret meda gi tea-daare nipumi kana meda mea katea ya? Dia.

¹⁰ Go page mo naakimi aapa yaaloma wena page meda gi tea raburi koe kero meda katea ya? Go page mada nakaeta.

11 Go-rupa pea-le nimi alinumi nimina naaki nogonu epe elenu pa kaleme-le nimina so yaa-para pia Aapamere nipu madaa beten leme-daare nipumi epe ele page pa maa gialia-le beten loma agale mealepape.

12 Pa enaalinumi epe kone muma ni komea go-rupa meda pina kone salimade-rupare neme page go-rupa pape. Gore apo kone madaare Moses-na rekena agale-para Gote-na agale lakale alina agale raayo go-para wia.

*Nimiri oge pora gaape-para ora pulupape
(Luk 13.24)*

13 Yesumi agale go-rupa lisa: Nimiri oge pora gaape-para ora puma puua kodobalepape lisa. Pora medare mo koe su-para pope pora gaapere ora adaalepe mada lobapa wia. Enaali adaapu pere go pora-para pulalo peme.

14 Go-rupa pea-le ade abuna kagaa pirape pora gaapere ora ogeasi yaa-pulu kalai waru palimi. Go-rupa pea-le enaali komea komea lo go pora-para mada palimi.

*Pa repenana kili matia waru adalepape
(Luk 6.43-44; 13.25-27)*

15 Yesumi agale meda go-rupa lisa: Gote-na bi madaa makirae agale le alinuri waru adalepape. Nimi piri-para epalimi rabu nimumi epe sipsip menana yogale aako yameme pare nimuna lo robaa-para raa yana-na kone suma nimi nolalo peme.

16 Go makirae agale le alinu epalimi rabu nimumi kogono palimi waru adoma makuaalepape. Repena keto keto aayari epe

repena wain-na le mada namaitia. Go page repena fik-na epe kiliri mo po rilipu pepo puti-para mada naralemade ora dia.

¹⁷ Go-rupa pea-le ipa waru piri repena raayo madaa kili epe-rupa maitaa. Pare koe kaapu le repena raayo le koe-rupa maitaa.

¹⁸ Epe repenamere repena kili koe-daa mada namaitia. Go-rupa kama repena koeme epe repena kili meda namaitia.

¹⁹ Repena raayo kili epe-rupa namaitalia-daare poma repena sulaa-para meakiralia.

²⁰ Go-rupa pea-le mo Gote-na bi madaa makirae agale loma makirae alinumiri kogono peme rabu nimuna maitialimi kili adalimina.

²¹ Gore enaali raayome ni-para Ali Mudu leme pare nimimi Gote-na Surube Yapi-para madaa na-adalimi. Dia, pare enaali raayome naana aapa so yaa-para piana kone raitalimiri Gote-na Surube Yapi-para mada adalimi.

²² Apo yapi di epaliade rabu enaali adaapumi go-rupa teme: Ali Mudu, neme abalade nena bi enaali laketalo epe agale mogeaasima leme. Nena bi lakeloma abalade naame enaalina koe remonu mea ruboma napi kogono adaapu pisima leme.

²³ Go raburi neme nimu-para go-rupa laketoa: Neme nimina le-para na-adisuade-le nimiri koe enaalinu-le ni piri-para pane pulupa toa.

*Ada pape kone laapo
(Luk 6.47-49)*

²⁴ Yesumi agale meda go-rupa lisa: Enaali raayome nina go agale pago raitalimi-daare nimuna

epe konere go-rupa wimi: Ali medame ada puma kaname puri mapalaasa.

²⁵ Go-rupa pumare yai ipisa raburi ipa roma rubisaaoma puri pale po rilipumi ipuma go ada walu walu malaasa. Go pisa pare mo ada ora kaname puri waru mapalaaoma pisa-pulu mada narobesa.

²⁶ Yapare enaali raayome nina agale pagoma naraitalimiri nimuna kone go-rupa wimi: Go enaalinuna konere ada pigi puri namapaalae pa mabaoma peme.

²⁷ Go-rupa pumare yai ipuma ipa roma rubisaaoma puri pale po rilipu page ipuma mo ada epa marobaasa. Gore mo ada lopesa rabu ora e waru lisa.

²⁸ Yesumi go agale pu kiritasa rabu pirisimi enaali raayome pogolasaasimi.

²⁹ Gore nipumi agale lakalisa rabu nimuna rekena agalena lisimi tisaanu-rupa nalakalisa. Dia, pare nipumi puri pale alina agale lakalisa.

8

Yesumi yakilimi li ali medana yaina ma-epeaasa

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yesu so rudu giyoma kilipiaoma ipisa pare enaali raayome wala nipu raita maa ipisimi.

² Go rabu yakilimi li ali meda Yesu piri-para epa rumu pege puma piruma nipumi talo: Mudu Ali, neme nina yaina mada ma-epeaaina kone salo lisa.

³ Yesumi nipuna yogale madaa ki waraoma talo: Go-rupa palua-le abe kaapu yaina. Go-rupa lisa rabu wagepu mo rere raayo kaapu yabesa.

⁴ Yesumi nipu-para talo: Nere adobape. Neme enaali medaloma nalakelape. Nena yogalere Gote-na lodo kira-ae alimi adena pope. Go-rupa pumare Moses-me lisa-rupa eda yawape. Go-rupa pali raburi nena yainare abala go dia yanalo enaalinumi mada adalimi.

Yesumi soldia ali muduna kogono naaki ma-epeaasa

(Luk 7.1-10)

⁵ Yesu nipu Kaperneam su-para pisa rabu soldia alinuna Ali Mudumi Yesu nipu-para agaleme go-rupa ogelisa:

⁶ Mudu Ali, nina kogono naakiri yaina komoma ada saabaaya. Nipuna kuli raayo komapaoma radaa ora adaalepe pea.

⁷ Gore Yesumi talo: Neme nipu maperekaala palua.

⁸ Yapare mo soldia alinuna Ali Mudumi Yesu nipu agale go-rupa lakalisa: Mudu Ali, niri epe ali-daa dia-le nere nina ada-para mada na-epali. Go-rupa pea-le neme pa agaleme te rabu nina kogono ali mada rekalia.

⁹ Ni page naa soldia ali kalunumi ni surubeme. Neme soldia alinu page surube. Go-rupa pea-le neme soldia ali komea-para ne pu toadere nipu mada palia. Ali meda ne nipu toa raburi gore nipu mada epalia. Gore mo nina kogono naaki-para go kogono pa leare gore nipumi mada palia.

¹⁰ Yesumi go agale pagoma kone adaapu wisa-pulu mo nipu raapu ipisimi enaalinu-para go-rupa lakalisa: Neme ora nimi lagialo. Israel su-para ali go-rupa kone rulae ali meda abalade page napirisa.

¹¹ Gore agale pagalepa: Enaali adaapu mo naare opala-nane page pabala-nane page epalimi. Gore nimumi Abraham-para Aisak-para Jekop-para so Gote-me Surube-na Su-para piruma kasuanu raapu eda no piralimi.

¹² Go-rupa palimi pare enaali medaloma so Gote-na Surube Yapi Di adolalo peme enaliari nimu ribaale-para wala mea ralu tia. Go raburi re waru loma nimuna kabulu regepe no radaa nalimi.

¹³ Yesumi mo soldia alinuna mudu ali go-rupa lakalisa: Nere abe pu. Neme kone rulaaye-pulu nena kone sae-rupa ora palia. Go-rupa lisa-pulu nipuna kogono naakiri ora go rabu-le ma-epe aasa.

*Yesumi Pita-na werena agi raba misa
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Yesu nipu Pita-na ada-para puma kodobaoma Pita-na aayaa riripu yaina komoma paitae wina adisa.

¹⁵ Gore Yesumi nipuna ki minaa misa rabu mo riripu yaina abala wagepu dialisa. Go rabu nipumi rekomare Yesuna eda kiraasa.

*Yesumi enaalinu adaapu raba misa
(Mak 1.32-34; Luk 4.40-41)*

¹⁶ Gore alebore enaali medalomame koe remo piri enaali Yesu piri-para mea ipisimi. Nipumi agaleme loma go koe remo raayo ralu rubisa.

Go-rupa puma nimuna yaina raayo page ma-epeaasa.

¹⁷ Go-rupa pisare abalade Gote-me agale meda Aisaia-na buk-para go-rupa lisa: Nipumi naana yaina raayore abala mea ruboma naana yaina rado rado page ma-epeaasa.

Enaali medalomame Yesu raita maa pulalo peme

(Luk 9.57-60)

¹⁸ Gore enaali adaapumi Yesu kutapu ma-aasimi rabu nipumi talo: Naare ipa mone pane kenao mone maa baina lisa.

¹⁹ Go rabu rekena agalena tisiaa meda ipuma lisana Yesu go-rupa epa lakalisa: Tisiaa, su raayona pamuali rabu ni ne raapu pamuapana.

²⁰ Gore Yesumi nipu lakalisa: Raa yana pali-parare su-para naaku wia. Yaanu page ada warilimi pare ni enaali Raapu Pirape alina Siri nina pomo mu piruma paitape ada dia yade.

²¹ Go-rupa lisa rabu nipuna disaipel ali medame nipu go-rupa lakalisa: Mudu Ali, ora lale pare nina aapa abala rogala pono.

²² Pare Yesumi nipu lakalisa: Gore kome enaal-inumi nimuna kome enaalinu yago rogaalimi. Nere saana bana lisa.

Yesumi adaa po rilipu maloraasa

(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yesu nipu ipinu madaa piruma lisana nipuna disaipel alinu nipu raapu pirisimi.

²⁴ Go rabu mo ipa adaalepe porilipumi ipuma ipinu mapereke yolalo pisa. Go-rupa pisa pare Yesu nipu pa u paitae wisa.

²⁵ Go-rupa pisa rabu mo alinumi Yesu nipu puma marekaaoma talo: Mudu Ali, neme naa raba mea. Naare go ipa madaa makoyaaoma ipa apo naleme-daa lisimi.

²⁶ Gore nipumi nimu lakalisa: Ake pa-daa nimimi paala komoleme ya? Nimiru naa agale ogepusi lo robaa-para muma kone rulaeme. Gore nipu rekoma po rilipu-para ipa laapo puri pale agale lakalisa. Go rabu po rilipu loraoma ipa lewa ogesi-daa lewa napisa.

²⁷ Go rabu nimumi pogolasaoma talo: Go aliri ake pi ali ya lisimi? Go ipa-para po rilipu laapome nipuna agale pagala lisimi.

Yesumi makeae ali laapona koe remo mea ralu rubisa

(Mak 5.1-17; Luk 8.26-37)

²⁸ Yesu nipu ipa mone pane puma mo Gadara ruruna su-para opapasa. Go-parare koe remo pabo piri ali laapome tapa apedaa giyoma Yesu nipu piri-para ipisipi. Nipuri ora raa-para makeyae ali laapo yaa-pulu enaali raayo pala komoma go nipu ae pora pagina napamisimi.

²⁹ Gore nipu laapome puri paloma go-rupa yaalisipi: Nere Gote-na Si-le neme naa piri-parare ake pulalo epae? Gore go elenu pape di abe dia-le neme naa radaa maa gulalo ake paa-daa epae pa lisimi?

³⁰ Go rabu menanu adaapupe mo-pare aoma eda nala aasimi

³¹ Mo koe remome Yesu-para go-rupa ogesimi: Neme naa ralu tyalo pali-daare naa mogo mena-nuna lo robaa-para ralutape lisimi.

³² Gore Yesumi mo remo-para nimi pulupa lisa-pulu nimumi mo ali laapo giyoma remo nimu mo menana lo robaa-para puma kodobasimi. Go mena raayo alo puma mo raita madaa lopoma ipa le-para puma ipa noma komabasimi.

³³ Go rabu mo mena surube alinu nimu pogola pisimi. Nimu adare-para puma go remaa enaali raayo-para puma lakalisimi. Lakalisimi rabu mo koe remo pabo piri ali laapo madaa piai-nu raayo remaa puma lisimi.

³⁴ Go rabu mo adare-para piri enaali raayome Yesu nipu madama ipisimi. Go-rupa puma nimumi nipu epa adoma go-rupa lakalisimi: Go su giyoma nena su rado-para pu lisimi.

9

*Yesumi ki-age kole ali meda ma-epeaasa
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)*

¹ Yesu nipu ipinu madaa piruma ipa mone pane puma nipu adare meda-para puma opapasa.

² Go rabu yaina kome ali meda Yesu piri-para ria ipisimi. Go-rupa pirisimi pare nipuna kuliri raayo koma penaloma tapa madaa saabaasa. Yesumi nipuna kone rulae adisa rabu mo yaina kome ali lakalisa: Go naaki, paala nakomape. Nena koae-aunu raakepe rubaato.

³ Gore rekena agale tisaa-nu medalomame go agale pagoma nimuna kone-para go-rupa wisimi: Go alimiri Gote-para ero lea, kone wisimi.

⁴ Yesumi mo nimuna kone-para abala adoma nimu-para talo: Ake paa-daa nimina kone-para go-rupa saleme?

⁵ Ake puma kuma pi agale toa ya? Nena koe elenu mea rubano kedaa pia? Ne rekoma pora pu lano kedaa pia?

⁶ Pare ni enaali Raapu Pirape alina Siri go su kamaa enaalinuna pupitagi neme kone mea raakepe rubalua-le puri adalimina. Go-rupa puma nipumi mo kuli koma pe ali-para talo: Ne rekoma nena u pali elenu mea ripinuma nena ada-para pu lisa.

⁷ Go-rupa lisa rabu nipu rekoma nipuna ada-para pisa.

⁸ Enaali raayome go-ai adoma lisimina paalame komisimi. Gore Gote-me go au pinalo puri kalisa-pulu nimumi nipuna bi minasaasimi.

*Yesumi Matyu yalisa
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ Yesu nipu go su giyoma pisa rabu ali meda Matyu nipu kana takis mi ada-para pirina adisa. Go-rupa puma Yesumi nipu-para talo: Nere saana bana. Go-rupa lisa rabu nipu rekoma raita maa pisa.

¹⁰ Yesu go alina ada-para eda nala pirisa. Go rabu kana takis mi alinu-para narali pabe enaalinu medaloma-para Yesu page nipuna disaipel alinu raapu piruma eda komea-para nisimi.

¹¹ Go-rupa pirisimi rabu Farisi ali medalomame go kone adoma nipuna disaipel alinu lakalisimi: Nimina tisaa mo takis mi alinu-para naarali enaalinu raapu pia-le ake paa-daa go-rupa eda no piruaaya lisimi?

¹² Yesu nipumi go agale pagoma nipumi talo: Yaina nakome enaalinu nimuri dokta piri-para

pemedede. Dia, yaina kome alinu nimu dokta piri-para peme.

¹³ Nimimi Gote nipuna buk-para ria agale lagisade abala puma makuaalepa: Ofa sape kone madaare neme raana napea pare neme raba meape kone madaa pedo pi. Yesu wala talo: Neme ora epe enaalinu kama raba mulalo naipisua. Dia, pare naarali enaalinu page raba mulalo ipisua.

*Eda rekena-ai giyali kone
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

¹⁴ Go raburi Jon-na disaipel alinu Yesu piri-para ipuma nimumi nipu-para talo: Farisi alinu naa page eda madaa niti puma adoba aema. Go-rupa pema pare ake pea-daa nena disaipel alinumi eda pa nena lae ya?

¹⁵ Gore Yesumi nimu lakalisa: Go ena lamulalo pe aliri nipuna rurunu raapu pa piralia rabu nimuna kone-para kedaa napalia. Pare werepere go ena lamulalo pea aliri wala giyalia-le go rabu mo nipuna rurunumi kodome komoma eda nape madaa niti puma pa piralimi.

¹⁶ Ali medame kagaa mamina kuni nipuna abalana mamina podopele-para narabutea. Dia, pare nipumi go-rupa ruguluma rabutea-daare mo mamina wala mariripiaama puma adaapu riripi tyabalia.

¹⁷ Go page abalana meme mena yogale-para ali medame kagaa ipa wain mada nakoeyaalia. Go-rupa pali-daare mo kagaa ipame meme mena yogale mariripiaaoma mo ipa su kamaa koyalia. Go-rupa pumare mo meme mena yogale page mapodopealia. Gore kagaa ipa wain-ri ora kagaa

meme mena yogale raapu no ritimiri laapo raita epelea.

Yesumi ali muduna wane ma-epeaaoma nipuna mamina waraasa ena ma-epeaasa

(Mak 5.22-43; Luk 8.41-56)

¹⁸ Yesumi nimu-para go agale pena lakelala aina ali mudu meda Yesu piri-para ipuma rumu pege puma go-rupa lisa: Nina nogore abe ora le kadupia pare neme epa ki sali rabu mada rekalia lisa.

¹⁹ Go-rupa lisa rabu Yesu nipu mo ali mudu raapu pulalo pisa rabu nipuna disaipel alinu page pisimi.

²⁰ Pora pagina pisimi rabu ena medare nipuna yapi pupulae yainare maali ki lapo pege puma agena lapo rupa-para popisa. Go ena nipu Yesuna koau-nane ipuma nipuna mamina kale-nane kimi waraasa.

²¹ Go ena nipuna lo robaa-para kone go-rupa wisa: Neme nipuna mamina madaa kimi waraaluare nina yaina mada dia yaalia kone wisa.

²² Go-rupa pumare Yesumi nipu wala perekeyo adoma talo: Go nogo. Neme ni madaa kone rulaae-pulu nena yaina abi ma-dia yaato. Ora go raburi go yaina epeasa.

²³ Gore Yesu nipu mo ali muduna ada-para puma opapaasa. Go-parare enaalinumi pe ruli loma re adaa pu lisimi.

²⁴ Gore Yesumi talo: Nimi pane piralepa. Go nogore pa u paitana. Ora lena kadupiana. Go rabu nimumi nipu giri laasimi.

²⁵ Mo enaali raayo pa pirinaloma Yesu nipumi mo nogona ada rum ru-nane puma ki mina muma nipu marekaasa.

²⁶ Go-rupa pisa-pulu go remaa su raayo-para pago kiritasimi. Yesumi le rabuli ali lapo-para agale maarea alinu page puma ma-epeaasa.

²⁷ Yesu nipu go ada giyoma pora pamisa rabu le rubu pi ali laapome nipu raita mea ipuma go-rupa yaalisipi: Nere Devit-na si-le saa raba mea lisipi.

²⁸ Gore Yesu ada ru-nane penaaloma mo le rubu pi ali laapo nipu piri-para ipisipi rabu Yesumi nipu-para talo: Go kogono mada palua-le nipimi ni madaa kone rulalipi ya? Nipumi talo: E, Mudu Ali mada palipa lisipi.

²⁹ Go-rupa lisipi rabu Yesumi nipuna le kimi waraoma talo: Nipimi ni madaa kone rulaalipi-daare nipina le madaa epetea.

³⁰ Go-rupa pumare nipuna le wala epe lisa. Go-rupa pumare Yesumi nipu-para puri pale agale go-rupa lakalisa: Nipimi waru kudiri palepape. Enaali medaloma nalaketapape.

³¹ Pare nipu giyoma pisa rabu go su raayona Yesuna remaa pamisa.

³² Go-rupa palaina enaali medalomame agale maare koe remo pabo piri ali meda Yesu piri-para mea ipisimi.

³³ Gore Yesumi mo koe remo mea rakepeaasa rabu nipu laapome agale lopaasipi. Gore enaali raayome kone adaapu suma go-rupa lisimi: Go Israel su-para napi kogono go pamu pia-daa lisimi.

³⁴ Pare Farisi alinumi talo: Koe remonuna ali mudumi nipu puri kalenaloma go remo koena ali

kalunumi puri kalenaloma pamu pia lisimi.

*Yesumi enaalinu kodome komisa
(Mat 4.23; Mak 1.39; Luk 4.44)*

³⁵ Yesu nipu su adare raayo-nini pamuma lisana nimuna lotu ada-para agale pamu mogeaasa. Mogeasa rabu nipumi Gote-na Surube Yapi Di madaa epe agaleme loma lisana enaalina yainanu ma-epeasa.

³⁶ Nipumi mo enaali raayo kodome komisa. Gore nimuna kone mabebola luma koe-rupa pirisimi-pulu nipumi kodome komisa. Mo sipsipmena puni aaraa napirisa-rupa go enaalinu kalae-rupa pirisimi.

³⁷ Go-rupa pirisimi-pulu Yesumi nipuna disaipel alinu lakalisa: Eda adaapu mo maapu-para poro aaya pare kogono pape alinu adaapu napimi.

³⁸ Go-rupa pea-le nimimi go maapuna aaraa-para eda kili maa kirita sula epena beten tapape lisa.

10

*Aposel kogono alinuna bi
(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)*

¹ Yesu nipuna aposel kogono ali 12-pela yaaloma nimu kogono pape-ai puri mapalaasa. Gore nimimi koe remo raluluma yaina raayo ma-edaoma enaali raba minalo puri gialua lisa.

² Mo ali 12-pela nimuna biri go-rupa: Saimon-re abala ririna Yesumi nipu abala mapiraasa. Nipuna bi medare Pita. Nipuna amere Andru page mapiraasa. Go-rupa puma meda Sebedi-na

si Jems-para nipuna ame Jon laapo page mapi-raasa.

³ Gore Filip-para Bartolomyu laapo mapiraasa. Medalomare Tomas-para takis mi ali Matyu laapo mapiraasa. Go-rupa puma Jems-re Alfus-na si Tadius laapo mapiraasa.

⁴ Go-rupa puma Saimon Selot-para Judas Iskar-iot page mapiraasa. Go alimiri piruma Yesu tyapena kabe reke misa.

Yesu nipumi mo aposel kogono ali 12-pela kogono kalisa

(Mak 6.7-13; Luk 9.1-5)

⁵ Yesu nipumi mo aposel kogono ali 12-pela maa penaalisa rabu agale mana go-rupa lakalisa: Nimi ali ruru radonu piri-para napulupape. Go-rupa puma nimi Samaria adare-para page napulupape.

⁶ Dia, pare nimiri Israel su-para piri enaalinuri ora alu pae sipsip-rupa pimi-le nimu piri-para pulupape.

⁷ Nimimiri Gote-na Surube Yapi Di abe ora re-para ipu lalo laketapape lisa.

⁸ Nimimi yaina kome enaalinu ma-edalepape. Ora le kadupili enaalinu marekaatepape. Mo yakilimi li enaalinu ma-epeatepape. Go page koe remo mea raakepe rubalepape. Gore nimimi go puri pa mealeme-pulu mo enaalinuna yaina yoto nami mada pa ma-epeatepape lisa.

⁹ Nimimi kana yo-para kana kili-para ora kana komea-para nimina oge nusi-para namaitalepape.

¹⁰ Go page nimimi palimi rabu rokanu namaita pulupape. Go page alo pape mamina meda-para ali ada-para pora pamuape rimaapu page namuma pulupape. Dia-le alimi pa palimi-daare nimumi eda mada gialimi.

¹¹ Gore nimi adare page su rado-para palimiri nimimi abala waru adalepape. Nimimi epe amenu medaloma abala waru adoma go ali raapu piruma pumare nimi meape enaali dia yaaliare paaoma palepape lisa.

¹² Gore nimimi ada meda-para palimi rabu go ada-para piri enaali-para epe-rupa piralepape tapape.

¹³ Gore mogo ada-para piri enaali epe enaali yaalia-daare gore nimina epe kone nimu madaa pa salepape. Pare nimumi abe piralepape agale na-abutimi-daare nimina epe konere wala muma go ada giyalepape.

¹⁴ Gore ali medame nimina agale pagolalo nipuna ada-para nalamua palia-daare gore go adare giyoma pulupape. Go rabu nimumi nimuna koe kone adenalo nimina age madaa ae kege kunu suma pulupape.

¹⁵ Pagalepa. Werepe Gote-me enaalinu yoto mea rumaaoama katea di raburi koe adare Sodom Gomora su lapo-para pirisimide enaalinu-para kedaa kalisade. Go-rupa pisade pare go kedaamere go su-para misimide kedaa rabuniaa mealimi.

*Kedaa rado werepe epalia
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ Yesumi go-rupa lisa: Pagalepa. Neme nimiri makeae yananuna rikirana sipsip mena si-rupa

mea rapaato. Go-rupa pea-le nimimi ora pawa puma paakanumi pawa yoloma pamuade kone-na pamualepape. Go page nimimi epe kone suma so yaa-para pirape kone mealimina pamualepape.

¹⁷ Nimimi alinu waru adalepape. Nimumi nimi adialalo kaunsil-na ada maa puma nimuna lotu ada-para kalipu kudumi timi.

¹⁸ Nimumi nimi kose talo mo ali mudu balinu piri-para maa palimi. Go-rupa puma nimimi nina kogono puma nimu-para pa ruru radonu-para page epe agale mada laketeme.

¹⁹ Gore nimumi nimi kose lape agale lemede raburi naa ake tema pe kone adaapu nasalepape. Dia-le Gote-me go rabu laketemenalo agale gialia.

²⁰ Go rabu nimimi kama apo kose lape agale nateme. Dia, Holi Spirit nimina lo robaa-para piralia rabu nimina Aapame agale lagialia.

²¹ Go rabu alinu nipuna amenu kose-me mariaoma lisana nipuna ame lu makomalimi. Gore aaraanumi page nipuna si-para koeyae palia. Sinumi page agi aaraanu-para agale yokoma kose lape agale loma lu makomalimi.

²² Go raburi nimimi nina pora raitalimi-pulu enaali raayome nimi ronome komalimi. Pare enaali raayome puri paboma ni nagiaoma palimiri werepe go su yaa laapo dia yaalia rabu go enaalinu ade abuna kagaa piraamala palimi.

²³ Gore nimimi adare meda-para nimi kedaa gialimiri gore adare rado-para pogola pulupape. Neme ora nimi lagialo: Israel adare raayo-para kogono mada napu kiritalimi pare enaali Raapu Pirape alina Si abala epalia.

24 Skul leme naaki nogo nimiri nimina tisaa-nu narabuainaaeme. Go-rupa kama kogono pape alinimiri nimuna surube ali mada narabuainaaeme.

25 Go-rupa pea-le skul nogo naakimi nimuna tisaa-rupa piralimi-daare epelea. Go page kogono pape alimi ipuna ali mudu raapu piriare epelea. Gore nimuni ada komea surube ali-para koe bi Belsebul* leme-daare gore epelea. Nipumi go koe binu page pa mealimina.

*Paala komape alina bi
(Luk 12.2-7)*

26 Go-rupa pea-le nimimi pa enaalinu paalame nakomalepape. Dia-le abere ele raayo ke-peabaaya pare werepe pename suma pagaae kone raayo page enaalinumi mada adoma pe-naame kamaa pagalimi.

27 Neme go ribaale-para lagialo agalere nimimi naare paama laketapape. Nimimi pawasi pageme agalere su rudu madaa rekaoma laketapape.

28 Ali medalomame enaalinuna to yogale mada lu makomalimi pare wasa mada nalu makomalimi. Go-rupa pea-le nimimi nimu madaa

* **10:25:** Go biri Kenan su-para piri enalinuna makirae gote kone suma bi maasimi. Go bina rere go-rupa: Nipu Gote raayona mudu gote teme. Gore mo Juda alinumi gote raayo nipuna rolo-para pia lisimi. Guma lomare Belsebul-na bi waru madaa minasaasimi. Guma puma koae remo raayona bi nipu madaa popisa. Guma pisimi pare Belsebul-ri koae remo-para lisimi.

paala nakomalepape. Yapare Gote-me yogale-para wasa laapo repena sulaa-para mada mea kiralia-le nipu madaa paala komalepape.

²⁹ Nimimi oge yaasi laapore kana kale oge komeame kabeme. Go-rupa pea pare nimuna Aa-pame nalakelea-daare oge yaa komea su kamaa mada nalopalia.

³⁰ Gore nimina kalu iri raayo Gote-me abala diminasa.

³¹ Go-rupa pea-le nimimi paala nakomalepape. Nimimi mo ogege yaana kabape rudu ora ma-oge yateme lisa.

Yesuri go piale ali

(Luk 12.8-9)

³² Yesumi agale meda go-rupa lisa: Enaali raayome pa enaalinuna le agaana naa Yesuna enaalinu pima lakelemere neme so yaa-para pia Aapa-para go enaalinuna bi page laketoa lisa.

³³ Pare enaali raayome pa enaalinuna le agaana ni koau rilalimiri so yaa-para pia Aapana le agaa madaa neme nimu page giyalua.

Yesu su kamaa ipisare yada marekaalalo naip-isa

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Nimimi niri go su kamaa epe-rupa pirape kone mea ipisude kone nasalepape. Dia, pare neme rai kudu nona piale agaa mea ipisua.

³⁵ Nina ipisude kogono madaare yada pape kone adaapu go-rupa salimi. Alinu medaloma nimuna aapanu-para yada lore ali aulalimi no-gonumi nimuna aginu-para yada lore ali aulalimi

werenumi aayaanu-para yada lore ali aulalimi-nalo ipisuade.

³⁶ Go-rupa pumare ali medana koe lore aliri nipuna ada komea-para piri enaalinu re-para aulaoma ronome komalimi.

³⁷ Enaali raayome nimuna aapa ama madaa ranaame-rupa ni madaa raana waru nakomalimiri gore go enaalinu ni raapu mada napiralimi. Go page enaali raayome nimuna nogo naakinu ranaame komoma ni madaa raaname waru nakomalimiri go page ni raapu mada napiralimi.

³⁸ Enaali raayome nina repena polopeana kedaa naruma nina pora naralemere ora ni raapu mada napiralimi.

³⁹ Gore enaali raayome nimuna yogale madaa kogono kama pu piralimiri nimuna wasaanu pa alupalimi. Go-rupa pea pare enaali raayome ni madaa kone rulaoma nimuna yogale madaa kone narumalimiri nimuna wasaanu epe-rupa ade abuna kagaa piramala palimi.

*Enaali medalomame epe yoto mealimi
(Mak 9.41)*

⁴⁰ Enaali raayome nimi mealimi-daare gore ni page mealimi. Gore enaali raayome ni madaa kone rulaoma epe-rupa mealimi-daare Gote-me ni mea epenalisa-le nimumi nipu madaa page kone rulaoma mealimi.

⁴¹ Enaali raayome Gote-na agale lakale ali epe-rupa raba mealimi-daare Gote-me epe yoto gialia rabu waru mealimi. Mo agale lakale ali enaalinu yoto mealimi-rupa go komea-rupa rumaalia. Enaali raayome ora epe ali meda epalia rabu go

ali adoma neme go ali raba mealua kone salimi-
daare go nimu-para raba meape ali-para komea-
rupa epe yoto mealimi. Go agale pagalepa.

⁴² Enaali medalomame nina disaipel enaali
meda kogore ipa nape pe meda kateme-daa go
epe kone madaa epe yoto mealimi.

11

*Jon-na disaipel ali medaloma Yesu piri-para
pisimi*

(Luk 7.18-35)

¹ Yesumi go agalere nipuna aposel kogono
ali 12-pela lakalisa. Go agale laketalo ki-
ratomare nipu go adare giyoma mo-nane adare
medaloma-para pumare go enaalinu-para epe
agalale lakeloma moge riaasa.

² Jon-me nipu karapo ada piruma Yesu madaa
remaa pagisa. Go rabu nipuna disaipel ali
medaloma Yesu piri-para mea rapasa.

³ Go alinu nimumi Yesu agale go-rupa misimi:
Nere Jon-me abala epolalo lagisade yapae pa
meda werepe epaliade adoba pima pae?

⁴ Gore Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Nimimi
puma kogono adamede raayo ora yade lo Jon
puma laketapape.

⁵ Abi le rabuli enaalinumi ele waru adaleme.
Ali koe enaalinu pora pamualeme. Yakilimi li
enaalinuna rere kaapu yaa. Kale poae enaal-
inumiri abe kale loboma pageme. Abala kome
enaalinu page wala rekoma pimi. Go enaali
naaralinumi page Gote-na epe agale pageme. Go
remaa raayore Jon puma laketapape.

⁶ Enaali raayome ni madaa kone laapo nasu puri paloma kone rulalimi-daare go enaalinu ranaa komo waru piralimi.

⁷ Mo Jon-na disaipel alinu pulaina Yesumi mo Jon-re go piale ali yade pu enaalinu lakalisa: Abalade nimi mo enaali napiri su-para pumare ake adolalo pisimi ya? Gore nimimi po rilipumi kabe ragualae adola pisimi ya?

⁸ Nimi pumare ele adola pisimi ya? Epe mamina maarae alinu adola pisimi ya? Dia-le ali mudu nimuna epe mamina maraoma epe ada-para piru aaeme.

⁹ Gore ali adola pisimi ya? Gote-na agale lakale ali meda adola puame ya? E, gore neme nimi lagialo: Go alimiri Gote-na agale lakale ali medalomare nipumi rabuniaaya.

¹⁰ Go ali madaare Gote-na buk madaa agale gorupa wia: Gote-me talo: Pagalepa. Neme nina agale lape ali abala epenatoa. Go alimiri nimina lo robaa konena pora ma-redepo yaato tea.

¹¹ Yesumi talo: Pagalepa. Jon Baptais-ri go su kamaa madina enaali raayo rabuaniaaoma nipu ora epelea lisa. Pare Gote-na Surube Yapi-para pulalo nogo naaki-rupa pirimiri Jon page rabuniaame.

¹² Abalade Jon agale moge ali pirisa rabu page abe enaalinumi Gote-na Surube Yapi-na agale ralu rubulalo pisimi. Go page koe puri pale alinumi nimu ripinaalalo peme.

¹³ Gote-na agale lakale ali raayome page Moses-na rekena agaleme agale lakelaama ipumare Jon-me page Gote-na Surube Yapi-na agale lakeleaurupa moge kone rulaeme.

¹⁴ Gore nimimi nimuna agale pagoma kone salimi-daare gore Jon-re Gote-na agale lakale ali Elaija-rupa abala epalia lisimide.

¹⁵ Enaali raayome go agalena re makuaama piralimiri waru pagalepa lisa.

¹⁶ Go rabu go enaalinuri nimiri ali madaa saa pi agale lagialua ya? Nimumiri kone go-rupa meme. Nogo naakinu-rupa maket su-para pimi. Go-rupa pumare go nogo naaki rado medanu-para go-rupa yaalooaeme:

¹⁷ Naame nimi-para lemaa pe tyama pare nimimi yasa napabeme. Naame kodome komoma nimi-para rupale lema pare nimimi re-daa nateme lisa.

¹⁸ Jon nipu ipuma ipa wain-para eda medaloma-para nanisa-pulu nimimi nipu makeae ali lisimi.

¹⁹ Gore enaali Raapu Pirape alina Si ni ipuma go edanu epa no ipa no pe-pulu enaalinumi talo: Adalepa. Go alimiri eda adaapupe noma ipa wain page adaapu nea teme. Go aliri kana takis mi alinu-para naarali enaalinu raapu pia teme. Go-rupa peme pare enaalinumi ora Gote pia kone suma kone rulalimina-le Gote-na makuaae kone mada adalimina.

Taun medaloma-parare enaalinumi kone naru-laeme

(Luk 10.13-15)

²⁰ Go-rupa pumare su adare adaapu-para Yesu nipumi napi kogono waru pisa pare go pirisimi enaalinumi kone naperekelisimi. Go-rupa pea-le Yesumi nimu-para rono pagoma nimu-para arere enaalinu lisa.

²¹ Gore nipumi talo: Korasin su-para mo Bet-saida su lapo-para piri enaalinu madaa neme kodo waru pia. Gore neme Tair Saidon su lapo-para napi kogono go-rupa pula pirisua yalore go Tair Saidon su-para pimi enaalimiri kone pereketa pisimi. Go-rupa pula pisimi yalore nimuna kodo waatalore tagame pepeminuma mamina yamola pirisimi.

²² Pagalepa. Gore enaalinuna yoto rumaape yapi di raburi Gote-me Tair Saidon su laapo piri enaalinu kedaa katea. Go-rupa palia pare nimimi koe kedaa ora waru ritimi.

²³ Nimi Kaperneam su-para piri enaalinu nimimiri yaa-para pulalo peme pae? Gore nimi koe su-para palimi. Mo napi kogono pawade-rupare Sodom su-para pula peme yalore gore abi go raburi mo Sodom su pa aata paa.

²⁴ Pagalepa. Gote-me enaalinu yoto rumaape di raburi nimina kedaamere mo Sodom su-para piri enaalinuna kedaa rabuniaa ya-ai mealimi.

*Yesumi talo: Pomo mu epa mealepa lisa
(Luk 10.21-22)*

²⁵ Go raburi Yesumi Gote-para beten go-rupa lisa: O aapa, nere su yaa laapona Mudu pili. Gore abaladere neme kone makuaae enaalinu-para kone waru wi enaalinu-para nena kone kudiri puma nogo naakinu-rupa mea waalaside. Go madaa ora pili talo.

²⁶ Gore Aapa nena raana-mere go-rupa pede.

²⁷ Nina Aapamere ele raayo neme surubenalo gisa. Go-rupa pisa pare pa enaali medame nena Sina ni na-ademe pare ne aapa komea mamere makuaaya. Ali medame aapa na-adea pare Simi

komea mere adea. Mo Simi enaalinu-para Aapa adolalo pemere nimumi Aapa ademe.

²⁸ Nimi enaalinumiri kalai pu kogono puma kedaa ria epemere ni piri ipulupape. Go-rupa epalimiri nimi pomo mu mapiraalua.

²⁹ Go-rupa pumare nina pasaa madaa wia repenare gore nimimi muma nimina pasaa madaa mea rialepape. Gore neme epe kone su pawa pi-pulu nimimi nina kone adoma adaapu mogeleme. Go-rupa palimiri nimimi pomo mu piramina.

³⁰ Gore nina abala riape repenare kedaa napea. Nimina pasaa-para riape ele salua-le yapa pealo marialepape lisa.

12

Pomo mu Pirape Yapi di madaa agale lo-rapisimi

(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ Pomo mu Pirape Yapi di medare Yesu nipu wit maapu pamisa. Go-rupa pumare nipuna disaipel alinu nimu reame komisimi-pulu mo wit-na kili ralo sabao maa nisimi.

² Gore mo Farisi alinumi go adoma Yesu nipu gu-rupa lakalisimi: Adaina. Pomo mu Pirape Yapi di madaare rekena agaleme kogono dia lea pare nena alinumi agale yokoma pa peme.

³ Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Gore nimimi Devit-para nipuna alinu page reame komoma pisa yade remaare nadipialimi ya?

⁴ Gore nipu Gote-na ada ru-nane puma kodobaoma mo Gote-na sape bret mea nisimi. Go

bret-re Gote-na lodo kira-ae alinumi kama nisimi pare mo alinumi rekena agale yokesimi.

⁵ Pare nimimi abalade Moses-na rekena agale-para go remaa nadipilisimi ya? Gore lotu ada-parare Gote-na lodo kira-ae alinumi kogono puma Pomo mu Pirape yapi-daa korona rekena agale yokesimi. Go-rupa pisimi pare nimumi pa koe ele meda napisimi.

⁶ Gore neme nimi lagialo. Ele go-para wia elemere lotu ada rabuaanaaya.

⁷ Pare nimimi Gote-na agale meda pagola peme yalore koeyae napeme enaalinu-para agale mada nalakela peme. Nipuna agale go wia-daa: Ofa sape kone madaare neme raaname nakome pare epe raba meape kone madaa pedo pe.

⁸ Enaali Raapu Pirape alina Siri Pomo mu Pirape Yapi Di-na Ali Mudu yade.

Pomo mu Pirape Yapi di rabu Yesumi ki koe ali meda ma-epeaasa

(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yesumi go su-nane giyoma nimuna lotu ada meda-para pisa.

¹⁰ Go-rupa pisa rabu ali meda nipuna ki meda-nane kome ali meda pirisa. Gore ali medalomame Yesu-para kose lape agale loma nipu-para agale go-rupa lisimi: Gore naana rekena agale madaare yaina kome enaaliri Sabat li yapi di rabu maperekeaamina yapae dia yapae lisimi.

¹¹ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimina riki-rana ali komeamere mena sipsip punalia rabu medare Pomo mu Pirape Yapi di rabu kubu-para

lopalia. Gore nimimi sipsip menare mogo yapina kamaa-nane nayola salimi ya?

¹² Gore enaaliri sipsip mena-rupadaa dia. Pomo mu Pirape Yapi Di-na page naame enaali raba mealimare rekena agale nayokalima.

¹³ Gore nipumi mo ki meda-nane kome ali-para talo: Nena ki ridula. Go-rupa pisa rabu go alina ki epe lisa-pulu wala epe ki meda nona pisa.

¹⁴ Go raburi Farisi* alinu nimu rekoma pumare Yesu nipu lu makomaatalo yada robesimi.

Yesuri Gote-na epe kogono Raba Meape Ali

¹⁵ Gore Yesu nipumi go agale pagoma lisana go su giyoma pisa pare enaali adaapu nipu raita maa pisimi. Go-rupa pumare nipumi yaina kome enaali raayo ma-epeaasa.

¹⁶ Go-rupa pumare Yesumi nimu-para agale puri paloma talo: Nina kogonore enaali rado medanu-para agale napuma laketapape lisa.

¹⁷ Go-rupa lakalisa agale madaare Gote-na agale lakale ali Aisaia-me agale go-rupa lisa:

¹⁸ Gote-me talo: Go aliri nina raba meape ali yaa-pulu neme nipu raaname waru komoma nipu madaa pedo pe. Neme nina Holi Spirit kalaayo raburi nipumi su rado-para piri enaali nina yoto rumaape yapi di lakelena.

¹⁹ Gore nipumi agale puri palo naloma rono napagaalia. Go page nipu pora pagina pamuma yalaari ali pamualia.

* **12:14:** Go alinumi go lisimi: Kidu pirape yapi di rabu Yesumi enaali maepeaaliare koae-au pia lisimi. Nimuna rekena agale rugulisa-daa Yesu taminaloma agale go madaa maasimi. Go agale medare Luk 13.14-para Jon 5.18-para page wia.

²⁰ Gore nipumi kogono pa kama puma nipumi enaali raayo ora epe kone winalo raba mealia. Go-rupa puma nipumi kabe meda rodopetabalalo po rilipumi rialaayare mada narodopetabalia. Go-rupa page lam meda repara kudinolalo paliare nipumi mada nakudinalia.

²¹ Go-rupa palia rabu ruru rado enaali raayome nipu madaa kone rulaoma nipu adoba piralimi.

*Yesumi Belsebul raapu kogono pea lisimi
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)*

²² Go raburi le rubupi ali medare nipu madaa remo pirisa-pulu nipuna agale maaresa. Go aliri nimumi Yesu nipu piri-para mea ipisimi. Go rabu Yesumi go ali ma-epeaasa-pulu mo alimi agale loma leme ele waru adisa.

²³ Gore enaali raayo nimu pogolasaoma talo: Go aliri nipu Devit-na si yapae dia yapae lisimi?

²⁴ Gore mo Farisi alinumi enaalinuna agale pagoma go-rupa lisimi: Koe remona ali mudu Belsebul-mi go ali puri katea rabu nipumi go remo raapu piruma pia lisimi.

²⁵ Gore Yesumi nimuna kone adoba karu muma nimu go-rupa lakalisa: Adare meda-para piri enaalinumi nimu rumaoma yada palimi-daare gore reke pu lapoma piralimi lisa. Go adare-para aaraalu nimumi rugutalalo palimiri go ruru laapore mada nakibu mapiraalimi.

²⁶ Go-rupa pea-le Satan-na su-parare ruru komeame wala yada puma meda ralu rubaliare wala mada nakiri talipi pare nipuna ruru rugutalalo pa pipi. Go raburi nimuna su ora ko yaalia.

²⁷ Gore nimimi go-rupa lamede: Belsebul-mi ne raba mea rabu neme koe remo mea rubaaede.

Go-rupa pea-le nimina disaipel alinuri aapimi raba minalo nimumi koe remo mea rubaeme ya? Nimumi go-rupa peme-pulu nimina kose lape agale rabuaniaaeme.

²⁸ Pare Gote-na Holi Spirit-mi ni raba mu puri gea-pulu neme go koe remonu mea rubaayo. Go-rupa pea-le Gote-na Surube Yapi Di nimi piri-para abala epaade.

²⁹ Gore ali medame puri pale ali medana ada-para puma kodobaoma nipuna elenu paake nolalo palia-daare gore nipu kopeme abala adialimi. Nipumi go-rupa pumare nipuna ada-para wi elenu raayo mada mealia.

³⁰ Ali medame ni raapu napiraliare gore nina yada lore ali pia. Ali medame ni raapu sipsip mena namuma kirata mapiraaliare gore nipumi mo sipsip-nu pane mea ralu rubalia.

³¹ Go-rupa pea-le neme nimi lagialo: Gote-me enaalinuna koe elenu-para koe ero agalenu raayo mea rubalia pare enaali raayome Holi Spirit-para ero agale leme-daare go koe elere Gote-me mada namuma rubalia.

³² Enaali raayome enaali Raapu Pirape alina Si-para koe agale lemere Gote-me go koe elenu mea rubalia. Pare enaali raayome Holi Spirit-para koe agale lemere Gote-me go koe ele mada namuma rubalia. Gore abe page werepe page ora mada nama rubalia.

*Koe repenamere kili koyae matia
(Luk 6.43-45)*

³³ Gore repena kili epe poasadere epe repena mada abala elalia. Koe repena opalia-daare koe kilinu madea. Go-rupa pea-le le abala madea

rabu go repenare epelea palo kolea palo mada adema.

³⁴ Nimiri koe kerome madi enaalinu-le nimimi epe agalere akepu leme ya? Nimiri koae-aunu pimi-pulu nimina lo robaa-para rubitaboma agalere pename waatea.

³⁵ Ali epe medare nipuna lo robaa-para epe kone palea-pulu nipumi epe kone suma epe agale lea. Ali koe-mere nipumi koeyae kone lo robaa-para rubitabea-pulu nipumi koe agale lea.

³⁶ Go agale lagialo: Gote-me werepe enaalina yoto mea rumaaliade rabu nimuna piainu pa rado rado adoba kiraloma Gote-me yoto rumaama katea.

³⁷ Nina le agaa madaare Gote-me nimi kose lape agale tea. Go leme agale madaare Gote-me nimi epe enaali pu koe enaali pu pagoma mea rumaalia.

Enaali medalomame napi kogono adamono lisimi

(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Go raburi rekena agale tisaa ali medaloma-para Farisi ali medaloma-para go-rupa lisimi: Tisaa-ya, naame nena napi kogono meda paina adamono lisimi.

³⁹ Go raburi nipumi nimu go-rupa lakalisa: Go abe piri enaalinum koeyae puma Gote giyemele ake paa-daa napi kogono adolalo pimi. Pare nimumi nipuna kogono meda na-adalimi. Pare neme ali Jona-na pisade kogono komeare palua rabu adalimina.

⁴⁰ Abalade Jona nipu adaa wenana lo-parare yapi repome pirisa. Go-rupa pisana-rupare

enaali Raapu Pirape alina Siri tapa yapi repome piruma wala rekalu lisa.

⁴¹ Pare Gote-me enaalina yoto maa rumaape yapi di epalia rabu Ninive pirisimide enaalinumi rekoma nimu kose-na le-agaana palimi lisa. Gore Jona-na agale lakalisa rabu nimumi pagoma koe elenu giyoma nimuna kone lo-pu perekelisimi. Go-rupa pisimi pare abe go pima yapi dimi Jona-na kogono ma-oge eleme lisa.

⁴² Gore Gote-me enaalinuna yoto mea rumaape yapi di rabu no re-nane piri ena Mudu meda rekoma nimina koe ele raayo madaa kose tea. Go enana bi Mudu Shiba leme. Gore go ena nipu Solomon-na epe agale pagola pisa-pulu nipu su raayo kale-nane pamisa. Go-rupa pea pare ali go nimina rikirana pialimere Solomon-na kogono page rabuaaya.

Koe remo wala ipisa
(Luk 11.24-26)

⁴³⁻⁴⁴ Gore koe remome ali meda abala giyoma paliare gore nipu su kaapule-para asa pulalo pea. Go remo nipu pamea pare epe su ora wasu na-adalia-daare nipumi wala go-rupa tea: Nina abala piruma epawade ada-para wala palua tea. Wala puma puua adea pare adede ada-parare brum-mi ki maadu auloma wimi.

⁴⁵ Go-rupa pisa raburi nipumi ora koe remo ki medane luma medane laapo wala puma lamu muma lisana nipu raapu ipumare mo ada ru-nane kodobaoma pirisimi. Apo ki medane luma medane laapo nimumi abala remona koe kone

ma-oge eleme-pulu abala ririnare go ali koe-rupa pirisa pare abere ora koe-rupa pia.

*Yesu nipuna agi amenu agale lakalisa
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Yesu nipu mo enaalinu raapu agale pa lala pirina agi amenu kamaa-nane epa aasimi. Nimumi nipu raapu agale talo pisimi.

⁴⁷ Gore ali medame nipu go-rupa lakalisa: Pa-gape. Nena agi-para nena amenu so kamaa epa aeme. Gore ne raapu agale talo pimi.

⁴⁸ Pare nipumi mo enaali-para talo: Nina ama amenuri aapi ya?

⁴⁹ Go-rupa lomare nipuna ki maalame luma nipuna disaipel enaalinu-para wakima talo: Adalepa. Nina ama-para amenuri nimi yade.

⁵⁰ Enaali raayome nina so yaa-para piri Aapana agale waru pago raleme-daare gore go enaali nina ame-para bali-para ama-rupa piralimi lisa.

13

*Ali medame maapu-para eda poaaya
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Go raburi Yesumi mo ada giyoma puma ipa le pagi-nane puma pirisa. Go rabu nipumi enaalinu agale mogeaasa.

² Go raburi ora enaali adaapu nipu piri-para ipuma pisimi-pulu nipu ipinu meda madaa pirisa. Go-rupa pisa raburi enaali raayo ipa le pagi-nane pa pirisimi.

³ Go rabu nipumi ele adaapu mogeama saa pi agaleme agale go-rupa lakalisa: Ali medame nipuna maapu-para kibita wai radala pisa.

⁴ Gore mo maapu-para radala pisa raburi kibita kili medaloma mo pora pagina pa lopesa rabu yaanumi mea nisimi.

⁵ Gore pulalo maa pisa rabu medaloma kana rote madaa lopesa. Gore go-para pobere su ogepusi madaa wisa-pulu go ora wagepu opisa.

⁶ Pare naare epa roma radaa pea raburi su kaapu loma pitaa na-awoma kaapu lea.

⁷ Mo wit-na kili medaloma keto ketoae-para lopesa-pulu go repena opoma adaa yo puma maregepeasa.

⁸ Pare kili medaloma epe ipa piri su-para lopoma waru epe-rupa elesa. Go-rupa puma opesa rabu medalomame kili 100-pela maitala medaloma 60-pela maitala. Go-rupa pea pare medaloma pa komea komea laata pu 30-pela maitala pisa.

⁹ Enaali raayome go agalena re makuaaba piruma waru pagalepape.

Saa pi agalena re

(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Go rabu nipuna disaipel alinu Yesu nipu piri-para ipuma go-rupa epa agale lorapisimi: Ake paa-daa ade abuna neme nimu-para saa pi agaleme lagele?

¹¹ Yesumi talo: Gote-na Surube Yapi Di madaa kudiri pu wi agale wia pare nimimi abala pageme. Go-rupa pea pare nimimi wala na-pageme.

¹² Gore enaali medame kone ele adaapu abala saapitimi-daare Gote-me wala adaapu medaloma page saba katea. Go-rupa puma nipumi paala

pina pa salia. Pare enaali raayome kone ogepusi saapirumare gore mada nasaapiralimi pare go ogepusi mada maa palua.

¹³ Neme nimi-para saa pi agale kama le-aina rere go-rupa: Nimuna leme ele pa ademe pare nimumi elena re waru na-ademe. Nimuna kaleme pageme pare nimumi kone-para waru nasalimi.

¹⁴ Go enaalinu madaare Gote-na agale lakale ali meda Aisaia-me agale ora go-rupa lisaya. Gore nipumi go-rupa lisa: Nimumi agale pago piralimi pare rere waru namakuaalimi. Nimina leme pa adapaba piralimi pare ele waru na-adalimi.

¹⁵ Go enaalinuna kone waru nasuma pimi. Nimimi nimuna kale pora poabaaya. Nimuna le pora po wisimi. Go-rupa napula pisimi yalore leme ele mada adola pisimi. Nimuna lo robaa-para paa mada epelea pisa. Agale pago mada makuaamina. Gote-me talo: Go rabu nimuna kone perekelena ni piri-para epenatepape. Go rabu neme nimu ma-epeaalua.

¹⁶ Pare nimimi ora epe-rupa pimi-daare pedo palepape. Nimina leme ele adoba kaleme agale pago pimi-le ora epelea.

¹⁷ Go agale pagalepa. Abalade Gote-na agale lakale alinu-para Gote-na enaali medaloma page abe nimimi go adaleme ele adolalo raaname komisimi. Pare nimumi abalade na-adisimi. Abi nimi lagialo agale pagola pisimi-pulu raaname komala pirisimi pare go agale napagesimi.

*Wit-na kili poape saa pi agalena re
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Gore ali medame nipuna maapu-para wit-na kili poasa remaana rere go-rupa pagalepa.

¹⁹ Enaali medalomame Gote-na Surube Yapi Di madaa agale pagoma yapare namakuaaeme. Go enaalinuri apo pora pagina lope wit kili-rupa pimi pare lo robaa-para wi agalere Satan ipuma epa mabebola lia.

²⁰⁻²¹ Gore mo kibita kili kana madaa lopesanare enaali medalomame Gote-na agale wagepu pagoma raaname komoma raita maa peme-rupa yapare go agalere nimuna lo-pu ru-nane pitaa waru napea. Go-rupa pa-pulu nimuna pitaa ogepusi pea. Go-rupa pea-le epe agale madaa kedaa mariaalimi-daare nimumi Gote-na agale wagepu giyoma lopalimi.

²² Mogo repena kili keto-para lopesana-rupare nimumi agale pageme pare kana kogono-para koe kone adaapu wi su-para pimi-pulu go koe kone raayome Gote-na agale marabuniaaya. Go-rupa pa-pulu kili waru namadea.

²³ Mogo kili epe su-para lopesare gore enaali medalomame Gote-na agale pagoma lo robaa-para maa suma kone rulaeme. Go-rupa puma nimuna kili page waru adaapu 100-pela wakia kili-rupa madea. Gore medalomana kili 60-pela maitaa. Gore medaloma komea komea laata pina 30-pela maitaa.

Maapu-para koe rilipu opeana saa pi agale

²⁴ Yesumi nimu-para saa pi agale meda wala go-rupa lisa: Gote-na Surube Yapi Di nona pi-airi ali medame epe repena kili nipuna maapu-para poaaya.

²⁵ Ribaa enaali u paitala peme raburi yada lore ali meda ipuma koe rilipu mo maapu-para epe kili radalea.

²⁶ Werepe go kili maetealo pea rabu mo koe rilipu raapu aaya.

²⁷ Go-rupa pumare kogono naakimi mo maapuna aaraa piri-para ipuma talo: Mudu Ali, naame abalade nena maapu-para epe kili poasima kone saoma pare ake pea-daa koe rilipu opea ya?

²⁸ Gore Mudu Alimi nimu lakalisa: Yada lore ali medame pea. Gore mo kogono naakinumi talo: Mudu Ali, nena konemere naame koe rilipu mea ralu rubola pomona kone sale?

²⁹ Gore nipumi talo: Dia, nimimi mo koe rilipu yoko rubala aoma mo epe kibita kili yokalimi-le pa aainawa.

³⁰ Gore pa aainaloma mo epe kili ralemade rabu go kogono naakinu-para go-rupa laketoo: Go rilipu koenuri abala raloma rogaaoma kiramina toa rilipu epenuri komea ada-para rogaa kirita salepape laketoo.

*Bret ma-adaa sape yis madaa saa pi agale
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)*

³¹⁻³² Yesumi nimu saa pi agale meda go-rupa lakalisa: Gote-na Surube Yapi Di-ri gupiale: Repena yamo kili muma ali meda nipuna maapu-para poaaya. Gore opea raburi wala adaa yoma pa repena medaloma rabuaaya. Gore nipu repena aaliade raburi yaa medaloma ipuma go repena palaa madaa ada wari pitimi.

³³ Gore Yesumi saa pi agale meda go-rupa lakalisa: Gote-na Surube Yapi Di-ri bret ma-adaa

sape yis-rupa yade lisa. Ena medame go Bret ma-adaa sape yis-para plaua ipa repo raapu suma perekelisa. Wariaaoma pumare werepere go ele raayo ora adaa yaalia. Gote-na Surube Yapi Di-ri go-rupa adaa yaalia.

*Yesuna agale talore saa pi agaleme kama lisa
(Mak 4.33-34)*

³⁴ Yesumi go enaali adaapu saa pi agaleme lakalisa. Yesumi nimu agale medana pagaa wi waru lakalisa.

³⁵ Gore abalade Gote-na agale lakale alina agalena re adaliminalo go-rupa lakalisade: Gote-na agale lakale alimi go-rupa lisa:

Neme agale puri paloma saa pi agale mada kama toa.

Abalade su yaa warisade rabu paa-aenu raayo loma ipuma abe pia page toa.

Rilipu koena saa pi agalena re

³⁶ Gore Yesu nipu mo enaalinu nimuna pirina nipuna ada-para pisa. Go raburi mo nipuna disaipel alinu ipuma go koe rilipu maapu-para opeana saa pi agale ake-para leme pu agale lo-rapisimi.

³⁷ Yesumi talo: Ali medame maapu-para epe kili radateare gore enaali Raapu Pirape alina Simi radala.

³⁸ Maapuri su ada raayo-para lawade. Epe lere gore Gote-na enaalinu-para lawade. Go rilipu koenuri gore Satan-na enaalinu-para lawade.

³⁹ Mo lore alimi koe rilipu maa poaya lawadere gore Satan-para lawade. Eda ralape di raburi gore go su kamaa enaali mea lamulalo

epaliade yapi Yapi-para lawade. Maapu-para kogono naakinuri ensel-nupara lawade.

⁴⁰ Nimumi rilipu koe raayo mea roгаа suma repena sulaa-para kiralimi-rupare werepe go su kamaa enaali mea rumaala epaliade rabu palia-para lawade.

⁴¹ Go rabu enaali Raapu Pirape alina Simi nipuna ensel-nu mea rapaalia. Go-rupa puma go ensel-numi pupitagi manape enaali page koe enaalinu page kirita salimi.

⁴² Go-rupa pumare go enaalinuri repena sulaa-para mea rubalimi. Go adaa repena sulaa-parare re ora adaalepe loma radaa waru noma agaa kabulu regepe no piralimi.

⁴³ Go-rupa pumare Gote-na enaalinuri Aapana Surube Yapi-para naare rea-rupa ranaa komo piralimi. Ali medame go agalena re makuaaba piralimiri waru pagalepape.

Ali medame su kamaa wi kana paus asa palia-ae saa pi agale

⁴⁴ Gote-na Surube Yapi Di-ri go-rupa: Abalade ali medame epe elenu su-para pa paga wisa. Go-rupa pea pare ali medame go ele adisa. Go rabu nipumi su-para wala maa pagaa wisa. Go-rupa adisa-pulu nipumi raaname waru komoma lisana nipu puma enaali medalomame nipuna ele kabeme. Go-rupa puma nipu go mone-me go su kabola pea.

Sekere maitape saa pi agale

⁴⁵ Gote-na Surube Yapi Di go-rupa: Ali medame sekere maitalo asa puma rome pea.

⁴⁶ Nipumi ora sekere yaba adea-pulu nipuna ele raayo kabenaloma nipumi mode mone-me mo sekere ropo pea.

Wena agona mada saa pi agale

⁴⁷ Gote-na Surube Yapi Di page medare go-rupa pea lisa: Wena agona no ipa-para puma sumare wena nimumi rado rado piae meme.

⁴⁸ Mo agona-parare wena epa piru kiritinalomare wena meape alinumi agona mea yola peme. Go-rupa puma nimumi epe wena yarepema maa suma koe yarepemare ipa-para wala mea rubea.

⁴⁹ Go konere werepe yapi di epaliade-rupa: Go rabu ensel-nu su kamaa ipuma enaali mea rumaalimi-le enaalina rikirana koe enaali piralimi-daare go enaali epa mea kiritalimi.

⁵⁰ Go raburi nimi epa mumare mo koe repena sulaa-para epa mea rubalimi. Go repena sulaa-parare re ora adaalepe loma radaa waru noma agaa kabulu regepe no piralimi.

Abalana agale-para kagaa agale laapona saa pi agale

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵¹ Gore Yesumi nimu agale lorapisa: Go agalena rere nimi raayo pago kiritame ya? Gore nimumi talo: E, raayo pago kiritema lisimi.

⁵² Gore nipumi nimu lakalisa: Rekena agalena tisa ali raayome Gote-na Surube Yapi-na agalere abala makuaasimi pare ada ru-para nipuna wi abalana koe elenu-para epe kagaa elenu puma muma kamaa-nane mea epalia-rupa mada lisa.

Nasaret su-para piri enaali raayome Yesu giyasimi

⁵³ Yesu nipumi go saa pi agale abala pu kiralomare nipumi go su giyoma pisa.

⁵⁴ Gore nipuna adare-para ipumare nipuna ruru enaali lotu ada-para Gote-na agale moge riaasa. Mo enaalinumi nipuna agale pagoma pogolasaasimi. Go-rupa puma nimumi talo: Go epe makuaae kone raayo page go epe napi page gonuri ane-para mea ya?

⁵⁵ Go alina aaraare kamda kogono pi ali kone wima. Go page nipuna agiri Maria kone wima. Jems-para Josep-para Saimon-para Judas-para go-aenu nipuna amenu kone wima lisimi.

⁵⁶ Gore nipuna kadipinu page raayo naa raapu komea-para go pima. Go-rupa pea-le go kone raayore ali-para mea ya?

⁵⁷ Go-rupa loma nipu-para rono pagesimi-ai adoma Yesumi nimu-para talo: Gote-na agale lakale alinuri su raayona epe bi minasaaeme pare ora nipuna adare komea-para epe bi naminasaaeme lisa.

⁵⁸ Nimumi kone narulasimi-pulu nipumi adenalo napi adaapu meda napisa.

14

Jon kalu-ipa komisa

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Go raburi gavman-na ali mudu Herot Antipas-me Yesu madaa remaa pagisa. Go rabu nipumi Galili su robo surubisa.

² Gore nipuna kogono alinu lakalisa: Go Jon Baptais-ri tapa-para wala rekena kone salo lisa.

Go-rupa pisa-pulu nipumi go puri muma napi kogono go-rupa mada pea lisa.

³ Gore go-rupa abalade Herot-me Jon nipu kose agale laaoma lama adiala karapo ada-para ma-paitaasa. Gore Herot-me nipuna ame Filip-na were Herodias yotalo pisa.

⁴ Go-rupa pisa pare Jon Baptais-mi Herot go-rupa lakalisa: Rekena go-rupa wia lisa. Nena amena were nayolape leade kone wisa.

⁵ Herot-me Jon lu makomaatalo pisa pare nipumi Juda enaali raayo paalame komisa. Go enaalinuna konemere Jon Gote-na agale lakale ali meda kone wisimi.

⁶ Gore agimi Herot nipu madina di wala ipisa-pulu enaali adaapu nipu raapu paita pu kiritita pirisimi. Go raburi Herodias-na waneme nimuna rikirana aoma yasa pabisa. Go-rupa pisa-pulu Herot-me raaname ora waru komisa.

⁷ Go-rupa pisa-daa nipumi wane-para yaa madaa makuaa loma agale gu-rupa lakalisa: Gore neme ni-para ele medaloma gi te-re mada gialua.

⁸ Mo enana agimi kone kalisa rabu nipumi talo: Neme Jon Baptais-na kalu plet madaa suma ni giape lisa.

⁹ Go-rupa lisa raburi mo ali muduna kone-para kedaa pisa. Go-rupa pisa pare abalade nipumi mo nipu raapu eda no piri enaalinu-para yaa madaa makuaa agale lakalisa. Go kone wisa-pulu nipumi talo: Go ele mea katoa kone wisa.

¹⁰ Nipumi koda alinu meda mo karapo ada-para penaaloma Jon-na kalu ruguta penaalisa.

¹¹ Go-rupa pumare mo Jon nipuna kaluri plet madaa madaa suma mo ena maapua epa

kalisimi. Gore nipuna agi piri-para maa pisa.

¹² Go-rupa pumare mo Jon nipuna disaipel alinu ipuma nipuna ro ria puma kana apedaa-para puma rogaasimi. Nimumi abala rogaabaoma lisiminare Yesu pua lakalisimi.

*Yesumi alinu 5000 eda kalisa
(Mak 6.31-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)*

¹³ Yesu nipu go agale pagomare ipinu meda madaa piruma enaali napiri su-para pira pale pisa. Nipu komea kama raapu pisa pare enaali raayome go remaa pagisimi. Go-rupa puma adare giyoma pisa rabu enaalinumi nipu raita maa pisimi.

¹⁴ Werepe Yesu nipuna ipinu mo ipa pagi-nane puma sumare enaali adaapupe adomare kodome komoma nimuna yainanu page ma-epeaasa.

¹⁵ Gore ribaa lisa raburi nipuna disaipel alinu ipuma talo: Go su-para enaali napiri su-para epamade-le neme enaali raayo mea rapaaoma eda mo adarenu-para kabola penaala lisimi.

¹⁶ Yesumi talo: Ake paa-daa nimu penaalamono ya? Nimina eda katapa lisa.

¹⁷ Gore nimumi talo: Naare eda adaapu nasaema. Pa bret supu-para wena ipa laapo sabaema lisimi.

¹⁸ Yesumi gore mea ipulupa lisa.

¹⁹ Mo enaaliri rilipu madaa piralepa lomare mo wena lapo-para mo bret supu-para misa. Go-rupa puma nipumi yaa-para adasaaoma talo Gote-para ora pili loma bret maa piribima nipuna alinu kalisa. Go-rupa puma go alinumiri mo enaali raayo rumaaoma kalisimi.

²⁰ Gore nimu raayome eda mada no kiralomare eda purupina basket 12-pela madu wisimi.

²¹ Mo eda nisimi enaaliri ora adaapupe pirisimi. Ali 5000-pela pirisimi pare nimumi ena nogo naakinuri nadipi lisimi.

*Yesu ipa koau madaa pora pamisa
(Mak 6.45-52; Jon 6.16-21)*

²² Yesumi nipuna disaipel alinu lakalisa-daa nimu ipa le mone pane abala pisimi. Go rabu nipu mo enaali mea rapaatalo pisa.

²³ Nipumi mo enaali raayo abala penaaloma nipu komea beten talo so rudu madaa pisa. Ribaa nipu komea so rudu madaa pirisa.

²⁴ Gore mo ipinu abala mo ipa rikirana penaaloma po rilipumi nimu pulalo pisimi-nane ipisa-pulu nimu ipa koauna pa pirisimi.

²⁵ Yapi pode lapaasa pare ribaa ogesi-daa pa yabaina Yesu nipu ipa koau madaa ipuma nipuna alinu piri-para epa opapasa.

²⁶ Gore disaipel alinumi nipu mo ipa koauna ipisa adoma pogolasaoma talo: Gore masalai meda epa-aaya kone suma pogolasaoma paalame komoma puri palo yalaasimi.

²⁷ Go raburi wagepu Yesumi nimu lakalisa: Puri mealepape. Ni epawade-le nimimi paalame nakomalepape.

²⁸ Go rabu Pita-me talo: Ali Mudu, ora ne yaalia-daare ni page apo ipa madaa, nipu epono lagi.

²⁹ Yesumi talo: Ne ipu lisa. Pita mo ipinu giyomare ipa koau-nane puma Yesu nipu aasa-para adolalo pisa.

³⁰ Pare nipumi po rilipu adoma paalame komoma ipa le ru-nane kodobalalo pisa. Go-rupa pulalo pia-pulu nipumi talo: Ali Mudu, neme ni raba meape.

³¹ Go raburi wagepu Yesu nipu kimi ripinaasa. Go-rupa puma nipu lakalisa: Ake paa-daa neme ni kone ogepusi rulaaripi ya? Neme kone laapore ake paa-daa sae ya?

³² Go-rupa pumare nipu laapo so ipinu madaa opasaoma pirisipi raburi po rilipu dia lisa.

³³ Gore ipinu madaa pirisimide alinumi Yesu-para beten loma nimumi talo: Nere ora Gote-na si yana lisimi.

*Genesaret su-para Yesumi yaina kome enaali
adaapu ma-epeaasa
(Mak 6.53-56)*

³⁴ Yesu-para nipuna moge riae alinu-para nimu ipa Genesaret ruguloma puma mone pane puma opopasimi.

³⁵ Go su-para piri enaalimiri Yesuna le agaa adisimi rabu go su raayo-para pirisimi enaali lakeloma yaina kome enaali raayo Yesu piri-para lamua ipisimi.

³⁶ Yesu nipu agale ogelalo lisimi: Nena mamina pagi-nane yaina kome enaalinumi waraainalo ogesimi. Enaali raayome nipuna mamina madaa kimi waraaoama lisimina nimuna yaina raayo ma-epeaasa.

15

Gote-na rekena agalemere kasuanuna agale rabuaanaaya

(Mak 7.1-13)

¹ Go raburi Farisi alinu-para rekena agalena tisaanu-para Jerusalem su giyoma Yesu nipu piri-para ipuma lisimina nimumi talo:

² Ake paa-daa nena disaipel alinumi naana kasuanuna abalana rekena agale naraleme? Nimu eda nolalore rekena agale yokoma nimuna ki naradepeateme* lisimi.

³ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimimi ake paa-daa abalana kone pa saapiruaeme? Go-rupa puma nimimi Gote-na rekena agale yokemena.

⁴ Gore Gote-me gu-rupa lea: Neme nena ama aapa laapona agale yokape lea. Ali medame nipuna ama apa-para koe agale leme enaaliri lu komalia lea.

⁵ Go-rupa lea pare nimimi go-rupa leme: Ali meda nipuna aapa ama raba meape ele medaloma suma yapare wala Gote katoa tea.

* **15:2:** Farisi alinuna rekena agalere go-rupa. Pora kimisu pamuma go-au pisimi. Koto au pale puma eda napianale pisimi ki radepe ma eda puama nala pisimi. Go pumare nimu ora epelea kone wisimi. Yesuna moge riae alinu kimisu aaoma puma mo-rupa ki naradepele pa eda pa pua nisimi. Go rabu Farisi alinumi go alinumi koae-au puma nana kasuanumi pide rekena agale rugutame lisimi. Pare nimuna koae-au pa roгаа saba piruma ki radepe radepe pala piruma nimu epelea kone wisimi. Gotena rekena agaleme go-daa nalea pare pa nimuna rekena agale wariawa ralisimi.

⁶ Go-rupa puma go rabu nipuna ama aapa raba meapere palaina tea. Go kone suma nimimi Gote-na agale yokoma nimina abalana kone waru su aaeme.

⁷ Nimiri ora makirae agale le enaalinu pimi. Gote-na agale lakale ali Aisaia-me nimi madaa agale waru lisade. Nipumi talo:

⁸ Gote-me talo: Go enaalinuri nimuna agaleme nina bi minasaaeme. Pare nimuna pu robaa-para wi koneme ni giyoma re-para napimi.

⁹ Go enaalinumi pa nimuna rekena agale mogeleme rabu ora Gote-na agale giyali. Go-rupa peme-pulu nimumi nina bi pa kama minasaaeme lea.

Koe eleme alinu koe kone masaaya
(Mak 7.14-23)

¹⁰ Go rabu Yesumi enaali nipu piri-para ipulupa loma nimu gu-rupa lakalisa: Nimimi pagoma kone waru salepape.

¹¹ Ali medame eda agaa-para mea neme rabu go eleme nimu koto namapaaya. Dia, pare enaalina lo robaa-para wi kone kamaa-nane popalia-daare go-rupa enaalinu makoyaalia.

¹² Go raburi nipuna disaipel alinumi nipu-para talo: Farisi alinumi nena remaa pagoma nimuna lo robaa ko-lea lamede?

¹³ Gore Yesumi talo: Nina Aapa pia yaa-para nipuna maapu-para napoaaripa pare go opalia rabu pita apale yokalia.

¹⁴ Mo Farisi alinu madaa nimimi kone naru-lalepape. Gore nimu le rubu pi ali-rupa pimi pare le rubu pi yago pora mada nawatea. Dia-le nipu laapo raita naaku-para lopalipi.

¹⁵ Pita-me Yesu nipu go-rupa lakalisa: Neme go agalena re waru lapa lisa. Naame waru makuaamona.

¹⁶ Gore Yesumi talo: Nimi page kone nasalimile apo alinuna yago pimi pae?

¹⁷ Ora pagalepape. Gore ele raayo agale-para neme elenuri robaa ru-nane pea raburi oge adapara rubemedede.

¹⁸ Pare ele meda robaa ru-nane piruma agaa-para epe-rupa elere gore kone raapu epea-pulu enaalinu koto mapaalia.

¹⁹ Gore enaalina lo-parare koe kone go-rupa wimi. Enaali lu makomaape kone-para ena raluli meape kone-para ena paake yolape kone-para paake nape kone-para makirae agale lape-para enaali medalomana bi rabuaniaape kone-para go kone raayo lo robaa-para suma peme.

²⁰ Go ele raayomere enaali koto mapaaya. Go-rupa pea pare nimuna kone raluma ki radepea eda nalimiri go konemere enaalinu koto nama-paalia. Ora dia.

Kenan su-para piri ename Yesu madaa kone rulasa

(Mak 7.24-30)

²¹ Yesu nipu go su giyoma nipu mo Tair Saidon su-para pisa.

²² Go-rupa pisa rabu Kenan su-para piri ena medare go su-para pirisa-pulu nipu ipuma go-rupa lisa: Mudu Ali, nere Devit-na si yade. Neme ni kodome komape. Koe remome nina wane ora koe-rupa lia lisa.

23 Gore Yesu nipumi agale meda nalakalisa raburi nipuna kogono alinumi go-rupa lisimi: Go enamere e lama lama puaoma na raita maa ipula-le neme wala penaala lisimi.

24 Gore Yesumi nimu agale go-rupa lakalisa: Gote-me ni mea rapaasadere neme go Israel su-para alupae sipsip menanu raba meanalo maa rapaasa-daa ipisuade.

25 Go rabu mo ena nipu ipuma Yesuna kibu re-para lopoma lisana nipumi talo: Mudu Ali, neme ni raba meape.

26 Gore Yesumi nipu agale go-rupa lakalisa: Naame nogo naakinuna eda muma pa yananuna agaa-para mea lopalimare epetea.

27 Gore mo ename talo: Mudu Ali, neme ora lale pare mo yananumiri nimuna aapanuna eda purupi na nemedede.

28 Nipumi go-rupa lisa rabu Yesumi nipu-para agale go-rupa lakalisa: Go ena nena kone rulae ora adaalepe saenale ne madaa pina kone sali-ae pina lisa. Go agale lakalisa rabu mo nogo wagepu rekisa.

Yesumi yaina kome enaali adaapu ma-epeaasa

29 Yesu nipu go su giyoma ipa le Galili pagi-para pisa. Go-rupa puma nipu so rudu madaa-nane puma pirisa.

30 Enaali adaapupe nipu piri-para epa kir-itaoma le koe kale poae agale maare yaina rado rado kome raayo lamua ipuma kiritasimi. Go-rupa pisimi-pulu nimuna yaina raayo ma-epeaasa.

³¹ Go raburi enaalinumi mo agale maare enaalinumi agale lisimi le koe enaalimi pora pamuma to kuli koyae pi igipili enaali epe-rupa pirina adisimi. Go-rupa pisa-pulu go Israel su-para piri enaalimi Gote-na bi minasaasimi.

Yesumi alinu adaapupe go-rupa 4000 eda kalisa (Mak 8.1-10)

³² Yesumi nipuna disaipel alinu-para ipulupa loma go-rupa lakalisa: Neme go enaalinu kodome komalo. Yapi repo ni raapu pirama-pulu nimu reaeme komoma pimi. Gore neme nimuna ada penaatoa. Nimu puma pora pagina pa lopalimi.

³³ Gore nipuna alinumi nipu lakalisimi: Go su-parare enaali adaapupe pimide-le bret ake puma muma go enaali adaapu mada rumaalima yapae lisimi.

³⁴ Gore Yesumi nimu agale go-rupa lorapisa: Nimina bret-re akepu raapu saapimi? Gore nimumi talo: Ki medane luma medane laapo saapima. Wenare komea komea oge wenasi saapima lisimi.

³⁵ Gore Yesumi mo enaali raayo-para su kamaa piralepa lisa.

³⁶ Go-rupa puma nipumi mo ki medane luma medane laapo bret-para mo wena oge oge-para muma lisana Gote-para ora pili loma piribisa. Go-rupa puma nipuna disaipel alinu kalenaloma mo alinumi enaali raayo rumaaoma kalisimi.

³⁷ Go-rupa puma mogo ali raayome mo eda no mada nisimi disaipel alinumi eda purupi basket ki medane luma medane laapo madu wisimi.

³⁸ Gore alinuri ora adaapupe 4000 pirisimi pare enaali nogo naakinuri nadipiasimi.

³⁹ Yesumi mo enaali raayo nimuna ada pe-naaloma nipuri ipinu madaa piruma Magadan su robo-para pisa.

16

Yesu-para napi kogono meda pali rabu ada-mono lisimi

(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Farisi alinu-para Sadyusi alinu-para go alinumi Yesu epa ko lisimi. Gore nimumi talo: Puri pale napi kogono meda paina naame adamina lisimi. Go-rupa pali rabu Gote-na puri muma nipuna kogono pina lamona lisimi.

² Gore nipumi talo: Nare pabalaina nimimi so yaa madaa mole kale-ai ademe raburi nimimi abere pane palia leme.

³ Gore ribaa reka rabu page yaa-para ko-borea raburi po rilipu ipuma yai nipu epalia lemede. Gore nimimi so yaa-para adomare gorupa lemede-le abe go di raburi nimimi ele adoma yapare mada na-adalimi?

⁴ Abi go yapi di madaa piri enaalinu nimiri koe pupitaghi nape enaali piruma Gote madaa kone narulaeme. Neme napi kogono panolo leme pare neme mada namuma waatoa. Nimiri Jona-na pisade kogono komeare adalimina. Go-rupa loma nimu giyoma pisa.

Farisi alinu-para Sadyusi alinuna yis-na saa pi agale

(Mak 8.14-21)

⁵ Gore Yesuna disaipel alinu nimu ipa kenaoma mone pane pisimi pare bret medaloma namuma ipisimi.

⁶ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimimi waru adalepape. Mo Farisi alinu-para Satyusi alinuna bret ma-adaape yis* madaare waru adalepape.

⁷ Gore nimumi go-rupa lisimi: Naame bret namuma epamade madaa lea pa kone wisimi.

⁸ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimi kone waru narulaeme-le ake paa-daa naare bret nasalima lame?

⁹ Gore nimimi abe na-ademe? Gore nimimi go bret enaalimi 5000 nisimi remaa abala kone rugulaarimi? Go-rupa pisua rabu nimimi eda purupi nu akepu raapu madu wisimi ya?

¹⁰ Gore neme bret ki medane luma medane laapo mo alinu 4000 maa kalisuadere go madaa namakuaaeme? Go-rupa puma nimimi mo purupi nu akepu raapu madu wisimi ya?

¹¹ Neme nimi-para pa bret madaa nalawadele ake paa-daa nimimi namakuaarimi? Gore nimimi mo Farisi alinu-para Satyusi alinu-para nimuna bret ma-adaa sape yis-ri waru adalepape lawade.

¹² Go-rupa wala lisa-pulu go rabu nipuna disaipel alinumi bret ma-adaa sape yis-na agale-daa kone nawisimi. Dia, pare nipumi Farisi alinu-para Satyusi alinuna agale lea kone wisimi.

* **16:6:** Bret adaa lenalo lopaemedede yis madaa saa agale wia. Gore gupa Farisi alinu-para Sadyusi alinuna agale oge meda nimi madaa epalia-daare nimi makoyaalia-le adalepape lisa.

Pita-me Yesuri enaali Raapu Pirape Ali pu la-paasa

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Yesu nipumi mo Sisaria Filipai adare-para pisa raburi nipumi nipuna disaipel alinu go-rupa lakalisa: Enaalinu nimi Raapu Pirape Aliri aapi leme pae?

¹⁴ Nimumi talo: Gore enaali medalomame nere Jon Baptais leme. Medalomamere nere Elaija leme. Medalomamere ne Jeremaia yapalo Gote-na agale lakale ali yapalo go-rupa leme.

¹⁵ Gore Yesu nipumi talo: Nimimiri ni aapi leme ya?

¹⁶ Gore Saimon Pita-me go-rupa lisa: Nere enaali Raapu Pirape alina Si yaa-pulu ne Gote-na Si yade.

¹⁷ Gore Yesu nipumi talo: Jon-na si Saimon nere raaname waru komape. Go su kamaa piri enaali medame neme go lale agale nagiamere pare nina so yaa-para pia Aapame ne go agale lagiana.

¹⁸ Gore neme ne lagialo: Ne Pita-re ne puri pale kana nona piale ne madaa nina ruru pirinalo enaali warialua. Go-rupa palua-pulu Satan-na komape purimi go ruru enaali mada narabuainalia.

¹⁹ Gore so yaa-para wia surube suna pora gaape lobape ki neme ne gialua. Ele meda neme go su kamaa pa saapiraliri gore Gote-me so yaa-para page pa saabalia. Go page neme go su kamaa ele kepealiri so yaa-para page Gote-me ma-kepeaalia.

²⁰ Yesu nipumi agale puri paloma disaipel alinu-para talo: Nina bi Keriso yade-le enaali meda nalaketapape lisa.

Yesu nipumi komoma wala tapa-para rekalua lisa

(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ Go raburi Yesumi nipuna disaipel alinu-para werepe epaliade yapi di madaa ni mada go-rupa palimi lo lapalasa. Nipumi nimu-para go-rupa lisa: Ni Jerusalem su-para palua rabu makuaae alinu-para ali kalunu-para Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para rekena agale tisaanu-para nimumi ni radaa adaa manaoma lu makomaoma rogaalimi. Go-rupa palimi pare yapi repo tapa-para piruma wala rekalua lisa.

²² Gore Pita-me nipu mo renane lamua puma lisana nipu go-rupa lakalisa: Ali Mudu, nere ora go-rupa napina. Go koe elenu ne madaa napepena.

²³ Gore Yesumi wala pereke luma adoma talo: Nere Satan yaana. Nere nina koau-nane giyoma pupu. Nemere Gote-na kone na-adoma nina kone maa perekelalo lae? Dia, pare su kamaa piri alina kone meana.

²⁴ Go raburi Yesumi nipuna alinu lakalisa: Gore enaali raayome nina kone mu pora raitalimi-daare nimuna kone rabuainaoma nena repena polopea maa ruma ni raita maapulupape.

²⁵ Gore pa ali meda nipuna yogale pa kiritao saapitia-daare gore nipuna wasa page alu palia. Pare enaali raayome ni madaa kone rulaoma eperupa mapiraape kone mealimi.

²⁶ Gore pa ali komeame su kamaa ele raayo saapiralia pare nipuna kone wasa alu palea. Go rabu go ele raayome nipu akepu abala mealia ya?

Enaalina kone wasa alu pali-daare ora wala na-adasaalia.

²⁷ Abiri enaali Raapu Pirape alina Siri nipuna Aapana epe paana purimi nipuna ensel-nu raapu epalia. Go raburi enaali raayo nimuna kogono peme-rupa mada yoto katea.

²⁸ Pagalepape. Enaali medaloma go-pare pimiri abe nakomalimi pare nimumi enaali Raapu Pirape alina Sina puri mea epalia rabu adalimi.

17

*Yesuna yogalere rado-rupa aulisa
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Yapi ki medane luma ki medanena egali abala penaloma Yesumi Pita-para nipuna ame Jems Jon laapo page nimu muma lisana so rudu medane ora so madaa lamua opapasa. Go-rupa puma nimu agu raapu puma pirisimi.

² Gore go ali repena kili agalena nipu adobaina Yesuna lakaatalo perekelema rado aoma pirisa. Nipuna le agaa-parare naare ipulae-para ade nona pisa. Nipuna mamina elere yaako pu luma lepo lepo pisa.

³ Go-rupa puma Moses-para Elaija laapo ipuma Yesu raapu agale lalaina adisimi.

⁴ Pita-me go-rupa adoma Yesu go-rupa lakalisa: Ali Mudu, naa go-para pima pare ora epelea. Gore neme pokala ada repo go-para punu. Medare nena medare Moses-na medare Elija-na warialua.

⁵ Nipumi go agale pena lala pirina paa pu kepe ae mole medame nimu kepisa. Go molena runanere agale meda go-rupa lisa: Go naakiri ora

nina epe Si. Neme nipu madaa pedo waru pe. Go-rupa pe-le nipuna agale pagalepape lisa.

⁶ Gore mo alinumi go agale pagoma lisimina pururumi komoma paalame komisimi.

⁷ Gore Yesu nipu nimu piri-para ipuma nimu go-rupa epa lakalisa: Nimi paalame nakomalepape. Nimi rekalepa.

⁸ Go-rupa lisa raburi nimumi adasaaoma alinu meda napirina Yesu nipu komea-mare adisimi.

⁹ Nimu so rudu giyoma ora kilipitaa pulaina Yesumi nimu-para puri paloma go-rupa lakalisa: Nimimi abe go adamede elere enaali meda ora napua laketapape. Ora nalapae pirumare ni enaali Raapu Pirape alina Siri tapa-para wala rekalu.

¹⁰ Gore nipuna alinumi nipu go-rupa agaa misimi: Ake paa-daa mo rekena agale tisaanumi mo Elaija abala epenalo leme pe lisimi.

¹¹ Gore Yesu nipumi go-rupa lakalisa: Elaija ora abala ipumare nipumi ele raayo yarera palia.

¹² Pare neme nimi lagialo: Elija-re abala ipisa pare enaalinumi nipu na-ademe. Na-ademe pare nimumi koe kone suma Elaija-para pisimi. Apo koe-au pisimide konere enaali raapu Pirape Ali radaa manaalimi.

¹³ Yesumi go-rupa lisa rabu nipuna disaipel alinumi Jon Baptais-para lakalisa-daa makuaasimi.

*Yesumi koe remo piri naaki meda ma-edasa
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-42)*

¹⁴ Nimu adede enaali raayo piri-para puma opapasimi raburi ali meda ipuma Yesu madaa rumu pege puma agale go-rupa lisa:

¹⁵ Mudu Ali, nemere nina naaki madaa kodome komape. Nipu ade abuna makeyaoma repena sulaa-para page ipa-para pa kama popea.

¹⁶ Neme nena disaipel alinu piri-para lamua pe pare nimumi mada namaepeaeme.

¹⁷ Gore Yesumi nipu lakalisa: Go enaalinu nimiri kone narulaoma pimi. Nimina lo-parare kolea. Nimi raapuri ni rana akepu raapu pitua ya? Nimina kedaare neme rana akepu raapu ritua ya? Gore mo naaki ni piri mea ipulupa lisa.

¹⁸ Gore Yesumi mo koe remo-para puri pale agale loma lisana mo naaki nipuna koe remo mea rubaasa raburi go naaki ora wagepu rekesa.

¹⁹ Go raburi Yesu kama agu raapu pirina nipuna disaipel alinumi ipuma go-rupa epa lakalisimi: Ake puma naame go koe remo mada namuma rubema?

²⁰ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimimi nina agale lo robaa-para waru namuma wimi. Pa-galepa. Nimimi Gote-na agale mo repena kamana oge kili lo robaa-para maa salimiri nimimi go su rudu madaare ne lusuma ruma mogo-nane pu leme raburi mada palia. Go-rupa ogesi-daa kone rualimiri nimimi kogono rado meda raayo mada pu kiritalimi.

²¹ Go-rupa koe remo mea rubapere pora komea wia-daa nimimi beten pu eda madaa niti puma go remo mada mea rubalimi.

*Nipu komoma wala rekalua rana laapo lakalisa
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)*

²² Gore Yesuna disaipel ali raayo Galili su-para epa pirisimi rabu Yesumi nimu-para talo: Enaali

Raapu Pirape alina Siri nimumi lore alinu maa kateme.

²³ Go-rupa pumare nimumi nipu lu mako-maoma maa rogaalimi. Go-rupa palimi pare wala yapi repome tapa-para wala rekalua. Go raburi mo enaalinuna kone-parare ora kedaame waru komisimi.

Yesumi lotu ada raba meape kana takis lopasa

²⁴ Wala werepe Yesu-para nipuna disaipel enaalinu-para Kaperneam su-para pisimi. Go raburi no lotu adana kana takis mi alinumi Pita-para go-rupa epa lisimi: Gore nimina tisaa-mere lotu adana takis kana-re lopata ya?

²⁵ Gore Pita nipumi e loma lisana no ada runane puma kodobasa rabu Yesumi nipuna agale abala loma Pita agale go-rupa misa: Saimon, neme ake kone sale ya? Go su kamaa ali mudunu-parare aapimi kana takis ele kabape kana takis lopateme ya? Gore nimuna ruru lopateme pe pa kimisu ali rurumi radonumi lopateme ya?

²⁶ Gore Pita-me talo: Pa kimisu ali ruru radonumi lopateme. Gore Yesumi talo: Nimumi go-rupa peme-pulu nimuna rurumi takis nalopamina.

²⁷ Go-rupa peme pare neme nimuna kone nama-koeyaalua-pulu ne mo ipa le-para puma wena agona pua lopalisa. Wena ora abala mealiri nipuna agaa lobape. Go-rupa pumare wena goaina agaa-para kana salia rabu muma saa laapo raitana lotu adana kana takis mea kalape lisa.

18

So yaa-para ali muduri aapi ya?

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Go raburi disaipel alinumi Yesu piri-para ipuma talo: Gote-na Surube Yapi Di-parare aapi ali mudu pitia ya lisimi.

² Gore Yesumi naaki oge meda nipu lomare nimuna rikirana mapiraasa.

³ Go rabu nipumi talo: Pagalepa. Nimina kone perkeloma oge nogo naaki-rupa piralimiri Gote-na surube su-para mada adalimi.

⁴ Enaali raayome oge nogo naaki-rupa piralia-daare go enaalinumiri Gote-na Surube Su-para ali mudu piralimi.

⁵ Gore enaali raayome nina bi loma oge nogo naakinu-rupa epe kone su raba mealimi-daare gore ni-para page go-rupa palimi.

Pupitagi nape kone

(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Go oge naaki-rupanuri ni madaa kone rulaeme. Go-rupa pea-le enaali medame nimuna kone rulaere makoyaalimiri gore nimu muma adaa kaname maa-para kopeme adibaoma ipa le-para maa rubalimiri ora epelea.

⁷ Go su kamaa enaalinuri ade abuna koe elenumi nimuna kone rulae makoyaata-pulu kodo ora waru pea. Gore ade abuna koe ele epe-rupa pare go koe ele mea epe-rupa enaalinuri kodo ora waru pea.

⁸ Gore nena kimi page age page ne koe ele meda palia-daare gore ki agenu kioma rubalepape. Gore nena ki age komea aaomare ne ade abuna

epe-rupa piralimiri ora epelea. Pare nimina ki age laapo raita pa aoma piruma koe ele palimiri nakudili repena sulaa-para mea rubalimi-pulu ora kolea.

⁹ Go page nimina leme koe ele meda adalimiri go nena le yoko rubape. Gore nimina le komea aaomare epe-rupa ora yalo piralimi-pulu ora epelea. Pare nimina le laapo raita pa riaoma pupitagi nalimiri nimi repena sulaa-para mea lopalimi-pulu ora kolea.

Sipsip alu pae-na agale
(Luk 15.3-7)

¹⁰ Nimimi waru adoma go oge enaalinu narabuainaatepape. Dia, gore neme nimi lagialo: Nina so yaa-para pi Aapana ensel-numi nogo naakinu waru adoaoma surubea.

¹¹ Gore enaali Raapu Pirape alina Siri su kamaa ipuma koe-rupa alupae enaalinu raba mulalo ipisua.

¹² Nimimi ake kone salimi ya? Ali medame sipsip 100-pela punalia pare mena sipsip komea alu palia raburi mada na-alupalia ya? Gore nipumi mo 99-pela mena sipsip medaloma pa aainaloma nipumi go mena sipsip komea asa pula palia.

¹³ Neme ora nimi lagialo: Mo sipsip alu paliade pare asa puma adoma mumare mo ali nipumi raaname komalia. Go-rupa pumare mo mena medaloma pa aaeme-nuri nimu madaa go-rupa raaname nakomalia.

¹⁴ Gore nimina so yaa-para pia Aapamere go oge nogo naakinu-rupa alu palimina kone nawia.

Naana amenumi pupitagi nalimiri raba meamina

¹⁵ Gore nena ameme ne-para koeyae paliare ne puma nipi laapo meda-para piruma nena amena koe elenu mea waalape. Gore nena agale pagaliare gore nena ame wala epe-rupa piralipi.

¹⁶ Go page nena agale napagaliare neme agale pagaliade ali medaloma lamua puma tapape. Go-rupa puma nimi repore mo ali laketa pulupape.

¹⁷ Pare nena agale napagaliare gore neme lotu ada-para piri enaali laketapape. Go lotu ada-para piri enaalina agale page napagalia gore nipuna kama raapu pora pamina giyalepape. Go rabu nipu Gote-na agale napage ali-para takis koe-rupa mi ali-para go-rupa pitia.

¹⁸ Gore neme nimi lagialo: Ele raayo go su kamaa roгаа salimiri Gote-me so yaa-para page rogaalia. Pare go su kamaa kepe salimiri Gote-me so yaa-para page kepesaalia.

¹⁹ Gore neme ora nimi lagialo: Nimina rikirana piri enaali laapome kone komea suma ele meda mulalo beten tepere gore nina so yaa-para pia Aapame nipi mada gialia.

²⁰ Gore enaali repo laapome nina bi madaa kone rulaoma ada komea-para piralimiri nimu raapu pitua.

Kogono naakimi yago nageyeme-ae remaa

²¹ Go raburi Pita nipu Yesu piri-para ipuma agale go-rupa misa: Ali Mudu, nina ameme ni-para koeyae pina neme nipuna koe kone rana akepu raapu mea rubalua ya? Rana ki medane luma medane laapo pina giyalua ya?

22 Gore Yesumi nipu lakalisa: Neme rana ki medane luma medane laapo pina giyape pi-daa nalawade. Dia, pare 70-pela taims ki medane luma medane laapo nipuna koeyae mea rubape.

23 Go madaare Gote-na Surube Yapi Di-ri go-rupa yade: Ali mudu meda piruma nipumi yago mi kogono naakinu ma-redepo yaatalo pea lisimi.

24 Nipumi yago ma-redepo yainaloma ripia pisa rabu kogono ali meda lamua ipisimi. Nipuna yagore ora adaapu naame mada nadipialima. Ora adaapu 40 milion kina-rupa leme.

25 Pare mo alimi mogo kana yago mada na-abulisa-pulu nipuna Mudu Alimi go-rupa lakalisa: Go ali nere ora kogonome adili ali-rupa piraina. Go rabu nipuna ena-para nipuna nogo naaki-para ele raayo-para kabalimina. Go-rupa puma go kana-re mo yago medaloma abutea.

26 Go-rupa lisa rabu mo kogono naaki nipu mo Mudu Ali-na kibu-para rumu pege puma piruma talo: Neme ni kodome komape. Go yago raayore neme mada abutua.

27 Go kogono naakina Mudu Alimi nipu madaa kodome komoma nipu pirina giyesa. Go-rupa puma nipuna yago kana page giyesa.

28 Go rabu go kogono naaki nipu kamaa pumare nipuna komea kogono pi naaki puma adisa. Go aliri nipuna yago kana ogeasi 40 kina go ali madaa wisa. Go ali adisa-pulu nipumi mo alina maa regepe minuma talo: Neme nina yago raayo abulape.

29 Go-rupa pisa-pulu nipuna kogono komea pi ali nipu rumu pege puma agale go-rupa ogelisa:

Neme ni kodome komoma ni adoba pirape. Gore neme yago ne mada abutua.

³⁰ Pare nipumi giya komoma karapo ada ma-paitaasa. Go-rupa puma nipuna yago abulanalo mada epeaalia.

³¹ Gore mo kogono komea pisimi alinumi go kone adoma nipuna lo robaa-para kolisa. Go-rupa puma raayo nimuna Mudu Ali piri puma puua lakalisimi.

³² Go raburi Mudu Alimi mo kogono naaki nipu loma go-rupa lakalisa: Nere adili kogono naaki koeyana. Abalade neme ni piri ipuma re epa laede aaina nina rudu raayo giyawade.

³³ Neme abalade ne komea kodome komisuadele ake paa-daa nena kogono komea pi naaki kodome nakomae ya?

³⁴ Gore nipuna Mudu Alimi nipu-para rono pagoma nipu karapo ada-para maa rapasa. Go-rupa puma nipu radaa manaaoma nipuna yago raayo abulenaloma mada epalimi.

³⁵ Go rabu Yesumi talo: Nimi raayona koneme nimina amena koe ele namuma rakepealimiri nina so yaa-para pia Aapame page nimi-para go-rupa palia.

19

Yesumi enaali laapo rugulape kone madaa agale lakalisa

(Mak 10.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesumi go agale abala pu kiraloma Galili su giyoma mo ipa Jordan-na mone pane puma Judia su ru-nane pisa.

² Go raburi enaali adaapumi nipu raita mea ipisimi rabu nipumi yaina kome enaali go su-para ma-epeaasa.

³ Gore mo Farisi alinumi Yesu kotalalo ipuma talo: Gore naana rekena agale madaare ali medame nipuna were pa kama mada nagiyalia ya?

⁴ Yesumi talo: Gore nimi abalade go agale buk-para go-rupa nadipiasimi ya? Abala ririnare Gote-me ele raayo wari lisana ena ali laapo abala warisa.

⁵ Go-rupa pisa-le ali medame nipuna aapa ama giyoma nipuna ena raapu komea-para piralipi. Go rabu nipu laapore ora komea piralipi.

⁶ Go-rupa pisa-pulu nipu laapo komea-rupa piralipi. Gore Gote-me abala nipu laapo mak-ibuma lapaasa-pulu wala repaaya mada narugulape lisa.

⁷ Gore mo Farisi alinumi nipu go-rupa lakalisimi: Go-rupa lae pare Moses-na rekena agalemere ali medame nipuna ena yokolalo pepa luma kaloma nipu penaatea. Ake paa-daa go-rupa pisa ya?

⁸ Gore Yesumi nimu lakalisa: Nimimi agale napagoma koe kone wimi-daa Moses-me nimina ena yokape pora mea waalisa. Pare ora abalade Gote-me ele warisa rabu go pora nawisa.

⁹ Neme nimi go-rupa lagialo: Gore ali raayona werenumi ali paake nanalia pare aalimi pa maa raluma ena rado meda mealimi-daare go alinu nimumi ena paake yole ali-rupa piralimi.

¹⁰ Gore Yesuna disaipel alinumi nipu lakalisimi: Gore ali nipu mo ena raapu go-rupa aawalipiri

ena nami ali-rupa ora epelea lisimi.

¹¹ Gore nipumi nimu go-rupa lakalisa: Enaali raayome go agale mada napagoma kiritalimi. Gote-me abalade nimu puri pale enaalinu go agale lagisade.

¹² Paga, ali medalomame kone rado rado salimiri nimumi ena meda namealimi. Medaloma nimuna amanumi madisimi rabu nimuna to kolisa. Ali medalomamere abalade nimuna ru maa pasimi-pulu nimumi ena mada namealimi. Ali medalomamere Gote-na Surube Yapi Di madaa kone suma ena narumaasimi. Ali meda go agale pago kiritaliare nipumi mada palia.

*Yesumi oge nogo naakinu agale mana lakalisa
(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)*

¹³ Go raburi Yesu piri-para oge nogo naaki medaloma mea ipisimi. Gore nipumi nimuna kalu madaa ki suma beten lalalo maa ipisimi. Go-rupa pisimi pare nipuna alinumi mo enaalinu-para rono pagisimi.

¹⁴ Go rabu Yesu nipumi talo: Go-rupa natapape. Go nogo naakinuri ni piri-para epenatepa. Gote-na Surube Yapi Di-ri nogo naaki go pia mada mealimi.

¹⁵ Go-rupa loma lisana nipuna kimi kalu madaa su kodoboma nipu go su-para giyoma pisa.

*Penaali medame ele adaapu wisa
(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)*

¹⁶ Ali meda Yesu piri ipuma go-rupa lisa: Tisaa, neme ake puma ni epe-rupa ade abuna pitua ya?

¹⁷ Gore Yesumi nipuna agale lorapisa: Ake paa-daa neme ni-para epe ele madaa agale epa

lorapeae? Ali komea epelea. Gore ne ora epe-rupa pitua kone saliri neme Gote-na rekena agale raayo waru raitape.

¹⁸ Gore mo alimi nipu agale lorapisa: Go rekena agalere ale ya? Gore Yesumi talo: Neme ali meda nalu makomaape. Neme ena paake nayolape. Neme paake nanape. Enaali meda-para makirae agale nalape.

¹⁹ Nena ama aapanu raapu pawa piruma nimuna bi minasaasape agale pagape. Nena ada lapa piri enaalinu raana kome-rupa nena yago meda raana komape.

²⁰ Go rabu Yesu mo ali lakalisa: Mo rekena agale raayore abala page. Go-rupa pawa-le meda abere ake palua ya?

²¹ Gore Yesumi nipu lakalisa: Neme ora epe-rupa pitua kone saliri nena ele raayo madaa kana muma naraalinu pabe enaali kalape. Go-rupa paliri nena epe yoto so yaa-para salia. Go-rupa puma ni raita mea epape.

²² Go raburi mo penaalimi go agale raayo pagoma kedaame komo pirisa. Gore nipumi ele adaapu wisa-pulu kedaame komisa.

²³ Yesumi nipuna disaipel alinu-para talo: Kamo le ele adaapu wi enaalinuri Gote-na Surube Yapi-para pope-airi kalai peme lisa.

²⁴ Agale meda lagialo: Gore kamel mename noae kego-para pola pea pare ora kalai puma pea. Go-rupa pea pare kamope aliri so Gote-na Surube Yapi-para polalore apo mename noae kego-para kalai mada puma palia.

²⁵ Gore nipuna alinumi go agale pagoma nimu waru pogolasaoma nimumi talo: Go-rupa pea-le

ade abuna kagaa pirape konere aapimi mealia ya?

²⁶ Gore Yesumi nimu waru adaoma talo: Enaal-inumiri mada napalimi pare Gote-me ele raayo mada palia.

²⁷ Nipumi go-rupa lisa raburi Pita-me nipu-para go-rupa lisa: Pagape, naame naana ele raayo giyoma ne raita mea epamade. Go-rupa pamadele naamere ali mealima ya?

²⁸ Gore Yesumi nimi ora lagialo loma go-rupa lakalisa: Werepe kagaa di opaliade raburi enaali Raapu Pirape alina Siri epe Siaan King madaa pitia. Go raburi nimi ni raita maa ipuma nimi page epe siaa King 12-pela madaa piruma Israel enaalina ruru 12-pela madaa kose lape agale pagaliminalo lisa.

²⁹ Go rabu enaali raayome abalade ni madaa kone rulaoma nimumi nimuna ada ama aapa nogo naaki ame balinu page maapu ele raayo giyasimi-pulu nimumi apo ele yoto ora waru mealimi. Go-rupa puma nimu ade abuna epe-rupa kagaa piralimi.

³⁰ Abi enaali adaapu riri-nane pimi pare wala werepe koau-nane pimi enaali abala ririna epalimi. Go-rupa puma nimu riri-nane epalimi.

20

Wain maapu-para kogono pi naakinuna remaa

¹ Gore Gote-na Surube Yapi-na agale go-rupa wia lisa: Ali medame nipuna wain maapu surubisa. Go-rupa puma nipu ora abasade ribarego wain maapu kogono pinalo alinu mulalo pisa.

² Gore nipumi mo kogono naakinu raapu kone komea sumare go yapi komeare kogono puma mone mea-rupa meaoma palimi lisa. Go-rupa lomare nimu mo wain maapu-para kogono pula penalo mea rapasa.

³ Go-rupa pumare naare ipulaina nipu kiritape su-para puma lisana ali medaloma pa aina adisa.

⁴ Gore nipumi go alinu lakalisa: Nimi page neme epe kana mada gialua-le wain maapu kogono pula pulupa lisa.

⁵ Go-rupa loma nimu pisimi. Gore naare paame page naare pabola pulaina page ali medaloma wala kama mea rapasa.

⁶ Gore ora alebo ribaa talo palaina maket-para puma ali medaloma pa aina adisa. Go rabu nipumi talo: Nimi go naare roaina ake puame pae?

⁷ Gore nimumi talo: Naa kogono giape ali meda dia yade lisimi. Gore nimi page mo wain maapu-para kogono puya pipa.

⁸ Ora ribaa lisa raburi mo wain maapuna aaraame surube ali go-rupa lakalisa: Neme kogono naakinu yaaloma nimuna kana kalape. Werepe epamede kogono naakinu kaloma puma abala ririna epamede kalo pora poape.

⁹ Gore alebo 5 klok raburi kogono epa pisimide alinumiri ten kina kama kalisa.

¹⁰ Go-rupa misimi-pulu ora abalade epa pisimide alinumiri nimu kana ora adaapupe mealima kone wisimi. Pare dia nimu page ten kina kama meaoma pisimi.

¹¹ Nimumi mumare mo maapuna aaraa-para rono pagesimi.

¹² Gore nimumi go-rupa lisimi: Go alinuri pena go epamede-le nimu kogono ogepusi pamede pare nimu kana naa giaede-rupa kama meame. Naamere naare paama kogono radaa pi pama.

¹³ Nimumi go-rupa lisimi raburi mo maa-puna aaraame nimuna ali komea-mare go-rupa lakalisa: Adami ali, neme ni namakiraate. Gore abalade saa pi agale lapade rabu neme ten kina gialua laede.

¹⁴ Gore nena kana muma pu. Abalade neme ne gisuade-rupa werepe meawade alinu page gode-rupa katoa.

¹⁵ Gore nina go mone-me page nina yada pulalo paluare gore mada dia? Neme epe kone sawade pare nena pu-para kudipa kone sale ya?

¹⁶ Go rabu Yesumi talo: Go-rupa pea pare werepe epeme enaalinuri nimu abala riri-nane popalimi. Yapare abala ririna epeme enaalinuri wala werepe epalimi.

*Yesu nipu komoma tapa-para wala rekalua lisa
(Mak 10.32-34; Luk 18.31-33)*

¹⁷ Yesu nipu Jerusalem su-para pulalo Go rabu nimumi kose lape agale loma lu makomalimi lisa.

¹⁸⁻¹⁹ Gore nimumi mumare enaali ruru radonu mea kalomare nimumi koe ero agale loma kalipumi poteyoma repena polopea-para lu makomalimi. Go-rupa puma rogaalimi pare yapi repome tapa giyoma wala rekalua lisa.

*Jems Jon nipu laapo Mudu Ali piri talo pisipi
(Mak 10.35-45)*

²⁰ Go raburi Sebedi-na weremere nipuna naaki laapo Yesu piri-para lamua ipisa. Gore go ena

nipumi rumu pege puma su adainaaoma ele meda madaa Yesu-para ogelisa.

²¹ Gore Yesumi nipuna agale abulisa: Nere ale raana pea? Go ename talo: Ne ali mudu pirali rabu naa naaki laapore meda nena pope ki-nane pirina meda koya ki-nane pirina lisa.

²² Gore Yesumi nipu lakalisa: Mo pada mulalo pape elere nipimi waru na-adepe. Gore nipimiri go neme ipa naluade kap madaare radaa pi ipa mada nalipi ya? Gore nipumi talo: Saa mada nalipa lisipi.

²³ Gore Yesumi nipu lakalisa: Nina kap mada nalipiri gore epelea pare nina pope ke-nane page koya ki-nane laapore aapi piralia palo go agalere nina-daa namakuaayo lisa. Apo pirape siaa-nuri Aapa nipuna kiritao saaya.

²⁴ Mo 10-pela disaipel nimumi go remaa pagoma mo ameaya rono pagesimi.

²⁵ Go-rupa pisimi pare Yesu nipumi nimu ip-ulupa loma lisana nimu-para talo: Nimimiri ademe. Ruru radona ali kalunumi enaali raayo rabuaniaaoma nimi puri waru paboma nimuna agale ora pagalepape lisa.

²⁶ Ali mudu medaloma go-rupa peme pare go konere nimina rikirana nasaapiralepape. Dia, pare ali meda nimina rikirana ali mudu pirulalo paliare gore nimi raba meape kogono ali abala piralia.

²⁷ Ali medame ni mudu pitua kone salia-daare gore nimi raba mi ali-rupa abala pirina lisa.

²⁸ Enaali Raapu Pirape Aliri nipu raba muma nipuna kogono paminalo-daa naipisa. Dia, pare

enaali adaapu raba muma nimu madaa epa komalalo ipisade. Go-rupa puma nipuna kone wasa nimu raba meapena katalo ipisa.

*Yesumi le koe ali laapo ma-epeaasa
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Gore nimu Jeriko su giyoma pisimi raburi enaali adaapumi Yesu nipu raita maa pisimi.

³⁰ Gore mo le rubu pi ali laapo mo pora kebonane pirisipi. Nipumi Yesu epea remaa abala pagoma nipumi puri paloma nipumi go-rupa yaalisipi: Nere Devit-na si neme saa laapo madaa kodome komape.

³¹ Go-rupa lisipi rabu enaali raayome nipina agale loraatepa loma nipu-para arere lisimi. Yapare nipumi go agale yokoma wala ora puri palo yaalisipi: Mudu Ali, nere Devit-na si-le neme saa madaa kodome komape lisipi.

³² Gore Yesu nipu puma rekaoma nipu yaaloma talo: Neme nipiri ake pano ya?

³³ Gore nipumi go-rupa lisipi: Mudu Ali, neme saana le ma-epeaaina kone salepa.

³⁴ Gore Yesumi kodome komoma nipuna le ma-epeaasa. Ora go raburi nipuna leme waru adoma lisipina nipu page Yesu raita maa pisipi.

21

Yesu nipu Jerusalem su-para ali mudu-rupa pisa

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

¹ Nimu Jerusalem su-para re-para puma opa-pasimi rabu Rudu Oliv re-para pamuasimi. Go-parare Betfage su adare meda wisa. Go rabu Yesumi nipuna disaipel ali laapo mea rapasa.

² Nipumi go ali laapo go-rupa lakalisa: Mogo adare-para pulupa. Pumare donki mena si agiaaya laapo apo kopeme adiba aaya-le puma adalepape. Nipimi puma koyoma mea ipulupape.

³ Gore ali medame nipi-para agale meda epa teare nipimi go-rupa laketapape: Mudu Ali nipu kogono go donki mena madaa wia-pulu nipumi saa maa palipa. Go-rupa tepe rabu ali medame donki mena mea rapaalia.

⁴ Go pisipina kogonore abalade Gote-na agale lakale alimi go-rupa lisa:

⁵ Abi Saion su-para piri enaalinu go-rupa lake-tapape: Nena ali mudu abe nimi piri apo ipuladaa. Nipu kone pawa suma donki mena koauna piruma no epea-daa. Nipumi mo oge donki mena si enaali meda abe napiri-ai madaa pia lisa.

⁶ Gore mo disaipel ali laapomere mo Yesumi lakalesa-rupa go-rupa puma pisipi.

⁷ Nipumi mo donki mena adibae yare puma muma nipuna adaa mamina-nu donki mena koau mada suma ipisipi. Go-rupa pumare Yesu nipu so donki mena koauna pirisa.

⁸ Nipu piruma ipisa rabu enaali adaapu-peme so pora pagina lisimi. Go rabu medalomame nimuna mamina-nu pora pagina maa saapirisimi. Medalomamere repena alanu yado saapirisimi. Gore Yesumi rabuaaoma epenalo pisimi.

⁹ Go rabu enaali adaapu medaloma abala riri-nane pisimi medaloma pa aapu-nane ipuma gorupa yalaasimi: King Devit-na siri ipula-daa. Nipuna bi minasalimina. Ali Mudu-na bi mea ipula-daa nipuna bi minasalimina yalaasimi. Gote-na ora so madaa pia alina bi kalamina yalaari puma mea ipisimi.

¹⁰ Yesu nipu Jerusalem su-para pisa raburi mogo adare-para piri enaali raayo pogolasaoma lisimina go aliri aapi ya lisimi.

¹¹ Gore mo nipu raapu pisimi enaalimi talo: Gore nipu Gote-na agale lakale ali Yesu lisimi. Nipu Galili su robo-para adare Nasaret piri ali yade lisimi.

*Yesumi lotu ada-para ele kabe alinu ralu lisa
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)*

¹² Yesu nipu mo lotu ada ru-nane puma kodobaoma nipumi lotu ada-para pisa rabu kana ele ropo pi alinu kamaa-nane ralu lisa. Nipumi puma kana kili ropo pi alinuna robole ale lakepe rubebe puma yaanu kabe alinuna rabole alenu lakepe lisa.

¹³ Go-rupa pumare nipumi agale go-rupa lakalisa: Gote-na agale wi buk madaare nipumi go-rupa lea: Nina adare beten lape ada pu maalimi pare nimimi paake noma alinuna kaledape ada-rupa perekeyoma ma-aarimina lisa.

¹⁴ Yesu nipu lotu ada-para pirina le koe enaalinu-para age koe enaali medaloma nipu piri-para ipisimi. Go-rupa pisimi rabu nipumi nimu ma-epeaasa.

¹⁵ Go-rupa pisa pare Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para mo rekena agale tisiaa alinu-para nimumi mo Yesumi napi kogono pina adisimi. Gore mo nogo naakinumi lotu ada-para piruma go-rupa lisimi: King Devit-na sina bi minasalimina. Go-rupa lisimi rabu nimumi ronome komisimi.

¹⁶ Go-rupa puma nimumi Yesu-para talo: Neme mogo lamede agalere pagae? Gore nipumi talo: E, go agalere pagalo pare abalade nimimi agale go-rupa nadipiasimi kone salo: Nimimi abalade nogo naakinu-para madu saapiri rupame agale mana waru pagisimi-pulu nimumi bi minasaat-alo pimi. Go agale napageme ya?

¹⁷ Gore nimu pirina Yesu adare Betani su-para ribaa puma puua palisa.

*Yesumi lisa rabu repena fik kaapu lisa
(Mak 11.12-14; 11.20-24)*

¹⁸ Gore wala yapipu-nane yapi lapaasa rabu Yesu nipu so adare-para pisa rabu reame puma komisa.

¹⁹ Gore nipumi repena fik kili pora pagina adoma go-para pisa. Puma adisa pare kili komeadaa page na-elesa pa kama yopisa. Gore Yesumi mo repena fik lakalisa: Nere kili wala meda ora namaitiape. Go-rupa lisa rabu ora wagepu mogo repena fik kaapu lisa.

²⁰ Gore disaipel alinumi go-rupa adoma paalame komisimi. Go repena fik ake puma wagepu kaapu yala kone wisimi.

²¹ Yesumi talo: Pagalepa. Nimimi kone waru rulaoma kone laapo nasalimiri go repena fik madaa pawade-rupa nimi page go-rupa mada

palimi. Go-rupa madaare nimimi mogo aaya rudu ne yokoma no ipa solwara-para puma pogola leme raburi mada pagalia.

²² Gore nimimi ora kone rulaoma beten leme-daare gore ele raayo beten loma mada mealimi.

Nere aapimi puri gisa palo Yesu nipu agale lorapisimi

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Gore Yesu nipu lotu ada ru-nane piruma enaali raayo epe agale moge riaasa. Go rabu Gote-na lodo kira-ae Ali kalunu-para Israel ali kalunu-para ipuma Yesu nipu-para epa talo: Nere go kogonore aapina puri muma pae lisimi. Nere abalade go kogonore aapimi pape laa-daa pili pa lisimi. Nere go kogono painalo puriri aapimi gia lisimi.

²⁴ Gore Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Neme page agale komea go-rupa nimi agale mealuame pi. Gore nimimi nina agale-daa abutimiri neme page nimi nina kogono go alimi gisa lo nimi lagialua.

²⁵ Jon-me abalade enaalina kalu-ipa mea saayade kogonore Gote-me kalisa pe pa enaalinumi kalisimi ya?

Go agale pagoma nimuna agale lalaaoma go-rupa lisimi: Gore naa Gote-me kalisa tema-daare gore nipumi naa go-rupa lagialia: Ake paa-daa nimimi Jon madaa kone narulalisimi palo lagialia.

²⁶ Gore naame pa enaalinumi kalisimi tema-daare naana enaalinu madaa paalame komalima. Gore enaali raayome Jon-re Gote-na agale lakale ali kone wimi temare naa timi.

²⁷ Go rabu Yesuna agale go-rupa abuloma lakalisimi: Na na-makuaama lisimi rabu Yesumi talo: Go-rupa leme-daare aapimi ni puri guma kogono gea aliri nimi page mada nalagialua lisa.

Ali komeana si laapo madaa saa pi agale lakalisa

²⁸ Yesumi adaa ali kalunu-para go-rupa lakalisa: Ali komeame naaki laapo madu wisa. Go remaare pagalepape. Go aaraame mupaa naaki lakeloma nere wain maapu kogono pula pu lisa.

²⁹ Gore go naakimi gipia lomare wala werepe kone perekeyoma wala kogono pula pasa.

³⁰ Gore aaraame wala mo naaki meda piri puma komea go-rupa puma lea. Gore go naakimi talo: Aapa, ni palua lo aaya pare napea.

³¹⁻³² Go rabu Yesumi talo: Gore go naaki laapo madaare aapimi aaraana kone misa? Gore nimumi talo: Mupaa naakimi lisimi.

Gore Yesumi nimu-para talo: Abalade Jon nimi piri-para ipuma nipumi epe pora madaa epe agale mogaasa pare nimimi kone narulalisimi. Dia, pare mo takis mi alinu-para pora pami enanuri werepe nimumi Jon-na agale madaa kone rulasimi. Go-rupa pea-le takis mi alinu-para ali paake rume enanu-para nimuri Gote-na surube su-para abala riri-nane adalimi. Go-rupa pirisimi pare nipu abala adoma lisimina kone naperekea nipu madaa kone narulalisimi.

*Koe alinumi maapu su rube remaa
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ Nimimi saa pi agale meda pagalepa. Ali medame nipuna su adaalepe saaya-pulu wain maapu adaalepe poasa. Nipumi pape pu mawaaoma go-para kili igipi pabo sape ele warisa. Go-rupa pumare nipumi maapu surubape ada adalupe maasa. Go-rupa pumare nipumi kana yoto meape alinumi surubainaloma nipu kimisu pisa.

³⁴ Nipu puaoma werepe mo wain maapu kili ralape di rudu lisa rabu maapu surube alinu piri-para kogono ali medaloma penaalisa. Gore nipumi mo surube alinu mo wain kili napeae medaloma gina kone suma pisa.

³⁵ Go kone wisa pare mo maapu suruba-ae alinumi nipuna kogono naaki meda lumare medare kaname lumare lu rubisimi.

³⁶ Gore mo wain maapuna aaraame wala kogono naaki medaloma mea rapasa. Pare abala mo maapu suruba-ae alinumi pisimi-rupa lisimi.

³⁷ Wala werepere nipuna si mea rapasa. Aaraame nina naakina agale pagalimi kone suma maa rapasa.

³⁸ Pare mo maapu suruba-ale alinu nimumi naaki adoma nimumi go-rupa lisimi: Go ipula alimiri aaraana moae-ele raayo mealia-le naame nipu wagepu lu makoma go maapuri naa ora meamina lisimi.

³⁹ Go-rupa loma nipu lu makomaa muma so pape mopare mea rubisimi.

⁴⁰ Yesumi agale go-rupa lisa: Werepe mo wain maapuna aaraa ipumare mo wain maapu suruba-ae alinu-parare ake palia kone wimi?

⁴¹ Nimumi talo: Go ali koe raayore waru tia. Go-

rupa puma mo wain maapu wala ali ruru rado
mea katea. Go alinumi surubenaloma kili eleade
raburi raloma nipu epe kaleme.

⁴² Gore Yesumi talo: Nimimi Gote-na agale wi
buk madaa sade agalere abala pagamina:

Abalade kamda kogono pi alinumi

Mea rubesimi yade kanare

Abiri ora epelea-daa ada palimi.

Ali Mudumi abalade go-rupa pisa yaa-pulu

Naame go kanamere epe rado pia ada ma-
opaalia lisa.

⁴³ Go-rupa pea-le neme nimi ora lagialo: Gote-
na Surube Yapi-na eda ma-opaaeme enaali mea
katea-daa adalimi lisa.

⁴⁴ Enaali raayome go kana madaa magaitabal-
imiri nimu pola tabebe palia. Go kaname enaali
meda tiare gore go enaali palapi-rupa talia.

⁴⁵ Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para Farisi
alinumi Yesuna saa pi agale pagisimi rabu naa-
para agale tea kone suma makuaasimi.

⁴⁶ Go-rupa lisa raburi nipu ripinaalalo pisimi
pare enaali paalame komisimi. Enaalimi Yesu
Gote-na agale lakale ali kone wisimi-pulu go al-
inumi paalame komisimi.

22

Ena ropo pulalo eda yawe saa agale

(Luk 14.16-24)

¹ Gore Yesumi nimu-para saa pi agale meda
wala go-rupa lakalisa:

² Gote-na Surube Yapi Di-ri gupiale: Ali mudu
medame nipuna naakina ena mulalo pisa raburi
adaa edape meda yawesa.

³ Go-rupa pumare nipumi ena lamulalo yawe eda nola ipulupape loma nipuna kogono naakinu agale maa penaalisa. Laketa pisimi pare enaalinumi mo eda giyoma naipisimi.

⁴ Gore naipisimi rabu ali mudumi wala kogono ali medaloma mea rapaaoma go-rupa lakalisa: Nimi pumare epape enaalinu-para go-rupa puma laketapape lisa: Pagalepa, nina edare abala yokoma gawa mena ru mena-para sinu page abala lu yawobayo lisa. Eda raayo abala yarera pama-le nimi ena rumaape eda nola ipulupape pua tapape.

⁵ Mo kogono naakinumi go agale puma lakalisimi pare eda nape enaalinumi go agale giyoma nimuna kogono pisimi. Medare nipuna maapu pisa. Medare nipuna bisnis kogono pula pisa.

⁶ Go-rupa pisimi pare ali medalomamere ali muduna kogono naakinu ripinaaoma lu makomasimi.

⁷ Gore ali mudu rono pagoma nipuna soldia alinu maa rapasa. Nimumi mo kogono naaki alinu lu makomaoma nimuna ada raayo kirabasimi.

⁸ Go-rupa pumare ali mudumi nipuna kogono naakinu go-rupa lakalisa: Ena lamulalo yawe edare abala yarera pawade pare mo neme yaalawade enaalina konere kolea lisa.

⁹ Go-rupa pea-le nimi mo pora pagina puma go adalimide enaali raayore eda yawe nola epenu pua lisa.

¹⁰ Nipumi go-rupa lisa raburi pora kepaa-nini pumare epe enaali-para koeyae enaali raayo

makiritaaoma puma adisimi. Nimu raayo ipuma mo enaali rumaee kana ada epa marubitasimi.

¹¹ Mo enaali epa kiritu pisisimi raburi ali mudu nipu mo kiritape enaalinu adolalo epa kodobaoma adisa. Pare ali komeame ena rumaee rabu kalae mamina namaraasa.

¹² Gore ali mudumi mo ali-para talo: Adami ali, nere epe mamina nayamaina-le ake paa-daa pae lisa pare agale na-abulisa.

¹³ Go raburi ali mudumi kogono alinu go-rupa lakalisa: Nimimi nipuna ki age rogaoma so kamaa mea lopalimi rabu nipu su ribaale-para pirina lisa. Go ribaale-para pirumare nipu re lo nipuna kidipaa rugulano piraalia lisa.

¹⁴ Yesumi agale go-rupa pu kiritasa: Gore Gote-me enaali adaapu yaata pare nipumi adoma ali komea komea laatapu muma ru-nane maa pea lisa.

*Takis kana-re kalamina yapae agale lorapisimi
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Gore Farisi alinumi Yesuna kone adolalo agaa misimi.

¹⁶ Nimuna disaipel alinu-para Herot-na alinu-para meda rabu Yesu piri mea rapaasimi. Nimumi go-rupa puma lisimi: Tisaa, naame nere ora agale lape ali-rupa adema. Ora agalemere enaalinu madaa rumaalua. Go-rupa pe pare enaalinu raayo kone komea-rupa ade. Dia, neme enaali raayo agale komea-rupa lakete.

¹⁷ Go-rupa pede-le neme abe aleda kone saliri naa lagi lisimi: Gore naame Rom-na ali mudu Sisar-para takis kana kalano yapae dia yapae

agale lorapisimi. Naana rekena agaleme age lea pe lisimi.

¹⁸ Gore Yesu nipumi nimuna koe kone abala adoma nimu-para talo: Nimiri makirae agale le alinu. Ake paa-daa nimimi ni-para makirae agale loma ni kotaleme?

¹⁹ Nimimi mo takis kalape kana meda mea waatapa lisa. Go-rupa lisa rabu nimumi kana meda mea ipuma waalisimi.

²⁰ Go rabu Yesumi nimu agale lorapisa: Go mone-na bi-para piksa-parare aapina ya? Gore nimumi Sisar-na lisimi.

²¹ Go-rupa lisimi rabu Yesumi nimu lakalisa: Gore Sisar-na elere wala nipu puma katapape pare Gote-na elere Gote nipuna katapape lisa.

²² Nimumi go agale pagoma pogolasaoma Yesu giyoma pisimi.

Enaali komoma wala rekapere akepu yapae Yesu agale lorapisimi

(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Go raburi Sadyusi alinu nimu Yesu piri-para ipisimi. Go alinu nimumiri kome enaalinu wala narekalimi leme-daa go madaare Yesu epa agale lorapisimi.

²⁴ Nimu ipuma talo: Tisaa, Moses-me agale go-rupa mogeaasa: Ali meda nogo naaki napirina komaliare nipuna ena wasa ameme nogo naaki maitalo mada rumaalia lisa.

²⁵ Gore abalade nimu ameayalu ki medane luma medane laapo pirisimi. Pare ali mupaare ena lamuma komisa pare nipuna nogo naaki napirisa. Go-rupa pisa-pulu nipuna koau-nane ameme go ena wasa nipu lamisa.

26 Wala ame laapo pa repo pa page nogo naaki napirina komoma pa kama pirisimi. Go-rupa pu kiraloma ki medane luma medane laapo ameaya raayo pa komisimi.

27 Mo ameaya raayo komabasimi raburi werepe mo ena page komisa.

28 Gore neme mo kome enaali wala rekalmi rabu mo ena wasare mogo ali ki medane luma medane laapo wala rekalmi-daa aapina were ora piralia ya? Neme makuaaye nimu raayome mogo enana aaliri aapi ora piralia ya?

29 Gore Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Nimir Gote-na agale napagoma nipuna puri page na-ademe-pulu nimimi agale pa-rupa leme lisa.

30 Gore kome enaali wala rekalmide raburi mo ena wala ali napalia. Dia, so yaa-parare ensel-rupa piralimi.

31 Pare go kome enaali wala rekape agalere neme nimi agale mealo: Gore nimimi abalade Gote-me go-rupa lisa:

32 Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote pi lisa. Go-rupa paa-daa Gote-re abala kome enaalinuna Gote-daa dia, pare nipu kagaa piramala pope enaalinuna Gote yade.

33 Enaali raayome Yesuna agale pagoma akepu lea pe kone wisimi.

*Ora rekena agalena mupaa agale
(Mak 12.28-31; Luk 10.25-28)*

34 Gore Yesumi Farisi Sadyusi alinuna agale pora poasa rabu Farisi alinumi go agale pagoma nipu adola ipisimi.

³⁵ Nimu go epa kiriti pirişimi raburi nimuna rekena agalena tisia komea pirabasa-pulu nipumi Yesu-para go-rupa lisa:

³⁶ Tisia, mo rekena agale raayo ora epelea-le ora abala mudu rekena agalere aaya pe lisimi.

³⁷ Gore Yesu nipumi go-rupa lakalisa: Nena Mudu Gote-re pu lome page kone wasaame page puri-para raayome raaname komoma ranaa komo piralepape lisa.

³⁸ Go rekena agalere ora abala mudu agale lagialo lisa.

³⁹ Gore rekena agalena laapo pa komea go-rupa lagialo: Nimina yogale madaa raana komo pedo pi kone wimi-rupare pa enaali meda page komea-rupa raana komape lisa.

⁴⁰ Go rekena agale laapore Moses-na rekena agale raayo-para Gote-na agale lakale alinu agale raayo go agale rolo-para epe-rupa.

Yesumi Farisi alinu-para Keriso-re aapi yapae pu agale lorapisa

(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Farisi alinu nimu pa kiritaba pirina Yesumi nimu agale go-rupa misa:

⁴² Nimimiri Keriso madaare ake kone wimi? Nipuri aapina si ya? Gore nimumi Devit-na si lisimi.

⁴³ Go-rupa lisimi rabu nipumi nimu lakalisa: Holi Spirit-mi ake paa-daa Devit-na kone marekaasa-daa nipu ake paa-daa nina ali mudu lisana ya? Gore Devit-mi talo:

⁴⁴ Gote-me nina Ali Mudu go-rupa lakalisa:

Nere nina pope ki-nane ali mudu piraina.
Werepere nena lore alinuri nina age rolo-
para mapiraalua lisa.

⁴⁵ Gore enaali Raapu Pirape alina Siri nipu Devit-
na si yade-le ake paa-daa Devit-mi bi nina Ali
Mudu lakalisa ya?

⁴⁶ Gore ali medame mo Yesu nipuna agale meda
na-abulisimi. Gore nipu paalame komisimi-pulu
wala go rabu page werepe page nipu-para agale
meda nalisimi.

23

*Rekena agale tisaanu-para Farisi alinuna kone
(Mak 12.38-39; Luk 11.43; 11.46; 20.45-46)*

¹ Werepe Yesu nipumi nipuna disaipel alinu-
para enaali raayo-para agale go-rupa lakalisa:

² Mo rekena agale tisaanu-para Farisi alinu-
para nimu Moses-na agale moge ria pirisimi.

³ Go-rupa pea-le agale raayo nimi lagialimiri
nimimi pagoma waru mogeaalepape. Go-rupa
palimi pare kone meda nimumi nimi mogeaal-
imiri napagalepape. Go-rupa pea pare go agale
napagoma raleme.

⁴ Gore nimumi ele adaapu rogaaoma alin-
una pasaa madaa mariaaeme. Go-rupa peme
pare nimuna kimi mo enaali naraba meape na-
makuaaeme.

⁵ Kogono raayo nimumi pemere pa enaalinumi
nimu adena kone suma peme. Adalepa. Nimuna

beten* ta pulalo peme raburi rogope madu wimi. Go nu kamaare maduma ropaa-para wenone yapa ramu-rupa meme. Go page nimuna mamina kalena madaa ele au elenu awo kilipita peme.

⁶ Go eda yawo saeme raburi nimumi mo riri-nane pirape siaa go kama raaname komeleme. Go-rupa pumare no lotu ada-para pimide-rupa riri-nane wi reke madaa raaname komeleme.

⁷ Go page nimu mo maket-para adanu peme rabu nimimi abe piralepape loma naana tisaa leme rabu nimumi pedo peme.

⁸ Pare enaalinumi nimi-para tisaa pi-daa wala nateme. Dia, nimu raayo ameaya piralimi rabu tisaa komea piralialia.

⁹ Go page su kamaa enaali medame naana aapa go pi-daa natapape. Nimina aapa komea-mare so yaa-para pia.

¹⁰ Go page nimi-para nimumi Mudu Ali go pi-daa natapape. Dia, nimina ali muduri komea piruma nipu Keriso pia.

* **23:5:** Beten lape-rupare Juda alinumi bokis rogo meda-para ki ropa meda lapo-rupa warisimi. Mo ele laapore meda popo ki-nane pasaa madaa ruma medaare kimi ripinaala pisimi. No bokis-ruparare pepa bi tapalae rogo meda wisimi. Medare le agaa-na rilisimi. Go agalere Moses-na pepa rugili meda pagale wisimi. Goteme Israel enaalinumi nipuna agale pagoma ralinalo kalisa. Guma pumare nimuna kone suma gupa lisimi. Go agalere nena ki madaa rogabape lisimi. Saa pi agale loma nena kone-para page rogabape lisimi. Guma pali rabu go agaleme ne surubalia lisimi. Guma lisimi-rupa Judia alinumi mo agale nimuna weno kama lu suma nimuna ki madaa page lu wisimi. Beten talore mo agale tapalae pepa mapiraasimi. Pa kama nare paame page mo Farisi alinumi adenalo mo ki ropa-para bokis laapo suma pamisimi. Guma pisimiri nimuna gole nimu wala makiraasimi.

11 Go-rupa pumare nimi ali mudu pirulalo paliare nimi raayome raba meape ali-rupa abala pirina.

12 Ali medame nipuna gole ali mudu pirulalo nipu bi minasaaliare nipuna bi rolo-para palia. Pare ali medame nipuna bi rabuaniaaliare gore nipu ali mudu mapiraalia.

Yesumi makirae agale le tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri makeae alinu pimi. Nimimi enaalinuna le agaa madaa Gote-na Surube Yapi-na pora gaape poaemedede. Go-rupa peme pare nimina gore na-odobaeme. Go page enaali medaloma ru-nane puma kodobatalo peme pare nimimi pora poaeme.

13 Nimi rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri makeae alinu adaapu pimi. Nimimi ena wasanuna ada-para ele raayo paake nolalo peme. Go-rupa puma nimimi go pupitagi nape kone rabuaaniaalo beten adaalu pa leme. Go-rupa peme-pulu nimiri ora koe kedaa mealimi.

14 Nimi rekena agale tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimi ipinu madaa piruma ipa solwara raayona pamuma su raayona enaali raayo nimina disaipel ali-rupa pirinalo pamu aaeme. Nimina disaipel alinu mapiraaeme rabu nimu wala koe naaku-para go-rupa piru aaeme. Gore nimina koe naaku-para ora palimi pare nipu nimimi naaku-para penaateme.

15 Rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimi ipinu madaa piruma ipa solwara raayona pamuma su raayona enaali raayo nimina disaipel ali-rupa pirinalo pamu aaeme. Nimina disaipel alinu mapiraaeme rabu nimu wala koe naaku-para go-rupa piru aaeme. Gore nimina koe naaku-para ora palimi pare nipu nimimi naaku-para penaateme.

16 Nimi le rabuli enaalimi enaali pora mea waalalo peme. Gore nimi abala waru adalepape. Nimimi go-rupa lemede: Ali medana lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agalere waru ele-daa dia. Pare so yaa-para aaya lotu adana gol kaname warili ele-daa lemere gore epelea leme.

17 Nimiri le rubu pi enaalinuri makeae pimi. Api madaa kone suma leme? Gore kaname warili kana mudu yapae mo kana warili kana wi epe lotu ada mudu yapae?

18 Gore nimimi go-rupa leme: Ali meda kana reke madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agale mada giyalia leme. Go-rupa pea pare nipumi lodo kiritu mo kana reke madaa suma yaa madaa makuaa tea-daare go agale mada nagiyalia leme.

19 Nimi ora le rubu pi enaali pimi. Gore kalea elere epelea-ae kone wimi? Gote-na lodo kira-ae epe-rupa palo Gote-na kana reke madaa lodo kirae-le ora epe-rupa ya?

20 Gore ali medame kana rekena bi madaa yada makuaa tea-daare ipuna agalere so reke madaa wi ele raapu tea.

21 Gore ali medame lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare Gote go ada-para pia-le Gote-na bi madaa page nipu agale tea.

22 Gore ali medame so yaa madaa makuaa loma tea-daare gore Gote so-para piruma nipu pia reke-para leme.

23 Nimi rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri ora makeae

alinu pimi. Nimiri pa yabe Rekena agale saapiruma Gote adalima konere nasalepape.

²⁴ Nimimi enaali medaloma waalalo peme pare nimi abala le rubu pi ali pimi. Nimimi ogepuna meda ipa-para adobaaoma pia rabu mena kamel ipa-para peme laapo raita maa noma yolainaaya.

²⁵ Rekena agalena tisaa-nu nimi-para Farisi alinu nimiri makeae alinu-le nimimi waru adalepape. Nimimiri pa kap-para plet laapona kamaa-nane yogale radepealeme pare ru-nane pea koto pa pia.

²⁶ Nimi Farisi alinuri le rubu pi alinu pimi. Abala ririnare mo kap-na ru-nane radepealimiri yogale page epelea.

²⁷ Nimi rekena agale tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri makeae ali-rupa pimi. Nimiri tapa madaa wape ele-rupa pimi. Nimimi kamaa-nane auri epe-rupa peme pare no ru-nanere ali kuli-para koe pugu pi elenu adaapu wia-rupa pimi.

²⁸ Nimiri apo tapa piruma kamaa-nane nimi epe-rupa pimi. Pa enaalinumi nimina yogale ademe raburi nimiri epe ali kone wimi pare nimina lo robaa-para ora agale raitape kone pagina rubitabea.

*Yesumi tisaanuri koe ele mealimi lisa
(Luk 11.47-51)*

²⁹ Nimi rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri agale laapo le ali-rupa pimi. Nimimi mo Gote-na agale lakale alinuna tapa apedaa epe-rupa wariaoma kamaa-nane au waru laeme.

³⁰ Go-rupa puma nimimi go-rupa leme: Abalade naana kasuanu raapu pirisima yalo naame mo Gote-na agale lakale alinu nalu makomaa nimu naraba misima leme.

³¹ Go agale leme rabu nimi Gote-na agale lakale alinu lu makomaape alinuna ruru pimi-daa leme.

³² Gore nimimi nimina kasuanuna kone muma abala pisimi-ae wala peme.

³³ Nimiri koe kerome madi sinu pimi. Gote-me kose agale tea raburi nimimi ake puma mada giyoma koe naaku-para mada napiralimi ya? Dia, koe kedaa mu piralimi.

³⁴ Go-rupa pea-le nimimi pagalepape. Neme Gote-na agale lakale alinu-para kone makuaae alinu-para Gote-na agale lakale tisaanu-para raayo nimi piri-para mea rapaalua. Go-rupa palua pare medalomare nimi lu makomalimi. Medalomare repena polopea mada nil-mi timi. Medaloma mo nimina lotu ada-para repena palaa timi. Medalomare nimimi adare meda-para raita moneaaoma adare rado-para raita maa palimi.

³⁵ Go-rupa palimi-pulu epe-rupa pirape enaal-inuri nimumi lu makomalisimide-le to madaare koe kedaa raayo mealimina. E, gore epe ali Abel pirisa rabu lu makomaniaama ipumare Berekia-na si Sekaraia-me epe lu makomaoma kiritasimide madaare koe kedaa mealimina. Go alina siri abala lotu ada-para piruma kana reke madaa re-para piruma nimina paa-aenu epa ru-maalia.

³⁶ Gore neme nimi ora lagialo: Apo lu mako-maasimide enaalina page abi go rabu pimi enaali nimuna koe kedaa ritimi lisa.

*Yesumi Jerusalem su madaa re lisa**(Luk 13.34-35; 19.41-44)*

³⁷ Jerusalem enaalinu-ya. Nimimi Gote-na agale lakale alinu lu makomaeme Gote-na Mea Rapaae Alinu page kaname limi. Ora rana adaapu neme nena sinu mea kirita suma kupi-taalo pe. Go-rupa yaa kebome nipuna sinu nipuna popa-para mea kirita mapiraalade-rupa pe. Go-rupa pe pare nimimi ni giyamede.

³⁸ Nimimi pagalepa. Abiri nimina adare pa aaina lo gyalua.

³⁹ E, gore neme nimi go-rupa lagialo: Gore nimimi ni wala na-adalimi pare nimimi werepe go-rupa leme: Gote-me go Ali Mudu-na bi meape aliri nipu ora epelea leme lisa.

24*Yesumi lotu ada kilipitia lisa**(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)*

¹ Yesu nipu lotu ada-para piruma kamaa-nane pisa raburi nipuna disaipel alinu nipu mo lotu robele-rupa mea waalalo pisimi.

² Go rabu nipumi nimu agale go-rupa lakalisa: Nimimi go epe lotu ada waru adalimina. Neme nimi ora lagialo: Kana go-rupa pubaaya-daare ora komea napubaalia pare raayo kilipi rubalimi lisa.

Yesumi koe kedaada rado rada adaapu epalia lisa

³ Yesu nipu so Rudu Oliv madaa pirina disaipel alinu nimu komea pawa ipuma go-rupa epa lisimi: Go kedaare aa-rabo epalia yapae lo agale lorapisimi. Ora abala ririnare ake abala

epalia-daa adalima ya? Go adalima raburi nena epape Yapi-para su yaa laapo maa perekealia rabu makuaalima lisimi.

⁴ Gore Yesu nipumi go-rupa lakalisa: Pa ali medame nimi makiraalia-daa nimimi abala waru adalepape.

⁵ Ali adaapu nimu nina bi madaa nimumi go-rupa teme: Niri Gote-na Mea Rapaae Ali pi-pulu loma enaali adaapu ora makiralimi.

⁶ Go raburi nimimi marekaape agale-para yada ora pape remaa pagalimi pare wala makirape agale adaapu natapape. Go elenu raayore abala epalia pare su yaa perekeape yapi di-ri go rabu abe na-epalia.

⁷ Go-rupa pumare ruru medamere ruru rado radonu raapu yada palimi. Go page gavman-na adaa su rado radonu raapu yada palimi. Go rabu su raayo-parare reae adaa paboma sumimi palia.

⁸ Go ele raayo abala ririna epalia pare ename naaki maitalo koau nalade-rupa epalia.

⁹ Go raburi nimumi nimi adialalo muma kedaa guma radaa manaaoma nimi lu makomalimi. Go raburi nimimi nina agale waru pagalimi-pulu enaali raayome nimi-para kone koe salimi.

¹⁰ Go raburi enaali adaapumi nimuna epe kone rulaere giyoma wala nimuna amenu rono pagoma lore alinu le-rupa pia piralimi.

¹¹ Go rabu makirae Gote-na agale lakale enaali adaapu lidi rala paliade-rupa ma-auliaa-pulu enaali adaapu makiralimi.

¹² Go raburi koe elenu adaapu su raayo-para opoma epalia-pulu enaali adaapu nimuna epe raana komape kone mada giyalimi.

¹³ Go-rupa paliade raburi go enaali medame puri paboma kone rulaoma waru piraliare gore su yaa laapo dia yaalia rabu epe-rupa kagaa piraamala palimi.

¹⁴ Go-rupa pea pare Gote-na Epe Agalere su raayo-para laketalo kiritalimi. Mo enaali raayo-ome pago kiritinalo go rabu su yaa laapo dia yaalia.

Werepe koe elenu epalia
(*Mak 13.14-23; Luk 21.20-24*)

¹⁵ Gore werepe koe pugu pi eleme epe lotu ada-para rekaina adalimi. Abalade Gote-na agale lakale ali Daniel-me lisa-rupare epa rekalia. Ali medame go agalena re pagali-daare waru pagape.

¹⁶ Go raburi Judia su-para piri enaali raayore so rudu apedaa-paranu pogola pulupape.

¹⁷ Gore enaalinu nimuna ada perali piralimi pare nimuna ada ru-nane wi elere namula pulupape.

¹⁸ Go page enaalinuri maapu-para pitimiri nimina mamina wala namula pulupape.

¹⁹ Go raburi ena nogo naaki adu nalae pirinu-para naaki padaa piri enanu-para gore nimu madaa ora kodo waru palia.

²⁰ Yapare Pomo mu Pirape Yapi Di-ri koe kogore yai epe rabu nimi mada na-epalia-le nimimi Gote yaaloma beten waru tapape.

²¹ Go raburi kedaa ora adaalepe opalia. Gore su kagaa warisa rabu epaoma puma abe page kedaa gupiale meda na-epea.

²² Go-rupa pea pare Gote-me abalade go di rudupu namuma sula pisa yalore enaali raayo

ora komola pisimi. Pare Gote-me nipuna kone mapiraae enaali nimu koe kone mealimi-pulu go yapi di marudu yaalia.

²³ Go raburi ali medame nimi go agale lagiare adalepa: Gote-na Mea Rapaae Ali go pia tea page mogo-nane epa pia tea page nimimi nipuna agale madaa kone narulaalepape

²⁴ Go rabu makirae agale lape ali Gote-me mea rapaaripa loma adaapu epalimi. Go rabu nimumi page napi kogono puma ele epape-rupa rado rado adaapu palimi. Go-aenu nimumi mada palimi pare Gote-me nipuna mapiraae enaali makiralimi. Go-rupa yapare mada dia.

²⁵ Gore neme nimi abala lagiawade-le waru pagalepape.

²⁶ Go-rupa pa-pulu pa enaalinumi nimi go-rupa lagialimi: Mo enaali napiri su-para aaya-le leme-daare go su-para napulupape. Go-rupa page nimumi mogo kaleda yaa leme-daare nimuna agale napagalepape.

²⁷ Di, Gote-me enaali Raapu Pirape alina Si epenatea rabu ari-yapa naare ipula-nane pabolanane popea-rupa wagepu epalia.

²⁸ Gore abala kome enaalina yogale wi-parare yaa itaayamanu epa kiritalimi.

*Enaali Raapu Pirape alina Si epalia
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)*

²⁹ Go rabu adaa kedaa abala pupu kiritinaloa wagepu naare kudunaoma ribaa yaalia. Go-rupa puma suba mada naraalia. Go-rupa puma kubanu page yaa-para giyoma lopalialia. Go-rupa

pumare yaa-para ae puri pale elenu page mada lewa lewa palia.

³⁰ Go raburi enaali Raapu Pirape alina Si epape Di-ri so yaa madaa ele adenalo palia. Go-rupa puma makuaamonalo. Go raburi go su kamaa enaali ruru raayome re waru leme pare enaali Raapu Pirape alina Siri so yaa mole yaako yaa madaa awoma ipuma nipu adaa puri paa raapu epalia.

³¹ Go-rupa puma biugel-na agale pagenaloa nipuna ensel-nu mea rapaalialia. Go-rupa palia raburi nipu abalade mapiraae enaalinu mea kiritalimi lisa. Kiritalimi rabu su yaa laapo yaruma aawaaya-nane pamuma nipuna ruru enaalinu epa mea kiritalimi.

*Repena fik madaa saa pi agale lakalisa
(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)*

³² Nimimi repena fik kili madaa kone mealepape. Nipuna palaa-para ipaa rubima yo kagaa rekeyo rubea raburi gore abe pani palia kone wimide.

³³ Go raburi werepere apo ele raayo adalimi rabu epaliade yapi di ora re-para kiritaoma aaya lisa.

³⁴ Gore nimi waru pagalepa. Go pima enaaliri abe nakomalimi pare go ele raayo openaloma nimimi adalimi.

³⁵ Go su yaa laapore mada dia yaalia pare nina agalere ade abuna kagaa pa salia lisa.

³⁶ Ali medame page go yapi-para naareme Pomo mu Pirape Yapi di page namakuaaeme. Yaa-para pimi ensel-numi page ni page go yapi di

namakuaaema. Dia, naana aapa komea nipumi kama raapu go di saapia.

³⁷ Abalade Noa nipu raapu pirisimi enaalinumi rilisimi kedaare wala enaali Raapu Pirape alina Si su kamaa epaluade rabu go-rupa opalia.

³⁸ Abalade go ali Noa pirisa rabu ipa abe narilisa pare nimumi eda yawo ipa no enaalinu rumaaoma go-rupa pu pirisimi. Go page Noa nipu ipa ipinu ru-nane kodobaoma pirina go-rupa pirisimi.

³⁹ Go-rupa pumare nimu naniminae pirina ipa roma enaali raayo tabisa. Go-rupa enaali Raapu Pirape alina Si epaliade rabu page go-rupa palia.

⁴⁰ Epalia raburi ali laapo maapu-para kogono pala pirina pare Gote-me meda muma medare giyalia.

⁴¹ Ena laapome page bret warijala pirina Gote-me meda giyoma meda mealia.

⁴² Go-rupa pea-le nimimi kone waru su piralepape. Nimimi nimina Ali Mudu-na epaliade yapi di namakuaaeme-le waru suruba piralepape.

⁴³ Nimimiri go agale madaa kone mealepape. Gore nimimi paake ne ali epape yapi di makuaaoma suruba pimi gore nimimi u napali rabu page mada suruba piralimi? Go-rupa pumare mo paake ne alimi go kana ada ru-nane mada nakodabalia.

⁴⁴ Go-rupa pea-le nimimi page enaali Raapu Pirape alina Siri aa-rabo epalia palo maarea-le nimimi page waru surubalepape. Gore nimimi na-adoba piralimi rabu epalia.

*Epe kogono naaki-para koe kogono naaki
laapona agale lakalisa*

(Luk 12.42-46)

⁴⁵ Gore epe kogono pi alimiri epe kogono kama pea? Go pi aliri nipuna adaa alimi nipuri nipuna kogono naakinu rado surubenaloma nipu surube ali mapiraaya. Go-rupa pumare nipumi nimuna eda nape yapi di rabu eda rumaainalo mapiraasa.

⁴⁶ Werepe mo ali wala epalia rabu nipumi mo nipuna kogono naakimi mo kalisade kogono agale-para aalia rabu raaname waru komalia lisa.

⁴⁷ Gore neme ora nimi lagialo: Mo Mudu Alimi go kogono naaki ele raayo surubenalo ali mudu mapiraalia

⁴⁸ Pare mo kogono naakimi koe kogono pu piralia rabu ada aliri abe wagepu na-epalia kone wia.

⁴⁹ Go kone suma nipumi nipuna kogono naaki yagonu pamu loma nipumi puri pale ipa pamu noma alinu raapu aasa.

⁵⁰ Go-rupa pumare kogono naakimi nipu namakuaama pa aina kogono napalaina epa opopalia. Go-rupa palaina nipuna Mudu Ali ora meda wagepu epalia.

⁵¹ Epalia rabu Mudu Alimi go kogono naaki rake loma mo makirae alinu raapu mapiraalia Go-nane pirumare nimuna kidipaa regepe no re lo koe-rupa piralimi.

25

Ena 10-pela pirisimi

¹ Werepe Gote-na Suruba-ale Suri gupiale epalia: Ena maapua 10-pela pirisimi raburi ali

meda ena pena lamulalo epalia remaa pagisimi. Gore pagisimi-pulu mo enanumi 10-pela lam-nu muma nimu rumaape eda yawe-para epolalo pora pagina maitaari pisimi.

² Go-rupa pisimi pare mo ena supuri nimu makeyae pirisimi pare ena supuri epe kone wisimi.

³ Gore mo makeae enanumi lam-re mea ipisimi yapare ru-nane koyape wel namuma ipisimi ya.

⁴ Pare mo nimu kone waru saapirisimi enanuri nimuna lam-para ru-nane mapiraape wel raapu makiritaaoma maa ipisimi.

⁵ Mo ena rumaape ali abe wagepu naipisa-daa adoba piruma nimuna le-para u ipisa-daa umi kole male lapirae suma u palisimi.

⁶ Go rabu ribaare ora rumu-nane pirisimi raburi mo 10-pela ena go-rupa pagisimi: Mo ena rumaape ali go epea-le mo pora pagi-nini madaaoma pulupa lisimi.

⁷ Gore mo ena maapua raayo rekoma nimuna lam kiritao su-para pirisimi.

⁸ Go-rupa puma mo kone waru nawi enanumi mo kone waru wi enanu-para talo: Naana lam kudinolalo pia-le nimina wel meda gialepa lisimi.

⁹ Gore mo kone pa sae enanumi nimu agale go-rupa lakalisimi: Dia, go wel-re nimi page naa page mada dia lisimi. Go-rupa pea-le nimina stua-para puma puua kabalepa lisimi.

¹⁰ Gore mo enanu nimu mo stua-para wabola kabola pisimi raburi mo ena rumaape ali ipisa. Gore mo ena medaloma kiritao pirisimi raayore mo ali raapu ena lamulalo yawe eda nola puma pora gaape garulabaoma pirisimi.

¹¹ Werepe mo ena maapua medaloma wala pora gaape epa luma talo: Mudu Ali, naa epa-mona pora loba lisimi.

¹² Gore nipumi nimu go-rupa lakalisa: Nimir ali-para piruma epame? Neme nimi ora na-ade maarea lisa.

¹³ Go remaa lakeloma Yesumi enaalinu-para talo: Go-rupa pea-le nimimi waru surubalepape lisa. Nina abala epape di-ri ribaa epalia paalo alebo epalia paalo ni na-ade lisa.

Kogono naakimi kana roгаа palae mi madaa saa pi agale

(Luk 19.11-27)

¹⁴ Gore Gote-na Surube Yapi Di-ri gupiale yade pi remaa lagiālo: Ali meda su rado-para pora pamuala pulalo palia-le gore ipuna kogono naakinu-para ipulupa loma lisana ele raayore nimimi surubalepape tea.

¹⁵ Gore nipumi mo naakinuna puri adoma kone ado puma nipumi nimu ele rumaāoma katea. Gore ali medare kana 20,000 kina rumaāsa. Go-rupa puma ali meda 8000 kina kalisa. Wala ali medare kana 4000 kina rumaāoma kalisa. Nipumi nimu kana go-rupa kaloma nipu pisa.

¹⁶ Gore mo kana 20,000 kina misade alimi kogono wagepu pa kama pumare wala nipumi kana 20,000 kina meda lisana saaba pirisa.

¹⁷ Go page mo ali medame 8000 kina misade alimi kogono pa kama puma kana 8000 kina meda misa.

¹⁸ Pare mo ali meda nipumi kana 4000 kina misade Mudu Ali kana muma su naaku ruboma puma paga wisa.

19 Gore mo adaa ali nipu adaalu piruma lisana nipuna kogono naakinu kana adaapu kalisa-pulu nipu raapu agale ma-redepo yala palua kone suma ipisa.

20 Gore abalade kana 20,000 kina misade ali ipumare nipumi kana 20,00 kina muma nipumi epa talo: Mudu Ali, abalade neme ni kana 20,000 kina giside pare neme kana yoto kogono puma wala go mone-na yago pode meda 20,000 kina apo meawa lisa.

21 Gore nipuna Mudu Alimi nipu go-rupa lakalisa: Epe lea-le nere ora nina epe kogono naaki-le neme epe kogono paina lisa. Neme abalade oge elesinu page waru surubaina-daa neme nere ele adaapu surubainalo pi lisa. Ne nipu saa ni raapu ranaa komo pirapana.

22 Gore kana 8000 kina kalisade ali page ipuma go-rupa epa lisa: Mudu Ali, neme page bisnis kogono pa kama puma pode kana 8000 kina propet meawa lisa.

23 Gore nipuna Mudu Ali mi nipu go-rupa lakalisa: Epe lea-le nere ora epe kogono naaki yana lisa. Neme abalade epe-rupa puma kogono waru surubisina. Neme abalade oge elesi waru surubaina-daa abe neme ele adaapu surubaina kone salo lisa. Go-rupa pea-le ipumare saa laapo ranaa komo pirapana.

24 Gore mo kana 4000 kina misade ali page ipuma go-rupa lisa: Mudu Ali, neme nere abala makuaayo. Nere puri pale ali yade. Ali meda nipuna sae maapu-para neme eda wai aoma nisi. Go page su kuni meda-nane ali medana poae edare neme go eda page madisi.

²⁵ Go-rupa paa-daa neme paala komoma nena kana su naaku roboma paga wisua. Abiri nena kana go ada lisa.

²⁶ Gore nipuna Mudu Alimi nipu-para talo: Nere kogono naaki koe yaana. Nere kia rakepele ali yaana. Gore ora abalade neme ali medame poae e maapu-para eda awesuade lae ya? Go page ali medame nape eda neme maitia yarina lisa.

²⁷ Gore nina kana-re mo kana kiritape ada-para ake paa-daa namuma epae ya? Go-rupa pula pisi yalore ni wala ne piri ipuma kana pode medaloma raapu kana wala gula pe.

²⁸ Gore nimimi kana adaapu gisuade alinu wala muma mo kana 40,000 kina mi ali puma kala lisa.

²⁹ Gore enaali medalomame ele saapitimi-daare gore neme wala medaloma lisana katoa lisa. Go page enaali medalomame ele ogepusi saapiralimiri mada nasaapitimiri nina wala raayo mealua lisa.

³⁰ Go kogono naaki koere ora su ribaale-para pena ralusaatapa lisa. Gore nipuna kidipaa regepe no re lo piralia lisa.

Alina Simi epe yoto rumaalia

³¹ Werepere enaali Raapu Pirape alina Simi ensel-nu raapu epalia raburi epe paa mea ipuma Siaa King madaa piruma epalia.

³² Go raburi su kamaa piri enaali raayona epe makiritaaoma robo laapo rumaalia. Go rumaali-ade konere sipsip meme menanu mo surube alinumi robo laapo rumaaoma meda-nane meda-nane palia.

³³ Go-rupa pumare nipumi sipsip menanuri nipuna ora ki-nane mea mapiraaomare mo meme menanuri koya ki-nane mea ma-aalia.

³⁴ Go-rupa palia-pulu mo ali mudu nipuna pope ki-nane pitimide enaalinu-parare go-rupa tea: Nimiri nina Aapana epe raba meape kone abala misuade-le ipulupa tea. Abalade su yaa laapo pena warisa rabu Aapame nimina Surube Yapi Di maa saasa-le nimimi epa mealepa tea.

³⁵ Gore abalade ni ipa eda nalame komisua rabu eda ipa gisimide toa. Niri kimisu pisuade rabu nimina ada-para lamua pisimide toa.

³⁶ Ni mamina dia lisade raburi nimimi mamina gisimide toa. Ni yaina komisuade raburi nimimi ni raba misimide toa. Ni karapo ada palisua rabu ni adola ipisimide toa. Nimimi go-rupa pisimi-pulu nina Surube Yapi Di mealimina toa.

³⁷ Go raburi mo epe kone wi enaalinumi go-rupa leme: Ali Mudu, aa-rabo ne reame komisi rabu naame ne eda gisima ya? Ne aa-rabo ipa nalame komisi-daa naame ipa no giyasima ya leme?

³⁸ Gore aa-rabo ne pora kimisu-para pamiside rabu ne naana ada-para lamua napamisima ya? Go page ne aa-rabo mamina dia yade rabu naame mamina gisima ya?

³⁹ Ne yaina komisi rabu page ne karapo ada palisi rabu page naame aa-rabo adola ipisima ya?

⁴⁰ Go rabu ali mudu king-mi agale go-rupa abutea: Neme nimi ora ria lagialo. Gore nimimi nina aapa amenu-para pisimide alinuri gore nina ame ognu-para pisimide.

⁴¹ Go-rupa pu kiralomare neme mo koya kinnane piralimidenu go-rupa laketoa: Nimiri alu pape enaalinu nimi neme na-ade-le pane pulupa toa lisa. Go-rupa puma repena nakudili-para palimina. Go repena sulaare Gote-me Satan-para nipuna ensel-nupara yarera paaya.

⁴² Gore abalade nimimi ni reame komo pirano eda ipa ele nagisimide toa.

⁴³ Ni pora kimisu piri ali ipisuade rabu nimimi ni nimina ada-para nalamua pisimide toa. Ni mamina dia lisa raburi ni naraba misimide toa. Ni yaina komisua rabu page karapo ada palisua rabu ni nasurubesimide toa.

⁴⁴ Go raburi nimumi page ipu-para go-rupa lakeleme: Ali Mudu, aa-rabo ne reame koma piraina adisima pe leme. Ne eda ipa nalame komisi page mamina dia lisa page yaina komisi rabu page karapo ada palisi page naame aa-rabo naraba misima ya?

⁴⁵ Go raburi Ali Mudumi agale go-rupa abutua: Gore neme ora nimi lagialo toa. Nimimi abalade rolo rolo pirae ame balinu naraba misimide-le go raburi nimimi abalade ni page naraba misimide toa.

⁴⁶ Go-rupa pe-pulu go enaali raayore repena sulaa-para puma piruma ade abuna radaa no piramina. Pare mo epe enaali raayore ade abuna epe-rupa piralimi toa lisa.

26

*Ali kalunumi Yesu taminaloma yada robesimi
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)*

¹ Go raburi Yesu nipumi go agale raayo pu kiraloma lisana nipumi nipuna disaipel alinupara go-rupa lakalisa:

² Gore nimimi makuaaeme. Go Pasova Eda Nape Di-ri wala yapi laapo dia yaalia rabu salia lisa. Go rabu enaali Raapu Pirape alina Siri repena poloopa madaa timi rabu komalia pare wala rekalia lisa.

³ Go raburi Gote-na lodo kira-ae ali kalunupara mo Juda alinuna ali mudu-para nimu Gote-na lodo kira-ae ali Kaiafas-na ada-para puma kiritasimi.

⁴ Go-rupa pumare nimumi kudiri pu Yesu nipu ripinaaoma lu makomaatalo yada robesimi.

⁵ Pare wala nimumi talo: Gore Pasova Eda yapi Di rabu naa go napamina-le mo enaalinumi naa raapu yada marekaalimi lisimi.

*Ename Yesuna kalu madaa wabola koyasa
(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)*

⁶ Yesu nipu Betani su-para puma yakilimi li yaina-ae ali Saimon-na ada-para puma pirisa.

⁷ Go raburi Yesu eda nala pirisa pare ena meda nipu piri-para ipisa. Go enamere kaname warili botol-para roropo pi wabola pira palae meda mea ipisa. Go wabolana yotore ora ele adaapupeme kabeme. Yesu nipu reke madaa eda no pirisa raburi go ename Yesuna kaluna madaa koyasa.

⁸ Go raburi disaipel alinumi rono waru pagoma nimumi talo: Go wabolare ake paa-daa pa koyaaate pae? Mo nipuna kana elere ora adaalepe yade-le ake paa-daa mone ruba?

⁹ Naame go wabola yoto mealima raburi ora ele adaapupe muma medaloma enaali riabo naralinu rumaaoma kalema lisimi.

¹⁰ Yesumi nimu adoma nimu go-rupa lakalisa: Gore ake paa-daa go ena rono pagaaleme? Nipumi abalade ni madaa ora epe kogono pisade.

¹¹ Ade abuna enaali naralinu raapu komea-para pitimi pare niri nimi raapu-daa ade abuna napitima.

¹² Go ename ni mada wabola koyaaripadere gore nipumi nina ro tapa-para rogaalimi makir-itaasade lisa.

¹³ Waru pagalepa. Ora su raayo-para epe agale lakela palimi raburi go ename ni madaa pia page leme-le nipu madaa kone meamina.

Yesuri Judas-me ali kalunu-para ora maa gialua lisa

(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴ Go rabu disaipel ali 12-pela alina meda nipuna biri Judas Iskariot nipu Gote-na lodo kira-ae alinu piri-para pisa.

¹⁵ Go-rupa puma nipumi nimu-para puma talo: Neme Yesu nimi maa gialua-le nimimiri ni ele gialimi pe lisa. Go agale lakalisa rabu nimumi kana silva* kili 30 kalisimi.

¹⁶ Go-rupa pumare Judas nipumi Yesu adi kat-alo puma nipumi pora asa pisa.

* **26:15:** Yesu lu makomalalo misa monere kili 30-pela yapare wala abere kogono alinumi fotnait supu suma meme mone-rupa pua misa.

Yesu nipuna Pasova eda su nipuna disaipel alinu raapu nisa

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30)

¹⁷ Gore Bret Kaapu le Nape yapi Di raburi disaipel alinumi Yesu nipu piri-para nipu talo: Naame Pasova nape edare ale-para mea yarera palima ya?

¹⁸ Go rabu nipumi talo: Nimi mo ada re-para puma ali meda piraliade-para go-rupa laketa-pape: Tisaa-me talo: Nina eda nape Di-ri abala rudu yaana. Go-rupa pea-le nena ada-para eda Pasova nola epalua lo robaama laketa-pape.

¹⁹ Gore disaipel alinumi Yesuna agale pagoma Pasova nape eda mo ada-para abala yarera pisimi.

²⁰ Gore ora alebore mo disaipel ali 12-pela Yesu raapu reke madaa eda nolalo pirisimi.

²¹ Nimu eda nolalo pirina Yesumi talo: Neme nimi ora ria lagialo: Nimina rikirana pia ali medame ni muma lore alinuna kinaa mea katea lisa.

²² Go-rupa lisa rabu disaipel alinuna kone-para kedaa waru pisa-pulu nimu komea komeame go-rupa lisimi: Ali Mudu, ora ne madaa agale lae palo loma nipu agale go-rupa misimi.

²³ Pare nipumi go-rupa lakalisa: Ali meda ni raapu plet madaa-para ki salipa. Go alimiri ni madaa yada robo maduma ni tape ali piralia lisa.

²⁴ Gore enaali Raapu Pirape alina Siri Gote-na agale wi buk-mi lea-rupa raluma yawalimi lisa. Go-rupa palimi pare enaali Raapu Pirape Ali linalo koae makirae ali komeare ora kodo waru

pea lisa. Go aliri nipuna agimi abala namadula pisa yalore ora epetea pisa lisa.

²⁵ Gore koe makirae ali Judas nipumi go-rupa lakalisa Lisaa-ya, Ni-para lae? Yesumi talo: Nena lae lisa.

*Yesumi nipuna disaipel alinu raapu eda nisa
(Mak 14.22-26; Luk 22.15-20)*

²⁶ Nimu eda nala pirina Yesu nipumi bret muma piribima Gote-para ora pili loma lisana nipuna disaipel alinu kalisa: Go-rupa puma nipumi talo: Gore nina to-le mea nalepa.

²⁷ Nimumi nala pirina ipa wain kap-para pira palae muma lisana Gote-para ora pili loma nimu kaloma talo: Nimi raayome mea nalepa.

²⁸ Gore nina yaapimi Gote raapu meda-para pogalu piralimina koe elenu mea rubenalo koy-aato.

²⁹ Abi neme nimi lagialo: Wain ipare abe wala nanalima pare nina Aapana surube su-para nimi raapu kagaa wain namina.

³⁰ Go-rupa lomare nimumi yasa meda abala loma lisimina kamaa puma su Rudu Oliv-nane pisimi.

*Yesumi Pita nipu koau watea lisa
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)*

³¹ Yesumi nimu-para talo: Abi go ribaa nimi raayome ni giyoma pogola palimi lisa. Go kone madaare Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lu wia: Gote-na sipsip menasi surube ali lu makomalimi rabu sipsip raayo pu pa yabalimi lisa.

³² Pare Gote-me ni tapa-para wala marekaalia rabu Galili su-para ni abala riri-nane popalua lisa.

³³ Gore Pita-me Yesu agale go-rupa lakalisa: Go ali raayome ne mada palia-ai adoma giyalimi pare ni komeame nena giyalua lisa.

³⁴ Gore Yesumi nipu-para talo: Neme abe go ribaa yaa kebo agale abe narekena neme ni nade rana repo te.

³⁵ Gore Pita nipu-para talo: Niri ne raapu komea-para komalipa pare neme ne nagiyalua. Go-rupa lisa raburi disaipel ali raayome go-rupa kama lisimi.

*Yesumi Getsemoni-para beten lisa
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)*

³⁶ Yesu nipuna disaipel alinu raapu nimu Getsemani maapu-para pirisimi. Go-rupa puma nipuna disaipel alinu-para pawa piralepape lisa. Ni mogo-para puma beten ta pulu lisa.

³⁷ Gore nipu raapuri Pita-para Sebedi-na si lapo-para nimu pisimi. Go raburi nipuna lo robaa-para kedaa puma nipu ora waru kodome komisa.

³⁸ Gore Yesumi nimu lakalisa: Nina koneparare ora kedaa waru puma ni ora komape yaata-le nimi go-pare piruma ni adaba piralepape.

³⁹ Gore nipu ogesi-daa puma nimuna le agaa madaa puma lopoma beten go-rupa lisa: O, nina aapa, neme ni mada raba mealia-daare neme go kedaa pi kap meape. Pare nena kone raluma pape. Nena koneme pa teau pape.

⁴⁰ Gore nipu wala mo disaipel ali 12-pela piri pumare nimu abala palisimi ya. Go-rupa puma nipumi Pita go-rupa lakalisa: Nimimi niri naare le ogesi-daa mada na-ado pitimi ya?

⁴¹ Gore ni koe eleme epalia-le beten loma nimi waru adoba piralepape. Nimina konemere raaname komeleme pare yogalemere rana nako-mae.

⁴² Nipu wala rana laapo puma beten go-rupa puma lisa: Nina aapa, go kedaa meape kap maa pu kone salo pare neme nape tedere nena raaname palia kama paina.

⁴³ Nipu wala nipuna disaipel alinu epa adisa pare nimuna lo robaa-para kedaa pisa-daa wala pa paita wisimi.

⁴⁴ Nimu pa u paitae ena puma beten rana repo wala puma lisa

⁴⁵ Go-rupa puma nipuna disaipel alinu piri-para wala ipuma talo: Nimiri abalade ora pa piruma pomo muaeme? Adalepa. Abiri enaali Raapu Pirape alina Si nimumi koe alinu piri-para mea kaleme.

⁴⁶ Baina nimi rekalepa. Yada lore alinu ni repara mea kalalo go epea-daa.

Judas-me Yesu lore alinu mea waalisa

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

⁴⁷ Yesu nipu agale pa lala pirina disaipel alinu 12-pela nimuna ali komea Judas nipu ipisa. Go ipisa rabu enaali adaapu nipu raapu ipuma lisim-ina nimumi rai kudu-para repena kabenu-para rulubaoma ipisimi. Gore nipuri Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para Juda alinuna ali kalunu-para page nimumi maa penaaalisimi.

⁴⁸ Go koae makirae ali nipumi mo lore alinu-para go-rupa palua-le adalepape pi pagaa wi kone go-rupa lakalisa: Neme ali meda-para nunu palu-are gore nipu Yesu yaa-pulu nipu ripinaalepape lisa.

⁴⁹ Go-rupa lomare nipu wagepu alo puma lisana: Tisaa, epe-rupa aliri epa lomare nipuna le agaa-para puma nunu pisa.

⁵⁰ Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Adami ali, mo nena pulalo epae kogonore abe wagepu pape. Go raburi nimu ipumare Yesu nipu epa ripinaasimi.

⁵¹ Ali meda Yesu nipu raapu pirisipi alimiri nipuna kimi rai kudu yolomisa. Go-rupa puma nipumi mo Gote-na lodo kira-ae alina kogono naakina kale maa yada poasa.

⁵² Go-rupa pisa raburi Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Neme go naaki nena rai kudu wala abe nipuna ada-para maitaa lisa. Ali raayome rai kudu raapu yada palimiri gore rai kudumi ali raayo nabalia lisa.

⁵³ Gore nimi namakuaaeme. Neme nina aapa yaatoade rabu nipumi yada pape ensel-nu go-rupa 12-pela ruru rabuniaae epenala toare mada pagola pea.

⁵⁴ Pare neme go-rupa paluade raburi Gote-na buk madaa li agalena re mada na-epalia.

⁵⁵ Go rabu Yesumi enaali adaapu go-rupa lakalisa: Nimi ni mula ipumare nimina rai kudu-para repena kabe ripinaamare nimimi paake ne ali meda mula epame? Ade abuna ni lotu ada-para piruma neme enaalinu agale mogeaaripude pare go rabu nimimi ni na-epa misimide.

⁵⁶ Go-rupa pea pare mo Gote-na agale lakale alinumi buk madaa abala lisimi-rupa ora epenalo mada palimi.

Go rabu disaipel ali raayome Yesu giyoma nimu pogola pisimi.

*Kaunsil-na le-aga madaa Yesu kose laasimi
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)*

⁵⁷ Yesu nipu epa ripinaaoma maa pisimi alinumiri Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi Kaiafas-na ada-para maa pisimi. Go ada-parare rekena agalena tisaanu-para kone makuaa ali medaloma-para nimu komea-para kiritaba pirisimi.

⁵⁸ Pita nipu Yesu raita maa pisa pare ogesi-daa mo-pare pumare Gote-na lodo kira-ae alina epe pokaala ada ru-nane puma pirisa. Nipu puma kodobaoma mo surube plisman-nu raapu puma piruma mo nimuna pimi-ae adolalo pirisa.

⁵⁹ Go rabu Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para kaunsil raayo-para nimumi Yesu madaa pa kama makirae agale mulalo Yesu nipu werepe lu makomaalalo pisimi.

⁶⁰ Go-rupa pisimi rabu enaali adaapu epa kiritoma makirae agale epa lisimi. Go-rupa pisimi pare nipu lu makomaape agale meda nalisimi. Go-rupa pisa pare werepe ali laapo ipisipi.

⁶¹ Gore nipumi epa talo: Go alimiri Gote-na epe lotu ada lakepe ruboma wala yapi repome wala palua laalisa.

⁶² Gore Gote-na lodo kira-ae ali mudu nipu rekoma awoma Yesu nipu agale lorapisa: Ne

madaare agale adaapu pu aaeme-le nemere agale meda mada nate ya?

⁶³ Go-rupa lisa pare Yesu nipumi agale meda nalisa-pulu Gote-na lodo kerele alimi go-rupa lakalisa: Neme ade abuna pirape Gote-na bimi yaa madaa makuaa agale mealo-le neme agale meda naa lagiali. Nere enaali Raapu Pirape alina Si ya? Nere Gote-na Si ora ria ya?

⁶⁴ Gore Yesumi talo: Neme abala apo laede pare neme wala lagiano: Abi page werepe page enaali Raapu Pirape alina Si ade abuna Gote-na pope kinane pirano adalimi. Gore so yaa madaa mole raapu piruma epalua rabu adalimi.

⁶⁵ Yesumi go-rupa lisa rabu Gote-na lodo kerele alimi nipuna mamina riripima talo: Gore nipumi Gote madaa ero agale lea-le nipuna adasae ali medana agale napagamina lisimi. Dia, go aliri Gote madaa ero agale lea-le napagalepape lisimi.

⁶⁶ Gore nimimiri ake kone saleme? Go raburi nimumi go-rupa lisimi: Gore nipu ora koe ali yaa-pulu nipu ora lu makomamina lisimi.

⁶⁷⁻⁶⁸ Go-rupa lomare Yesu nipuna le agaa-para supi raa kiraasimi. Nimumi nipu ki paarame luma nere Gote-na agale lakale ali yaa-pulu lagiali. Nere aapimi tala pae lisimi?

Pita-me Yesuri ni na-ade lisa

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Go rabu Pita nipu ada perali-na pape ru-para pirisa pare Gote-na lodo kirape ali muduna kogono ena medame Pita ali piri-para ipuma talo: Ne page abalade Yesu raapu so Galili su-para piraede lisa.

⁷⁰ Go-rupa lisa pare Pita nipumi enaali raayona le-aga madaa ni-daa dia yade loma go-rupa lisa: Neme go lae agalere ni maarea.

⁷¹ Go-rupa loma lisana nipu puma so papena pora gaape-nane puma pirisa. Go rabu kogono ena medame nipu adoma go komea-para pirisimi alinu go-rupa lakalisa: Go aliri abalade Yesu raapu no Nasaret su-para pirisipi.

⁷² Gore Pita-me makirae agale wala go-rupa lisa: Ora yaa madaa neme go ali na-ade lisa.

⁷³ Werepe ogesi-daa piruma go re-para aasimi ali medalomame Pita-para go-rupa lakalisimi: Gore nere Yesu nipuna ruru piruma nipuna adaa agale-rupa le lisimi.

⁷⁴ Go rabu Pita-me yada maduma agale puri palo talo: Ni ora agale nalagialore Gote-me ni lina talo. Go aliri ni na-ade. Nipumi go agale lalaaina yaa kebome gagara agale lisa.

⁷⁵ Go rabu Pita-me abalade Yesumi lakalisade agale wala makuaasa: Yaa gula agale abe narekaena neme rana repome ni giyali lo lakalisa. Go rabu Pita nipu so kamaa-nane puma re pua papirisa.

27

Yesu nipu ali mudu Pailat piri-para maa pisimi (Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

¹ Yapi lapaasa raburi Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para kone makuaae Juda ali kalunu-para nimumi mo Yesu lu makomaatalo yada robesimi.

² Nipu puri pale kopeme adiala so namba wan gavman Pailat piri-para lamua pisimi.

Judas nipu komisa
(Kog 1.18-19)

³ Gore mo koae makirae ali Judas nipumi Yesu linalo kose loma nipu ora lu makoma linalo adisa. Go-rupa adisa-pulu nipumi wala kone perekeyo suma mo kana silva lili 30-pela wala mo Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-p ara kone waru wi Juda ali mudunu piri wala maa pisa.

⁴ Go-rupa puma nipumi talo: Neme abala koeyae puma ora epe ali tapena kabe reke abala meawade pare nipu koeyae meda napia. Gore nimumi nipu-para talo: Gore naana yada dia yapare nena kogono abala paede lisimi.

⁵ Go-rupa lisimi rabu Judas nipumi mo kana silva 30-pela no epe lotu ada ru-nane ruboma lisana nipu puma kope pua nisa.

⁶ Gore mo Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi go kana mumare gu-rupa lisimi: Gore ali lu makomaatalo yoto kale kana lisimi. Gore rekena wia-le lotu ada-para wi kana raapuri go kana nasamina lisimi.

⁷ Go kana madaa agale meda gu-rupa robo sumare go mone-mere sospen warili alinuna su kabamina lisimi. Go su-parare pora kimisu enaalina tapa wariamina lisimi.

⁸ Go-rupa pisimi-pulu go suna bi ali yapi koeyae bi maasimi. Go suri abe page pa wia.

⁹ Go-rupa abalade agale meda Gote-na agale lakale ali Jeremaia-me lisade agalena rere ora go ipisa. Gore nipumi talo: Nimumi go kana silva 30-pela misimi. Go kana-re mo Israel su-para piri enaalinumi ali tapena kabe reke mi kana lisa.

¹⁰ Go kana muma lisimina Ali Mudumi lagisapura nimumi sospen warili alinuna su kabisimi. Go agalere Gote-na lakale ali Jeremaia-me lu wisa.

*Pailat-me Yesu agale lorapisa
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)*

¹¹ Go rabu Yesu ora ali mudu gavman-na le agaana rekainaloma mo gavman-na ali mudumi agale go-rupa misa: Nere Juda alinuna ali mudu ya? Yesu nipumi talo: Nena go laede ali lisa.

¹² Go-rupa lisa pare Gote-na lodo kira-ae Ali kalunu-para kone makuaae Juda ali kalunumi pa kama mariaoma kose lape agale lisimi. Go-rupa pirisimi pare Yesu nipumi agale meda na-abulisa.

¹³ Go-rupa pisa-pulu ali mudu gavman Pailat-me talo: Mudu Ali, mogo ne-para kose lape agale go lemere ne napage ya?

¹⁴ Go-rupa lisa pare Yesu nipumi agale meda na-abulisa rabu gavman-na ali mudu Pailat nipumi kone adaapu wisa.

*Namba wan gavman Pailat-me lisa rabu Yesu repena polopea madaa lisimi
(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)*

¹⁵ Gore oro maali yalore Pasova Yapi Di rabu mo gavman Pailat-me karapo ada-para pali alinu komea maa penaalala pisa. Mo kamaa-nane piri enaalinumi naana go ali penaalape lisimi rabu go raana raluma penaalala pisimi.

¹⁶ Go rabu ora ali koe meda Jisas Barabas mo karapo ada-para pirisa.

¹⁷ Enaali raayo kiritaoma pirisimi raburi gavman-na ali mudu Pailat-me talo: Nimimi

neme aapi rapano kone saleme lisa. Gore Jisas Barabas giano yapae Yesu nipuna bi meda Keriso giano ya lisa.

¹⁸ Go-rupa lisa pare nipumi nimuna kone makuaa misa. Nimumi Yesu komea kudipa kone suma nipu maa kalisimi.

¹⁹ Pailat nipu kose pagape siaa madaa pirina nipuna wereme agale gupa rapaasa: Apo epe ali madaare neme aleda nalape. Neme abe ribaa upaa puma kedaa adaa mea-daa adawa lisa.

²⁰ Go rabu Gote-na lodo kira-ae Ali kalunu-para kone makuaae Juda alinuna ali mudunu mi enaali raayo makiraoma lisimi: Barabas kepema Yesu ora lu makomamina tapape lakalisimi.

²¹ Pare mo namba wan gavman ali Pailat-me nimu-para talo: Go ali laapore nimina konemere aapi penalano ya? Gore nimumi talo: Jisas Barabas lisimi.

²² Gore gavman ali Pailat nipumi talo: Yesu nipuna bi meda Keriso-re ake pano ya? Go-rupa lisa pare nimumi puri paloma talo: Nipu ora repena polopea mada komena tamina lisimi.

²³ Pare gavman-na ali Pailat-me talo: Ake paa-daa ya? Nipumi koe ele ake paa ya? Go-rupa lisa pare nimumi puri paloma talo: Nipu ora repena polopea mada tamina lisimi.

²⁴ Gore mo Pailat nipumi mo enaalinumi nipuna agale mada napagalimi kone adisa. Nipuna konere nimumi yada marekaalimi lo pisa. Go-rupa pea-le nipuna ki ipa-para pataoma mo enaalinumi adenalo radepelisa. Go-rupa puma nipumi mo enaalinu-para talo: Go ali lu

makomapere ni-daa dia lisa yapare ora nimina kogono.

²⁵ Go-rupa lisa rabu enaali raayome agale go-rupa lisimi: Go lo makomaape aliri naa-para naana nogo naakinu madaa kedaa epenawa lisimi.

²⁶ Gore go rabu gavman-me Jisas Barabas wala nimuna ada penaalo kepeasa. Go-rupa puma nipumi Yesu repena pata luma repena polopeana nil-mi linalo kalisa.

*Soldia alinumi Yesu-para ero agale lisimi
(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)*

²⁷ Go rabu mo gavman-na soldia alinumi Yesu nipu muma mo gavman-na surube ada-para maa pisimi. Go-rupa pumare soldia ali raayo nipu epa kutapu ma-aawasimi.

²⁸ Go-rupa puma nipuna mamina mea koyo ruboma kale mamina maa maara laasimi.

²⁹ Go-rupa puma keto keto raguna nipuna kalu madaa ma-adapasimi. Go-rupa puma nipuna pope ki-nane rama meda maa maripinaasimi. Go-rupa puma nipu re-para epa piruma rumu pege puma ero agale go-rupa lisimi: Nere Juda alinuna ali mudu yade-le ade abuna epe-rupa pirape lisimi.

³⁰ Go-rupa puma nimumi supi roma nipuna rimaapu muma nipuna kalu lisimi.

³¹ Nipu-para ero agale abala lomare mode kale mamina wala kolo ruboma nipuna abalana mamina-nu wala mea maraalisimi. Go-rupa pumare nipu repena polopeana nil-mi talo pisimi.

*Yesu repena polopea mada nil-mi lisimi
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)*

³² Nimumi Yesu lamua pisimi rabu Sairini su-para piri ali meda Saimon pora pagina madaasimi. Go-rupa puma nimumi go ali-para Yesuna repena polopea mea raba mu riainalo mariaasimi.

³³ Gore nimu pumare su meda-para opapasimi. Go suri Golgota lisimi. Go bina rere go-rupa: Ali kalu wi su maasimi.

³⁴ Nimumi Yesu ipa wain koe rero pi marasin raapu kalisimi pare nipumi mea nadoma-le giyesa.

³⁵ Gore nimumi nipu repena polopea madaa lumare nipuna mamina mulalo satu-rupa pu lisimi.

³⁶ Go-rupa pumare nimumi piruma Yesu adaba pirisimi.

³⁷ So repena polopeana pagi-nanere nipuna kalu sone abalade nipu-para kose lape agale lisimide-rupa pepa madaa go-rupa lisimi: Go aliri Juda alinuna ali mudu yade lo pitasimi.

³⁸ Go raburi paake ne ali laapo Yesu nipu raapu nil lisimi. Go-rupa puma paake ne ali komea popoke-nane luma meda koya-nane lu mudiasimi.

³⁹ Gore enaali raayo one pala mone puala pisimi enaalinumiri kalu wage alo puma ero agale laari lobasa pala pisimi.

⁴⁰ Go-rupa puma nimumi talo: Nere lotu ada kilipima wala yapi repome ma-alua lisode. Nere Gote-na Si yaaliare nena go-rupa raba meape.

Nere ora Gote-na Si yaaliare apo repena polopea mada kilipima su kamaa nipu lisimi.

⁴¹ Go-rupa lisimi rabu Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para rekena agale tisaa-nu kone makuaae Juda ali mudunu-parame ero agale go-rupa lisimi:

⁴² Gore nipumi abala enaali medaloma raba muma ade abuna mapiraasa-pulu nipumi nipuna gole raba mu ade abuna piraalia. Gore nipuri Israel enaalinuna mudu ya? Gore nipumi repena polopea giyoma su ama kilipialia-daare naame nipu madaa kone rulamina lisimi.

⁴³ Gore nipumi Gote madaa kone rulaoma niri Gote-na Si tea-daare Gote-me nipu abe raba meala paleme adamina lisimi.

⁴⁴ Go-rupa pumare mo Yesu raapu nil-mi lisimide ali koe laapome page ero agale lisimirupa lisipi.

Yesu nipu abala le kadupilisa

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

⁴⁵ Gore naare rikirana aasa rabu raayo ribaame keapuma puma werepe naare nogo-nane pabola pupulaina yapi wala lapaasa.

⁴⁶ Naare mogo-nane popa aaina alebo 3 klok rabu Yesu nipumi puri paloma go-rupa lisa: Eli, eli, laama sabaktani lisa. Go agalena rere go-rupa: O, naa aapa Gote, neme ni ake paa-daa giyatepa ya lisa.

⁴⁷ Gore mo re-para rekesimi enaalinumi go agale pagoma nimumi talo: Go alimiri Elaija yaata lisimi.

⁴⁸ Go raburi ali komeame abala alo puma lubi ele misa. Go-rupa pumare rero pi wain* ipa paba palae repena kuli kuni-nane roгаа palaoma Yesu nipu nenalo kalisa.

⁴⁹ Go-rupa pisa pare enaali medalomame talo: Abala adamina go ipa abe nakatapape lisimi. Elaija-me nipu raba mula ipula paleme adamina lisimi.

⁵⁰ Go rabu Yesu nipumi wala puri paloma yaaloma nipuna pu imu lorasa.

⁵¹ Go rabu mo lotu ada-para mudiabasimi mamina so pagi-nane riripi tyaboma none kuni-nane puma riripi tabisa. Go-rupa pumare su lewa puma kana adaapu lusaitabebe pisa.

⁵² Go rabu page tapa loba tabaoma puma Gote-na ruru enaali abala komisimi pare wala go rabu marekaasa.

⁵³ Gore nimumi tapa ora giyoma rekesimi. Wala werepe Yesu rekesa rabu nimu epe adare Jerusalem su-para pisimi. Go raburi Mudu enaali adaapumi nimu adisimi.

⁵⁴ Soldia ali mudu-para nipuna soldia alinu-para su lewa-para ele raayo mo pisana adisimi-pulu nimumi paala waru komisimi. Go rabu nimumi go-rupa lisimi: Go aliri ora Gote-na Si yade.

⁵⁵ Go rabu Galili su giyoma Yesu nipu raita mea ipuma nipu raba mulalo ipisimide ena medaloma

* **27:48:** Mo ipa solowara-para wi rakiraoma ipa pua muma Yesu maa kalasimi. Go ele-re maa neme raburi enaalina to yogale pabapape pi ele. Go ele maa ipuma repena kuni madaa kapula luma Yesuna agaa-para ma-kapuraasimi.

pirisimi. Nimu ogesi-daa mo-pare aoma nipu adisimi.

⁵⁶ Gore nimuna rikiranare go enanu pisimi: Makdala su-para piri ena Maria-para ame Jem-para Josep laapona agi Maria-para Sebedi-na si laapona agi-para nimu pirisimi.

*Yesu nipu kana apedaa-para rogaasimi
(Mak 15.42-47; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)*

⁵⁷ Gore ribaa lisa raburi kamo ali meda Josep nipu Arimatea su-para piruma ipisa. Go ali nipuri abalade Yesuna disaipel ali pirisa.

⁵⁸ Nipu mo gavman-na opis-para ipuma Yesu nipuna ro ria ponoloma epa agale lorapisa. Go rabu gavman-me nipu lakeloma go ali Josep mea katapa lisa.

⁵⁹ Go-rupa pumare mo ali Josep-me Yesu nipuna ro mea ruma epe kagaa mamina yaako pimi rogaaoa ria pisa.

⁶⁰ Go-rupa pumare nipumi mo Yesu nipuna ro ria pumare nipuna abalade warili kana apedaa-para puma rogaasa. Go-rupa pumare nipumi kana apedaa pora gaape-para kana adaalepe medame garulainaaoma pisa.

⁶¹ Maria Makdala-para Maria rado-para nipu laapo pisipi. Nipu mo kana apedaa re-para piruma nipumi adapaba pirisipi.

Soldia medame tapa suruba aasa

⁶² Gore wala yapipu-nanere Pomo mu Pirape Yapi di abala ipisa. Go-rupa pisa-pulu Gote-na lodo kira-ae Ali mudu-para Farisi alinu-para mo Pailat raapu epa kiritasimi.

⁶³ Go-rupa puma nimumi talo: Adaa ali-ya, gode makirae agale le alimiri nipu kagaa piruma go-rupa lisade: Gore yapi repo pa no tapa-para piruma wala rekalu lisa.

⁶⁴ Go-rupa lisa-le yapi repo nimumi go tapa surubalepape agale lakela. Gore nipuna disaipel alinumi nipuna ro paake epa muma enaalinu-para nipu abala rekaaya loma naa makiraalimi-le soldia alinumi surubalimina. Go werepe lemede agalere abala lisimide-rupa ora mada yaalia lisimi.

⁶⁵ Gore Pailat-me talo: Nimumi surube ali medaloma lamua puma mo tapa ora puri pale alinumi puma surubalepape lisa.

⁶⁶ Go-rupa lisa-pulu nimumi mo tapa kaname garulalisimi. Go-rupa puma nimumi mo kana rekena maa suma nimumi soldia ali medaloma surubaina lisimi.

28

Yesu tapa-para wala rekesa

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-10; Jon 20.1-18)

¹ Gore Pomo mu Pirape Yapi di abala dia lenaloma adaa koro rabu naare rapaasa. Go rabu Makdala su-para piri ena Maria-para Maria meda nipu laapome tapa-para adola ipisipi.

² Pulaina wagepu su lewa pisa rabu yaa-para piri ensel meda ipisa. Gore nipumi kana apedaa-agaa pora gaape maa pereke pereke luma nipu go madaa pira.

³ Nipuna le agaare so yaa madaa piri paa nona pisa. Nipuna mamina-re ora mole yaa yaako nona pisa.

⁴ Go ensel ipisa-pulu mo soldia alinu nimumi go-rupa adoma paalame ora waru komisimi. Go-rupa puma nimu pururu puma abala kome enaali pirisimi.

⁵ Pare mo ensel-me mo ena laapo go-rupa lakalisa: Gore nipimi paala nakomalepape lisa. Nimi repena polopea-para lu makomaarimide Yesu asa pula epamena-daa makuaato lisa.

⁶ Nipu go-para napia. Nipu abalade lisade-rupa wala rekaa pisa. Nipiri nipu rogaarimide-para epa adalepa.

⁷ Gore Nipi wagepu wala puma nipuna disaipel alinu puma laketapape: Nipu kana apedaa tapa-para wala abala rekaade. Nipu Galili su-para abala riri-nane pena nimumi go-para adalimi laketapape. Abiri neme lagiawade agalere koneme makuaalepape lisa.

⁸ Go agale pagisipi rabu mo ena laapo nipu paalame komoma raaname waru komisipi. Go-rupa pisipi-pulu nipu laapome wagepu mo kana apedaa tapa giyoma disaipel alinu laketalo alo pisipi.

⁹ Pare ora go rabu Yesu nipumi wagepu nipu laapo mo pora madama talo: Epe-rupa piralepa lisa. Go raburi nipumi nipuna kibu re-para puma ripinaa palae suma nipuna bi minasaasipi.

¹⁰ Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Nipimi paala nakomalepape. Nipimi nina amenu mo Galili su-para popena puma laketapape lisa. Go Galili su-parare ni mada adalimi.

Soldia alina agale

¹¹ Mo ena laapo pena pora pagina pulaina mo tapa surube soldia ali medaloma mo adare-para wagepu pisimi. Go-rupa pumare Gote-na lodo kira-ale ali kalunu-para mo adisimi elena remaa pua lakalisimi.

¹² Agale pagisimi-pulu Gote-na lodo kira-ale ali mudunu nimu raayo-para kone waru wi Juda ali kalunu-para nimu kirita piruma nimu agale robesimi. Go-rupa puma soldia alinu kana adaapu kalisimi.

¹³ Go rabu nimimi agale go-rupa tapape lisimi: Ribaa naa paitala puama rabu nipuna disaipel alinumi maa puameya tapape lisimi. Go-rupa puma nipuna ro paake maa puame tapape lo robesimi.

¹⁴ Gore mo namba wan gavman-me go remaa pagalia-daare naame agale medaloma wala lake-lamina. Naa go-rupa palima rabu ne koe ele nasalia lisimi.

¹⁵ Go raburi soldia alinumi kana mumare mo alinumi lisimi-rupa puma pirisimi. Go agale raayore Judia su-para laari laari pumare abe page pa lala pimi.

Yesumi nipuna disaipel alinu kogono go-rupa palepape lo kalisa

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

¹⁶ Disaipel ali 12-pela so Galili su rudu madaa pirisimi. Gore abalade Yesumi pulupape lisarupa pisimi.

¹⁷ Nimumi Yesu nipu adoma bi minasaasimi pare ali medalomame kone laapo wisimi,

¹⁸ Go-rupa puma Yesu nipu ora re-para ipuma go-rupa epa lakalisa: Gote-me su yaa laapona puri raayo ni gia.

¹⁹ Go-rupa pea-le nimimi su raayo-para puma nina disaipel enaalinu-rupa mapiraalepape. Go-rupa puma nimimi nimu Gote-na bi-para Sina bi-para Holi Spirit-na bimi kalu-ipa meatepape.

²⁰ Go-rupa puma neme abalade agale nimi mogeasude-rupa raayo puma laketapape. Pa-galepa. Niri nimi raapu piraoma pumare go su yaa laapo dia yaalia rabu page nimi raapu pitua lisa.

Gotena Epe Agale
The New Testament in the East Kewa Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples East Kewa long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: East Kewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

62cac9b7-0920-58fe-ad58-f2d4b8fb56bc